RADU TEODORESCU

ORTODOXIA EXISTENȚIALĂ ÎNTR-O LUME A SUPER-TEORIILOR, SUPER-IDEOLOGIILOR ȘI SUPER-DOCTRINELOR

Cugir 2025

CUPRINS

INTRODUCERE

„Un singur om a înțeles filosofia mea; dar și acela a înțeles-o greșit."
Hegel[1]

Cuvintele de mai sus am ales să le punem în această carte fiindcă ele exprimă o mare realitate: sunt mai multe super-teorii, super-ideologii şi super-doctrine în lumea noastră care evident că ajung să fie dominante şi care sunt foarte greu de înţeles. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că filosofia lui Hegel este departe de a fi una simplă. Mai toate filosofiile moderne ale vremurilor noastre sunt

- complicate,
- sofisticate
- şi super-raţionale.

Ei bine în această lume a super-teoriilor, super-ideologiilor şi super-doctrinelor ortodoxia noastră tradiţională pare

- demodată
- şi învechită.

Iată ce spunea în acest sens despre ortodoxia patriarhul ecumenic Bartolomeu: „din multe motive, Ortodoxia constituie, pentru omenirea de astăzi, speranţa dătătoare de viaţă. Nu numai cercurile bisericeşti ale confesiunilor creştine şi conducătorii tradiţiilor religioase din întreaga lume, dar şi comunitatea internaţională, precum şi Uniunea Europeană, apreciază rolul conciliator pe care îl îndeplineşte Ortodoxia în lumea atât de frământată, în epoca noastră. Iniţiativele luate de Ortodoxie în domeniul ecologiei, dialogurile pentru pace şi condamnarea fundamentalismului şi în ceea ce priveşte şi contribuţia ei la eforturile pentru convieţuirea paşnică a popoarelor, culturilor şi civilizaţiilor constituie mărturii palpabile despre aprecierea şi consideraţia pe care conducători laici şi religioşi din întreaga lume o nutresc faţă de Ortodoxie. Faptul acesta face să crească tot mai mult sentimentul responsabilităţii cu care suntem datori faţă de lumea contemporană."[2]

Trăim într-o lume în care super-ideologiile, super-teoriile şi super-doctrinelor ne invadează zilnic cu ofertele lor. Care sunt aceste oferte?

- New Age,
- teosofia,
- Meditaţia Transcendentală,
- feng shui,
- daoism
- confucianism
- yoga
- secularismul

şi multe altele cu toate sunt unele care vin cu oferta lor de a ne scoate din impasul vieţii zilnice. Aceasta fiindcă se consideră că ortodoxia nu mai este relevantă şi este mult prea simplă pentru a scoate omul din problemele cu care se confruntă.[3]

Ceea ce trebuie să ştim este că ortodoxia este prin excelenţă o religie a religie a practicii. Omul trebuie să facă mai multe fapte bune pentru a se mântuii. În acest sens se poate spune că termenul de ortodoxie a ajuns să fie consacrat definitiv în ziua de 11 martie 943 la Constantinopol când a fost acceptat cultul sfintelor icoane. La fel şi aici se poate vedea că ortodoxia este una practică ce se defineşte prin a cinstii sfintele icoane.

Ortodoxia prin urmare este existenţială fiindcă ea nu este străină de viaţa şi existenţa omului. Tot patriarhul ecumenic Bartolomeu spunea în acest sens: „Ortodoxia trăieşte în lume, cu toate că nu-şi are provenienţa din lumea aceasta. Faţă de fenomenul secularizării, Biserica adoptă o atitudine de dialog şi de refuz sau negare. Înţelegem bine originile secularizării, dar nu împărtăşim conţinutul ei. Realizăm răspunderile creştinilor, care au concurat la apariţia secularizării, dar niciodată nu acceptăm exagerările ateiste ale unora dintre semenii noştri, trăitori ai secularismului. Tentaţia instaurării unui stat ateist a eşuat, exact aşa cum s-a prăbuşit şi

---

[1] Se spune că acestea au fost ultimele cuvinte ale filosofului german Hegel pe patul de moarte: „nur Einer hat mich verstanden und der hat mich auch nicht verstanden." https://quoteinvestigator.com/2017/04/25/understand/ (accesat pe 19.01.2024).

[22] Patriarhul Ecumenic Bartolomeu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/ortodoxia-constituie-speranta-datatoare-de-viata-20614.html (accesat pe 19.06.2024).

[33] A se vedea Costion Nicolescu, *Riscul de a fi ortodox* (Bucureşti, 2002).

regimul teocratic, oriunde acesta s-a întâmplat să se impună. Rămânem credincioşi până la moarte sfatului dat de Domnul, conform căruia Biserica este "în lume", dar nu este "din lume". Ne străduim ca, prin cele mai bune mijloace şi metode teologice şi pastorale, să punem în practică, să materializăm tocmai această tradiţie, lăsată de Dumnezeiescul Întemeietor şi Ziditor al Bisericii noastre. Iconografia, viaţa ascetică, experienţa duhovnicească a sfintelor slujbe, aşa-zisa "liturghie după liturghie", adică prezenţa socială a Ortodoxiei, cu sensibilitate pentru problemele concrete prin care încercăm să trăim credinţa noastră şi printr-o astfel de credinţă, cu adevărat ortodoxă, să salvăm viaţa în lumea din jurul nostru."[4]

Când am decis să scriem această carte am făcut-o fiindcă suntem invadaţi în lumea de azi cu super-teorii, super-ideologii şi super-doctrine care ne fac să uităm că Hristos pe care Îl văd mult prea simplu. În acest sens trebuie să ne aducem aminte că Hristos este cât se poate de existenţial când vine vorba de mântuire: „veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, moşteniţi împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi M-aţi primit; Gol am fost şi M-aţi îmbrăcat; bolnav am fost şi M-aţi cercetat; în temniţă am fost şi aţi venit la Mine" (Matei 25, 34-36).

Este clar că Iisus nu condiţionează mântuirea noastră de cine ştie ce

- super-teorie,
- super-ideologice
- sau super-doctrină

ci mai mult de lucruri concrete şi existenţiale.

Se poate spune că în aceasta constă acest caracter existenţial al ortodoxiei: de a face cât mai multe fapte bune pentru mântuire.[5]

Cu privire la caracterul existenţial al ortodoxiei tot patriarhul ecumenic Bartolomeu spunea foarte inspirat: „ortodoxia ia parte la durerile facerii sau naşterii unei noi epoci, care apare în sânul altei epoci, epoca trecutului recent, care treptat, treptat se duce. Simptome ale acestei faze sunt fenomene ca: schimbările climaterice, problematica bioetică şi criza economică mondială, care lovesc planeta noastră. În acest fel, deja toţi conştientizăm ceea ce dumnezeiescul Apostol Pavel declara în urmă cu două mii de ani, prin expresia "făptura împreună suspină şi împreună are dureri până acum". Noi, în calitate de păstori ortodocşi, ascultăm cu atenţie suspinele creaţiei şi durerile oamenilor. Cu harul lui Dumnezeu facem tot ceea ce ne stă în putinţă să vindecăm rănile omenirii. Dincolo de declaraţiile prin care chemăm la dialog şi reconciliere atât cu natura, cât şi în cadrul societăţii, ca Biserică, mai întâi ne rugăm la Dumnezeiasca Euharistie şi, apoi, în afara acesteia, trecem la fapte. Astfel săvârşim "liturghie după liturghie", adică luăm parte la tot lucrul bun, de oriunde ar proveni acesta, aşa încât să vină "pe pământ pace şi între oameni bunăvoire"."[6]

După cum am spus sunt super-teorii, super-ideologii şi super-doctrine extrem de sofisticate în jurul nostru care – de ce să nu recunoaştem – că de mai multe ori

- ne tentează,
- ne ispitesc
- şi ne îmbie

cu ofertele lor.

Am văzut că filosoful Hegel se considera pe sine neînţeles fiindcă şi el a ajuns să elaboreze o super-filosofie pe care mai nimeni nu a înţeles-o. Se poate spune că asemenea lui Hegel sunt mulţi filosofi şi ideologi în zilele noastre care vin în faţa noastră cu sisteme filosofice şi doctrinare extrem de sofisticate prin care speră să ne seducă şi să ne atragă pentru a părăsii ortodoxia tradiţională.

Ofertele acestor vremuri sunt unele care sunt departe de acest caracter existenţial al ortodoxiei străbune. Această problemă se pare că existenţa şi pe vremea Sfântului apostol Pavel care le scria colosenilor: „luaţi aminte să nu vă fure minţile cineva cu filosofia şi cu deşarta înşelăciune din predania omenească, după înţelesurile cele slabe ale lumii şi nu după Hristos" (Coloseni 2, 7).

Unul dintre mijloacele prin care suntem ispitiţi să părăsim ortodoxia în zilele noastre este făcut prin a discredita credinţa ortodoxă sub pretextul că este mult prea

- simplă
- şi simplistă.

---

[4] Patriarhul Ecumenic Bartolomeu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/ortodoxia-constituie-speranta-datatoare-de-viata-20614.html (accesat pe 19.06.2024).

[5] A se vedea Radu Teodorescu, *Mântuirea ca ortodoxie în religia comparată* (Cugir, 2014).

[6] Patriarhul Ecumenic Bartolomeu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/ortodoxia-constituie-speranta-datatoare-de-viata-20614.html (accesat pe 19.06.2024).

Patriarhul ecumenic Bartolomeu spunea în acest sens: „la nivel european şi mondial, viaţa de astăzi se caracterizează atât prin complexitate, varietate şi diferenţieri, cât şi prin dezintegrare, separare, rivalitate concurenţială şi animozităţi. Odată cu globalizarea, şi-a făcut apariţia fundamentalismul, iar la umbra internaţionalismului iese din găoace naţionalismul. Coexistenţa unor asemenea tendinţe atât de opuse între ele face imperios necesară prezenţa şi activitatea unui factor care să asigure unitatea tuturor oamenilor, coeziunea socială şi implicarea existenţială în eforturile pentru convieţuirea paşnică a noastră, a tuturor, în orice parte a Pământului ne-am afla. Biserica Ortodoxă este tocmai un astfel de factor, catalizator, căutat cu anxietate de umanitatea contemporană, ca să existe - după ce mai întâi învaţă să coexiste -, ca să supravieţuiască - după ce, întâi, se obişnuieşte cu modul de a convieţui. Iată de ce, de altfel, Biserica învaţă în tăcere, fie şi numai prin faptul că există. În continuare, ea se implică în realităţile sociale şi mondiale cu toată sensibilitatea pe care o are faţă de ecologie, pace şi dialog.”[7]

Doi filosofi discutau într-o zi.

- Ştii ce am remarcat?
- Ce?
- Există o categorie de filosofi care sub nici o formă nu iubesc simplitatea.
- Adică?
- Cred că numai dacă vor crea o super-filosofie vor reuşii.
- Cu filosofia să reuşească?
- Da.
- Am remarcat şi eu acest lucru.
- Ştii ce spunea Hegel pe patul de moarte?
- Că un singur om a înţeles filosofia lui şi acela a înţeles-o greşit?
- Da.
- Ştiam de acest lucru.
- Da fiindcă se poate vorbii de un simptom Hegel.
- Filosofie neînţeleşi?
- Da.
- Sunt şi din aceştia.
- Sigur.
- Este foarte uşor să te complici în filosofie.
- Aşa este.
- Ştii cum este?
- Cum?
- Dacă nu poţi explica simplu ca un om simplu să înţeleagă filosofia ta atunci nu se merită.
- Crezi?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Oamenii sunt unii care de fapt caută simplitatea.
- Asta ştiu.
- La nimeni nu îi plac lucrurile complicate.
- Dacă este să privim la cum este filosofia în zilele noastre se poate spune că este una departe d a fi simplă.
- Sigur.
- Ştii de ce îmi aduci aminte?
- Nu.
- De o întâmplare pe care am citit-o recent.
- Ce întâmplare?
- Din Anglia.
- Din zilele noastre?
- Nu.
- Dar de când.
- Din evul mediu.

[7] Patriarhul Ecumenic Bartolomeu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/ortodoxia-constituie-speranta-datatoare-de-viata-20614.html (accesat pe 19.06.2024).

- Te ascult.
- Regele Richard al Angliei s-a rătăcit printr-o pădure.
- Şi?
- Aceasta fiindcă fusese la o vânătoare.
- Înţeleg.
- Ei bine a început să îl i-a frica.
- De ce?
- Fiindcă se înnoptase.
- Îmi dau seama.
- În cele din urmă prin desişul pădurii a putut să vadă luminile unei case.
- Sunt salvat, şi-a spus regele Richard.
- Şi?
- A ajuns la casă.
- A cui era?
- A unui cărbunar.
- Domnule cărbunar m-am rătăcit prin această pădure.
- Şi ce vrei de la mine? I-a spus din scurt pădurarul.
- Aş vrea găzduire în această noapte.
- Nu am locuri în casă.
- Stau ori unde îmi ve-ţi da loc.
- Pentru o haimana ca tine am loc în grajd.
- În casă la căldură nu aveţi loc?
- Aş avea dar nu vreau să mă risc cu o haimana ca tine.
- Urât s-a purtat cărbunarul.
- Aşa este.
- Şi ce a urmat?
- Pâine aveţi să îmi daţi? A întrebat regele.
- Am dar nu vreau să îţi dau.
- Îmi este foame.
- Ia de aici aceste coji de pâine.
- Ei bine a doua zi regele a plecat şi a ajuns la palat. A dat ordin să fie adus în faţa lui cărbunarul.
- Nu se poate, a spus el când l-a văzut pe rege pe tron.
- Mă recunoşti?
- Da.
- Cine sunt?
- Sunteţi străinul care a venit la mine aseară.
- Şi aşa se tratează un rege?
- Iertare maiestate.
- Luaţi-l de aici.
- Soldaţii nu au apucat să îl ia pe cărbunar că acesta a căzut la pământ leşinat de ruşine.
- Fiindcă l-a tratat rău pe rege?
- Da.
- Îmi dau seama.
- La puţin timp în urma şocului psihologic cărbunarul a murit.
- Ştii de ce îmi aduce aminte această întâmplare?
- Nu.
- De cum vom sta noi în faţa tronului lui Hristos.
- La judecată?
- Da.
- Vom sta cu frică şi cutremur.
- Aşa este.
- Frumoasă povestea.[8]

[8] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

De mai multe ori avem impresia că ortodoxia este mult prea simplă şi inoportună să o credem şi pentru aceasta ajungem să o nesocotim în viaţa de zi cu zi la fel cum a făcut cărbunarul cu regele Richard. Este totuşi această ortodoxie cea care ne mântuieşte. Despre caracterul existenţial al ortodoxiei patriarhul ecumenic Bartolomeu spunea: „mesajul Bisericii este însăşi existenţa sa. Ceea ce diferenţiază Biserica de lume este Învierea lui Hristos, în care cred membrii ei. Aceştia trăiesc prin săvârşirea Dumnezeieştii Euharistii şi, în fiecare zi şi în diferite moduri, îşi traduc în faptă trăirea liturgică, împlinind slujirea socială concretă, desfăşurând activităţi cu caracter umanitar şi filantropic. Biserica nu este nici organizaţie cu caracter ideologic sau o anumită concepţie abstractă despre lume şi viaţă, nici grupare social-politică. Aspirând la Înviere, Biserica are ca program alinarea suferinţelor semenului şi ale omenirii necăjite şi chinuite. Măsurile concrete care trebuie să fie luate se stabilesc de fiecare Biserică Autocefală, la fiecare nivel în parte, pe baza particularităţilor fiecărui loc, a specificului fiecărui popor dreptmăritor şi personalităţii proprii fiecărei fiinţe.[9]

CAPITOLUL 1

ORTODOXIA NU ESTE RUPTĂ DE EXISTENŢA OMULUI; DECI ESTE EXISTENŢIALĂ

Ceea ce se poate vedea în vremurile noastre este că una dintre metodele cele mai întâlnite de divertisment este ştiinţifico-fantasticul. Sunt mai multe producţii cinema care sunt rupte de viaţă şi de existenţa omului care ne plasează în lumi fantastice sau în alte galaxii şi care evident că pentru puţină vreme ne rup de rutina zilnică. Oamenii găsesc în aceste producţii SF de mai multe ori

- relaxare,
- odihnă
- şi umor.

Această tendinţă de rupere de realitate există şi în teorie, ideologie şi doctrină. Sunt mulţi care nu sunt mulţumiţi de viaţa cotidiană şi vor să se rupă de ea cumva. Aşa se nasc:

- super-teoriile,
- super-ideologiile
- şi super-doctrinele.

Toate din dorinţa de a evada din cotidian şi din realitatea imediată. Sfinţii părinţi cu anii lor de nevoinţă devin lucruri care nu mai au nici un interes.[10]

Părintele Serafim Rose spunea în acest sens: „Ortodoxia se vădește nu doar în vederile noastre strict religioase, ci în tot ceea ce facem și spunem. Mulți dintre noi suntem extrem de necunoscători asupra responsabilității creștine, religioase pe care o avem pentru partea aparent lumească a vieților noastre. Cel cu o adevărată perspectivă ortodoxă asupra lumii, trăiește toate părțile vieții sale ca un Ortodox. Deci să întrebăm acum: cum putem alimenta și susține această perspectivă ortodoxă asupra lumii în viața noastră cotidiană? Primul și cel mai evident fel este de a fi în legătură permanentă cu sursele de hrană creștină, cu tot ceea ce Biserica ne dă spre luminare și mântuire: slujbele Bisericii și Sfintele Taine, Sfânta Scriptură, Viețile Sfinților, scrierile Sfinților Părinți. Trebuie citite, desigur, cărțile potrivite nivelului de înțelegere al fiecăruia, și aplicată învățătura Bisericii la propriile circumstanțe de viață; atunci ele pot fi rodnice în a ne călăuzi și a ne schimba într-un mod creștin. Dar deseori aceste surse creștine fundamentale nu au efect deplin asupra noastră, sau nu ne influențează cu adevărat, deoarece nu avem atitudinea creștină corectă asupra lor si asupra vieții creștine pe care ele ar trebui sa ne-o inspire."[11]

De ce să nu spunem că mai multe dintre super-teoriile, super-ideologiile şi super-doctrinele din zilele ne plasează mai mult într-un univers SF. Vom da numai un caz: scientologia din zilele noastre susţine multe teorii şi a mers atât de departe încât a ajuns să susţină că de fapt durerea nu există şi este de fapt numai o iluzie în mintea noastră.

Să fie durerea o simplă iluzie? În nici un caz. Când ne-am dat cu ciocanul peste degete în nici un fel nu este durerea pe care o simţim o iluzie ci o realitate cât se poate de concretă. Aceasta fiindcă nu se poate spune că unele legi ale lumii fizice sunt mai adevărate ca altele.

---

[9] Patriarhul Ecumenic Bartolomeu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/interviu/ortodoxia-constituie-speranta-datatoare-de-viata-20614.html (accesat pe 19.06.2024).
[10] A se vedea Radu Teodorescu, *Sfinţii părinţi ai ortodoxiei exemple pentru contemporaneitate* (Cugir, 2015).
[11] Părintele Serafim Rose în „The Orthodox Word", Vol. 18, Nr. 4 (105) iulie-august, 1982.

Este adevărat că existențial este greu să fi un creştin adevărat. Aceasta fiindcă a fi un creştin adevărat implică să îți iubeşti vrăjmaşii. Tot părintele Serafim Rose spunea în acest sens: „lumea aceasta îl poate primi doar pe Antihrist, acum sau în oricare alta vreme. (...) Nu-i de mirare, atunci, că este dificil să fii creștin - nu este dificil, este imposibil. Nimeni nu poate accepta cu bună-știință un mod de viață care, cu cât este trăit mai autentic, cu atât mai mult duce spre autodistrugere. Și din această cauză ne răzvrătim mereu, încercam să ne ușurăm viața, încercam să fim creștini pe jumătate, încercam să dobândim ce-i mai bun din ambele lumi. Până la urmă trebuie să alegem - fericirea noastră stă într-una dintre cele două lumi, nu în amândouă. (...) Dumnezeu ne da tărie să urmăm calea răstignirii; nu exista altă cale de a fi creștin."[12]

Ceea ce trebuie să ne dăm seama din caracterul existențial al ortodoxiei este că sunt mai de preț

- metaniile pe care el facem,
- milostenia pe care o dăm
- rugăciunile pe care le facem
- sau pelerinajele pe care le întreprindem

decât super-cărțile de filosofie sau motivaționale pe care le citim.

Aceasta fiindcă dacă este să ne aducem aminte Hristos nu a fost un cărturar ca fariseii ci un simplu tâmplar din Nazaret.[13]

Ortodoxia este o religie pragmatică se poate spune deşi pentru cei indiferenți religios această afirmație ar putea să îi scandalizeze. Cum să spui că *ortodoxia este o religie pragmatică?* Prin pragmatism oamenii de azi înțeleg:

- să ai bani și averi multe,
- să ai putere politică,
- să fi mare patron
- sau să deții mult capital.

Pragmatismul este însă tot ceea ce ține de lumea materială şi ortodoxia trebuie să ştim că are şi ea o parte materială. A postii, a te nevoii, a te ruga sau a face milostenie sunt cu toate lucruri pragmatice fiindcă ele ține de lumea materială. Prin urmare trebuie să ştim că la judecată Hristos nu ne va întreba dacă am citit cine ştie ce volum de dogmatică sau filosofie dar ne va întreba dacă a făcut fapte bune.

Prin urmare trebuie să fim cât se poate de clari: nu ne vor mântuii cine ştie de tomuri de filozofie pe care le-am citit ci faptul că am făcut fapte bune. Părintele Serafim Rose spunea în acest sens: „hrana duhovnicească creștină, prin natura sa, este ceva viu și ziditor; dacă atitudinea noastră în ce o privește este doar una academică și cărturărească, nu vom izbuti să ne folosim cu adevărat de ea. Așadar, dacă citim cărți ortodoxe sau suntem interesați de Ortodoxie doar pentru a ști sau pentru a ne etala cunoașterea în fața altora, n-am înțeles nimic; dacă învățăm poruncile lui Dumnezeu și rânduielile Bisericii Sale doar pentru a fi „corecți" și pentru a judeca „incorectitudinea" celorlalți, n-am înțeles nimic. Toate aceste lucruri nu trebuie să ne influențeze doar gândirea, ci și să ne înrâurească viața și să o schimbe. În orice perioadă de criză a lucrărilor omenești – așa cum sunt vremurile ce se aștern înaintea noastră, aici, în lumea liberă – cei ce se vor încrede în cunoașterea exterioară, în legi, în canoane și-n „corectitudine" nu vor putea rezista. Puternici vor fi cei cărora educația ortodoxă le-a dat să simtă ce este cu adevărat creștin, cei a căror Ortodoxie este în inimă și poate atinge inimile celorlalți."[14]

Este uşor pentru cei care sunt înzestrați intelectual să cadă în această capcană a

- super-teoriilor,
- super-ideologiilor
- şi super-doctrinelor.

De ce? Fiindcă de mai multe ori intelectualii se rup de viața de zi cu zi. Ei caută un *ideal*. Idealul nu are cum să fie din această lume. Idealul este de dincolo de lume. Încă din antichitate omul a căzut în această cursă. Filosoful grec Platon credea că lumea ideilor este de fapt mult mai reală decât lumea materială.

Intelectualii sau mai bine spus marii intelectuali au tendința de a se rupe de viața de zi cu zi şi a plonja în super-teorii. Ei vin cu mai multe argumente în acest sens şi vor ca noi să îi urmăm.

Se poate vedea aici vechea ispită gnostică ce a ajuns să considere că mântuirea nu constă în fapte ci mai mult într-o gnoză pe care numai cei inițiați o dețin. Ei bine pentru ortodoxie mântuirea nu este accesul la o gnoză ezoterică ci mai mult facerea de fapte bune.

---

12 Ieromonah Serafim Rose apud https://ortodoxia.ro/post/biserica-ortodoxa-trecut-si-prezent-motivational (accesat pe 19.06.2024).

13 A se vedea *Înviatul din Nazaret. Convorbiri duhovniceşti cu † Ioan al Banatului* (Bucureşti, 2017).

14 Părintele Serafim Rose, Perspectiva ortodoxă asupra lumii apud https://ortodoxia.ro/post/biserica-ortodoxa-trecut-si-prezent-motivational (accesat pe 19.06.2024).

Iată ce ne spunea în acest sens teologul Ion Pârvu: „modernitatea şi triumful raţiunii, ca unică formă de cunoaştere şi înţelegere a vieţii, au ajuns într-un moment de răscruce, într-un blocaj ce dă naştere unor situaţii limită, fără ieşire pentru omul contemporan. Apărută după Epoca Luminilor, modernitatea reuşeşte să impună false-valori omenirii şi anume: credinţa în puterea raţiunii, în ştiinţă, în progres tehnologic; bunăstare şi protecţie sub aripa noii politici democratice. În scurt timp, aceasta reuşeşte să domine şi să se transforme într-un fenomen social complex, fiind: „...cel dintâi model de organizare socială care a reuşit să predomine la nivel global”. Raţionalismul, alimentat şi cultivat peste măsură de aceasta, în loc să lumineze individul şi să-i ofere răspunsuri concrete la întrebările vieţii, l-a aruncat pe acesta în braţele primitoare ale îndoielii şi deznădejdii, fără să ofere soluţii clare la întrebările existenţiale.”[15]

Începând mai ales cu Renaşterea şi continuând cu Raţionalismul ei bine omul modern a ajuns să se rupă de realitate şi să creadă că teoria este mai presus de lucruri. Toate aceste lucruri au fost alimentate de mai mulţi gânditori:

- Marsilio Ficino,
- Voltaire,
  Jean Jacques Rousseau
- sau Kant

cu toţii au creat iluzia că intelectul este mai important decât lumea materială.[16]

La fel de bine şi în zilele noastre sunt mulţi care cred că

- raţionalismul
- şi scientismul

sunt mult mai reale şi adevărate decât ortodoxia existenţială.

Există o categorie de ortodocşi care fiindcă nu prea înţeleg predicile de la biserică ei bine consideră că ortodoxia este mai mult o

- teorie,
- o axiomă
- şi o ecuaţie

învechită ce nu mai are nici o valoare mântuitoare. Lor le spunem că ortodoxia nu constă prea mult în câte predici am ascultat şi am înţeles ci mai mult în câte guri înfometate am hrănit. Iată ce spunea în acest sens teologul Ion Pîrvu: „pentru ieşirea din criză a omului contemporan şi găsirea rostului existenţial, există o singură soluţie: întoarcerea sinceră şi autentică a omului la Dumnezeu. ”Soluţiile” promovate de modernitate şi răspunsurile date doar de forţa raţiunii, nu pot oferi rezolvări imediate şi sigure la diferitele crizele actuale ale societăţii noastre. De aceea, Ortodoxia este chemată să ofere soluţii salvatoare care să trezească în om responsabilitatea fiecărui gest, împăcarea lui cu Dumnezeu, unirea cu El şi dorul veşniciei. De ce? Pentru că umanismul areligios, modernitatea şi „sublimul raţiunii”şi-au arătat neputinţa. L-au urcat pe om pe culmile absurdului şi ale disperării, oferindu-i surogate şi piste false care l-au condus spre absurd, înstrăinându-l de Dumnezeu. Modernitatea ”reuşeşte” să ofere omului ”neputinţa”realizării unui dialog viu şi intim cu Acesta. L-au întors pe fiu împotriva Tatălui. În aceste condiţii, Ortodoxia este datoare să ia atitudine, să înţeleagă frământările societăţii moderne şi să „conlucreze cu prezentul, însă nu pentru a se perpetua ca tradiţie, ci pentru a transmite viaţa pe care o poartă. [...] Asceza ortodoxă nu ar fi o formă de moderaţie, ci de radicală alteritate, capabilă să exprime paradoxul unei prezenţe creştine în lume, dar nu «din lume»”[17]

Gnozele din vremurile noastre sunt multe şi ele de cele mai multe ori vin pe filiera New Age sau religiile extremului orient. Mulţi tineri sunt pur şi simplu vrăjiţi de aceste religii de mistere de sorginte panteistă sau brahmanică.[18]

Suntem seduşi de multe ori de gnoze străine de ortodoxie fiindcă ele ne oferă o izbăvire din realitate imediată şi automată. Ori ortodoxia ne cere lucruri mai grele:

- post,
- rugăciune,
- metanii,

---

[15] Drd. Ion Pârvu, Altarul Reîntregirii, Alba Iulia http://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/06/2013_2_7.-Ion-Parvu-studiu-AR.pdf (accesat pe 19.06.2024).

[16] A se vedea Ioan Petru Culianu, *1484. Eros şi magie în Renaştere* (Iaşi, 2024 reeditare).

[17] Drd. Ion Pârvu, Altarul Reîntregirii, Alba Iulia http://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/06/2013_2_7.-Ion-Parvu-studiu-AR.pdf (accesat pe 19.06.2024).

[18] A se vedea Nicholas Buda, *Între Hristos şi Buda. Pe munţii care sprijină cerul* (Cluj-Napoca, 2009).

- nevoinţă
- şi asceză

care evident că sunt adevărata gnoză. Teologul Ion Pârvu spunea în acest sens: „Dacă religia creştină arată calea şi adevărul vieţii, dând forţă şi curaj în organizarea societăţii umane în istorie, Ortodoxia rămâne reperul central şi se evidenţiază prin păstrarea nealterată a învăţăturilor creştine primite de la Mântuitorul Hristos şi transmise fidel de sfinţii părinţi de-a lungul istoriei. Din păcate, acelaşi lucru nu-l putem afirma şi în cazul Bisericii Catolice şi al celei Protestante, care au deformat şi promovat învăţături străine de cele ale Mântuitorului şi Sfintei Tradiţii. Ortodoxia păstrează forma de organizare a Bisericii după modelul indicat de Sfânta Treime, formă ce poate fi împrumutată de societatea civilă din toate timpurile. Sobornicitatea ei vădeşte solidaritatea şi iubirea frăţească şi duhovnicească a membrilor ei. Aceasta afirmă că în Biserică nu există funcţia de conducător într-o formă absolută, ci este condiţionată de situaţie, iar conducătorul este capabil de dragoste şi sacrificiu faţă de ceilalţi. Fiecare persoană umană devine cineva şi poate fi ceva doar în strânsă comuniune şi comunitate de credinţă cu ceilalţi. Fiecare se îngrijeşte şi slujeşte aproapelui, iar la rândul său beneficiază de toată dragostea şi atenţia celorlalţi."[19]

Doi filantropi creştin ortodocşi discutau într-o zi.

- Să ştii că am ajuns să mă îndoiesc de ceea ce face noi.
- Că ajutăm oameni?
- Da.
- De ce?
- Este ceva ca o muncă de jos.
- De ce?
- Fiindcă noi nu stăm ca unii teologi să scriem cărţi.
- Şi?
- Cum şi?
- Nu este mai frumos să stai la masă şi să scrii cărţi decât să mergi prin orfelinate şi azile de bătrâni?
- Rău gândeşti.
- Oare?
- Da.
- De ce?
- Ceea ce facem noi are preţ mult mai mare decât a sta şi a scrie cărţi de teologie.
- De ce?
- Fiindcă facem ceea ce a poruncit Hristos.
- Asta aşa este.
- Hristos a fost cât se poate de concludent când a spus că vom fi judecaţi după faptele noastre.
- Sunt de acord.
- Şi atunci?
- Uneori este mult mai confortabil să stai şi să filosofezi despre Hristos decât să faci milostenii.
- Doar aparent.
- De ce aparent?
- Nu ştii?
- Nu.
- Se spune că aparenţele înşeală.
- Asta o ştiu.
- Şi atunci?
- Îmi vine greu să tot fac milostenie.
- Ştii cu cine te asemenea tu?
- Nu.
- De Sfântul Ioan Milostivul ai auzit?
- Nu.
- A fost episcop al Alexandriei.
- În Egipt?
- Da.

[19] Drd. Ion Pârvu, Altarul Reîntregirii, Alba Iulia http://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/06/2013_2_7.-Ion-Parvu-studiu-AR.pdf (accesat pe 19.06.2024).

- Ei bine şi Sfântul Ioan Milostivul trecea printr-o dilemă ca a ta.
- Dacă să mai facă milostenie sau nu?
- Da.
- Și ce a urmat?
- Pe când era muncit de gânduri a putut să vadă ceva minunat.
- Ce?
- O fată tânără şi frumoasă, luminoasă ca soarele, gătită şi împodobită împărăteşte şi încoronată cu o coroană de măslini se prezentă sfântului Ioan, episcopul Alexandriei.
- Și ce i-a spus?
- Eu sunt fiica cea mai mare a regelui, de mi-eşti prieten, te voi duce înaintea Lui.
- Și cine era?
- Sfântul nu a apucat să îşi dea seama.
- De ce?
- Fiindcă această tânără frumoasă a dispărut.
- Și ce a urmat?
- Sfântul s-a rugat lui Dumnezeu.
- Pentru ce?
- Să îi descopere sensul vedeniei.
- Și care a fost sensul?
- Tânăra frumoasă era mila faţă de săraci.
- Milostenia?
- Da.
- Și?
- De atunci Sfântul Ioan Milostivul a început să facă milostenie.
- Și pentru aceasta i se spune Milostivul?
- Da.
- Înţeleg.
- Mă bucur.
- Îmi este chiar de folos această poveste.
- Fiindcă a răspuns prolemei tale?
- Da.
- Păi la asta m-am gândit şi eu.
- Deci contează să faci milostenie în faţa lui Dumnezeu?
- Da.
- Aveam unele îndoieli.
- Să nu le mai ai.
- Mie mi se părea că facem o muncă de jos.
- Nu este aşa.
- Îmi place să fac milostenie.
- Și mie.
- Simt că nu sunt inutil.
- Asta este bine.
- Dar nu ştiam cum priveşte Dumnezeu problema.
- Acum ştii.
- Aşa este.
- Deci este foarte important să fim milostivi.
- Teoretic toţi suntem milostivi.
- Practic însă nu?
- Da.
- Aşa este.
- Cred că am avut o conversaţie ziditoare.
- Da.
- Mă bucur.[20]

[20] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Avem mai sus o dovadă că ortodoxia pentru sfinți nu a fost o gnoză super-elaborată ci o metodă de a accede în fața lui Dumnezeu. Teologul Ion Pârvu spunea în acest sens: „în Ortodoxie fiecare persoană umană este valoare, iar demnitatea acesteia se amplifică şi se întrepătrunde cu ceilalţi, fără a se dilua. Omul capătă sens doar în mijlocul comunităţii şi prin realizarea unei comuniuni vii cu ceilalţi membri. În schimb, Modernitatea l-a izolat pe om, la închis într-un egoism care nu-i mai permite să-l întâlnească pe celălalt. În viziunea ei, împlinirea diferitelor scopuri trebuie făcută prin orice mijloace, chiar dacă de cele mai multe ori aceste mijloace încalcă libertatea şi chiar dreptul la viaţă al celorlalţi. De-a lungul istoriei, învăţătura Ortodoxă nu a sacrificat sau mistificat adevărul pentru avantaje lumeşti şi trecătoare sau pentru a stăpâni lumea. Ea este dreapta credinţă, îndemnându-l pe om să-şi părăsească propria voie şi să şi-o însuşească pe cea divină. Ea nu-i recomandă omului să-l domine pe celălalt şi să-l exploateze pentru realizarea propriei fericiri. Ea îl îndeamnă să lupte cu ispitele pământeşti şi trupeşti şi să-l cerceteze pe aproapele, iar când acesta este căzut să-l ridice cu răbdare şi dragoste."[21]

Vom ajunge să ne dăm seama de acest caracter existențial al ortodoxiei numai atunci când ne vom unii respirația cu rugăciunea lui Iisus după cum făceau marii sfinți părinți isihaști ai trecutului.[22] Caracterul existențial al ortodoxiei se manifestă prin mai multe lucruri frumoase:

- rugăciunea în comun,
- relația cu duhovnicul,
- pelerinajele,
- contactul cu viața monahală
- sau actele de caritate din parohia noastră.

Despre ortodoxia părintele Stăniloae spunea cât se poate de frumos: „Ortodoxia e har dumnezeiesc, adică prezenţă familiară a lui Iisus printre noi, transfigurându-ne viaţa, adâncindu-i înţelesul, dându-ne răbdare şi curaj în mijlocul neajunsurilor, într-o măsură în care nu ne-ar putea da, dacă ar lipsi Hristos, niciun om, oricât ar pretinde că îl înlocuieşte exact. În Ortodoxie nu se interpune nimeni şi nimic între Iisus şi oameni, între cer şi pământ."[23]

Se știe că sunt mai mulți care reproșează ortodoxiei că este mult prea contemplativă. Sunt slujbe lungi la care trebuie să asistăm în ortodoxie și pentru aceasta de mai multe ori ortodoxiei i se reproșează că nu este suficient de ancorată în social.

Aceasta obiecție este total nefondată. Ceea ce trebuie să ne aducem aminte este că din cele mai vechi timpuri ortodoxia a fost ancorată în social.[24] Să ne aducem aminte în acest sens de vasiliadele Sfântului Vasile cel Mare care au fost opere de caritate făcută de acest sfânt în secolul IV.

Primii creștin la fel de bine se știe că au fost angajați în mai multe opere de caritate. Din cele mai vechi timpuri ortodoxia și-a propus să fie ancorată în realitatea lumii din jur și pentru aceasta când spunem ortodoxie evident că ne referim la o ortodoxie existențială.

Ortodoxia este existențială fiindcă este

- interesată,
- preocupată
- și ancorată

în viața de zi cu zi a omului.

Teologul Ion Pârvu spunea în acest sens: „prin însuşirea Ortodoxiei şi prin trăirea învăţăturilor sale, societatea contemporană are ocazia să regăsească firescul vieţii şi să depăşească diferitele crize existenţiale. Prin caracteristicile sale de: sfântă, sobornicească şi apostolească, Biserica Ortodoxă trebuie să ofere soluţii certe şi să iasă în întâmpinarea problemelor actuale. Mai mult, să îndrăznească să îmbrăţişeze noile timpuri „arătându-le drumul spre adevăratele idealuri ale umanităţii, iar aceste timpuri vor trebui să sfârşească prin a înţelege actualitatea creştinismului păstrat ca o forţă permanent vie de Biserica Ortodoxă."[25]

Ortodoxia prin urmare nu ne plasează într-un univers fictiv și ideatic după cum o fac mai multe ideologii ale lumii noastre de azi.

---

[21] Drd. Ion Pârvu, Altarul Reîntregirii, Alba Iulia http://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/06/2013_2_7.-Ion-Parvu-studiu-AR.pdf (accesat pe 19.06.2024).

[22] A se vedea Radu Teodorescu, *Isihastul creștin ortodox în actualitate: de la informație teologică la formare duhovnicească* (Cugir, 2024).

[23] Dumitru Stăniloae, Ortodoxia, lumina lumii şi inima neamului nostru, în „Telegraful român", anul LXXXVIII, nr. 11, 1940, p. 1 apud Drd. Ion Pârvu, Altarul Reîntregirii, Alba Iulia http://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/06/2013_2_7.-Ion-Parvu-studiu-AR.pdf (accesat pe 19.06.2024).

[24] A se vedea Ioan Ică jr. *Gândirea socială a Bisericii* (Sibiu, 2002).

[25] Drd. Ion Pârvu, Altarul Reîntregirii, Alba Iulia http://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/06/2013_2_7.-Ion-Parvu-studiu-AR.pdf (accesat pe 19.06.2024).

Ortodoxia a fost din cele mai vechi vremuri legată de viaţa şi de existenţa omului pe care a voit să le facă mai uşoare şi mai frumoase. Aceasta fiindcă omul se pregăteşte prin ortodoxie de viaţa de apoi dar la fel de bine nu poate să ignore condiţiile de viaţă ale omului în această lume. Iată ce spunea în acest sens tot teologul Ion Pârvu: „odată cu începerea momentului de emancipare naţională a statelor majoritar ortodoxe de pe teritoriul Europei, începând cu sfârșitul secolului al XVIII-lea și definitivându-se în cel următor, procesul de modernizare al acestor societății a produs o serie de modificări în structura și organizarea acestora. Migrația celor de la sate spre marile centre economice, îngrădirea sau pierderea unor drepturi ale Bisericii şi chiar imixtiunea statului în treburile acesteia au dus treptat la o serie de conflicte ce s-au soldat cu ruperea legăturii dintre Stat şi Biserică sau o mai clară diferenţiere între sacru şi secular. Altfel spus, modernitatea se defineşte prin patru mari concepte:

„a) dobândirea autonomiei omului modern, voința de a stăpâni tehnic lumea;

b) demitizarea lumii, golirea de mister, dezvrăjirea;

c) bivalența modernă, diferențierea instituțiilor, secularizarea, laicizarea, disocierea dimensiunilor existenței;

d) împlinirea idealurilor umanismului occidental."[26]

Evident că şi alte ideologii au venit cu soluţii la problemele omului modern. Există în acest sens mai multe curente

- antropocentriste,
- umaniste
- şi individualiste

în lumea noastră care pun accentul exclusiv pe om şi pe nevoile lui. Omul este în cele din urmă tot ceea ce contează şi fiindcă după cum spunea Protagoras din Abdera: *omul este măsura tuturor lucrurilor*. Evident că într-o astfel de ecuaţia nu mai încape loc pentru Dumnezeu. Când totul începe şi se termină cu omul evident că nu mai este loc pentru Dumnezeu.

Părintele Vasile Tănăsescu spunea despre ortodoxie: „cea mai scurtă definiție a Ortodoxiei: Ortodoxia este Hristos. Pentru că Ortodoxia nu poate fi altceva decât dragoste. Și cu asta s-ar încheia acest text. Dar mă gândesc la faptul că sunt și cititori care ar dori să afle *de ce* este așa și nu altfel sau *cum* se ajunge la această idee. Lor am să mă adresez în continuare.

Termenul „ortodox" este un compus grecesc, ca mulţi alţi termeni uzitaţi în limba română: „orto" = drept şi „doxa" = opinie, slăvire. Ar însemna, deci „opinie dreaptă" sau "dreaptă-slăvire". Termenul apare însă, în istorie, ca o reacţie la adresa unor devieri de la o anumită normă sau un anumit adevăr. Din această perspectivă, sunt multe „ortodoxii" religioase în lume: evrei ortodocşi, islam ortodox, budism ortodox şi, desigur, creştini ortodocşi.

Ca să înţelegem mai bine filosofia din spatele termenului, l-am putea extinde şi la alte domnii de activitate, unde ar desemna certitudinea respectării unor norme specifice: transport ortodox (nu pirat), politică ortodoxă (nu demagogică), justiţie ortodoxă (nu funcţionând aleatoriu şi după interese), construcţii ortodoxe (cu firme autorizate, nu cu „meşteri" urechişti) şi, de ce nu, creştere ortodoxă a copilului (nu prin abandonare, maltratare sau alte practici negative). În opoziţie cu toate aceasta, avem omni-vehiculata expresie „*metode neortodoxe*", care se referă la diverse practici nefireşti. Desigur, în toate aceste cazuri se exclude conotaţia religioasă a termenului."[27]

Ortodoxia prin urmare nu este desprinsă de viaţa omului ci trăieşte cu el în epoca în care acesta a fost rânduit de Dumnezeu să trăiască. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că a fi ortodox înseamnă să fi un om integru şi ancorat foarte bine în realitate.[28]

Suntem din ce în ce mai asaltaţi de aceste super-ideologii, super-teorii şi super-doctrine pe care mai mulţi le creează în zilele noastre şi care – din nefericire – putem vedea că nu ne aproprie mai mult de Hristos şi nici nu se fac mai siguri de propria mântuire.

Ce este de făcut? Trebuie să ne dăm seama că Dumnezeu este credincios nou în sensul că El niciodată nu una spune şi alta face.

Dumnezeu ne-a lăsat să trăim într-un timp istoric în care ne confruntăm cu mai multe probleme şi prin urmare tot la El vom găsii şi soluţiile la aceste probleme. Nu trebuie să disperăm de ajutorul lui Dumnezeu chiar dacă de mai multe ori ajungem să trăim sub ceea ce se poate spunea ca *auspiciile teorii istoriei*. Dumnezeu nu se descoperă ca un fel de ficţiune separată de istoria în care trăim. El vine la noi în timpul istoriei.

---

[26] Idem.

[27] Preot Eugen Tănăsescu https://doxologia.ro/ce-este-ortodoxia-0 (accesat pe 19.06.2024).

[28] A se vedea Peter E. Gillquist, *Cum am devenit ortodox. O călătorie în spre credința creștină primară* (Alba Iulia, 2016).

Tot părintele Eugen Tănăsescu spunea în acest sens: „dar denumirea nu face decât să reflecte principiul de existență al Bisericii. Ortodoxia urmează, de-a lungul istoriei, cuvântul Mântuitorului Hristos: „*Eu sunt Calea, Adevărul și Viața!"*. Este vorba despre un mod de viață care presupune trăirea Adevărului-Hristos, adică a Iubirii divine. De aceea, Ortodoxia se defineşte esenţial prin trăirea plenară în adevăr a comuniunii de iubire atât cu Dumnezeu, cât şi cu aproapele. Acesta este, în realitate, Biserica („ecclesia" = adunarea poporului), adică o împreună-adunare în jurul lui Hristos Cel Viu în Trupul şi Sângele Său, exact ca la Cina cea de Taină. De aceea, nu există individualism sau egocentrism în Ortodoxie.

Cum însă individualismul, autonomismul sau egocentrismul sunt ispite permanente în existenţa umanităţii, trebuia găsită o modalitate de a le evita. Astfel, Ortodoxia a dezvoltat, încă din epoca Bisericii primare, instrumente care să ajute la păstrarea scopului esenţial. În mare, acestea se împart în **dogme** şi **canoane.**

S-ar putea ca aceşti termenii să displacă unor cititori. La prima întâlnire cu ei şi eu am fost contrariat. În realitate, ei nu conţin nimic neplăcut, dar asta o afli după ce studiezi un pic problema. Poate că dogmatismul şi legalismul sunt adevăratele neplăceri, nicidecum dogma sau legea. Să ne apropiem deci, fără teamă, spre a înţelege mai multe."[29]

La fel de bine trebuie să facem precizarea că ortodoxia fiindcă este existențială nu este existențialism. Ce este existențialismul? Este o filosofie care se leagă de existența omului.[30] Aceasta fiindcă deşi existențialismul a apărut ca o încercare a filosofiei de a fi aproape de existenţa omului ei bine în cele din urmă el a sfârşit prin a devenii

- apatic,
- pesimist
- şi nihilist.

Aceasta mai ales prin intermediul a doi filosofi francezi existențialiști: Camus și Sartre. Iată cum se poate spune că în cele din urmă existențialismul ca filozofie a eşuat. A eşuat fiindcă a încercat să explice viața şi existenţa omului

- separat,
- dincolo
- şi fără

de Dumnezeu.

Existențialismul trebuie să ştim că este şi el un produs al raționalismului care a voit să se centreze numai pe existența omului şi a tot ceea ce ține de el fără să mai caute scăpare la Hristos. Despre aceste curent raționalist al lumii de azi părintele Radu Preda spunea: „...proiectul modernității iluministe s-a impus în Răsărit mai curând ca o necesitate cvasi-culturală, camuflată abil în hainele de împrumut ale naționalismului, dorinţei de progres social şi unitate etnică, independenţei politice şi bisericeşti deopotrivă. [...] Secularizarea în spaţiul ortodox fiind diferită de cea occidentală, adică neavând un caracter declarat conflictual, identificarea mecanismelor ei necesită un plus de atenţie şi o acuitate teologică pe măsură. [...] Ortodoxia nu se poate preface la nesfârşit de a nu fi atinsă de efectele modernităţii."[31]

Ortodoxia existențială este văzută de cei mai mulți contemporani de-ai noştri ca o imposibilitate. Aceasta fiindcă omul de azi îşi măsoară viaţa în bani şi nu în credinţa în Dumnezeu. Deşi nu o recunoaştem omul de azi sau omul modern este mult mai sedus de creaţiile lui Dumnezeu decât să fie interesat de Creatorul lor. Aşa se face că sunt din ce în ce mai puţini care văd

---

[29] Preot Eugen Tănăsescu https://doxologia.ro/ce-este-ortodoxia-0 (accesat pe 19.06.2024).

[30] „**Existențialismul** este o doctrină filosofică și de acțiune. Este caracterizată printr-o accentuare a individualității, propagarea libertății individuale și a subiectivității. Existențialismul își are originea în lucrările lui Kierkegaard, este dezvoltat de contribuțiile lui Husserl și Heidegger, devenind faimos după sfârșitul celui de-al doilea război mondial prin lucrările lui Jean-Paul Sartre și ale autorilor grupați în Franța în jurul revistei *"Les Temps Modernes"*, Simone de Beauvoir, Maurice Merleau-Ponty. Existențialismul cuprinde deopotrivă un sistem ideatic, o morală și o doctrină de acțiune.
Acest curent din gândirea filosofică se leagă și de numele unor scriitori care au exprimat, în operele lor, un „sentiment tragic al vieții" și ideea absurdității existenței (Dostoievski, Miguel de Unamuno, Kafka, Camus s.a.). Literatura existențială este o literatură ce exprimă, iar uneori chiar demonstrează în opere de ficțiune, idei ale filozofiei existențiale." https://ro.wikipedia.org/wiki/Existen%C8%9Bialism (accesat pe 01.02.2025).

[31] Radu Preda, în Prefața lucrării Ortodoxie și Modernitate. O introducere, Pantelis Kalaitzidis, Trad. de Florin-Cătălin Ghiț, Cluj-Napoca, Edit. Eikon, 2007, pp. 14-15 apud Drd. Ion Pârvu, Altarul Reîntregirii, Alba Iulia http://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/06/2013_2_7.-Ion-Parvu-studiu-AR.pdf (accesat pe 19.06.2024).

- rostul
- şi utilitatea

ortodoxiei care pentru nevoile – exclusiv materiale – ale omului de azi este depăşită şi superfluă.[32]

Doi pelerini creştin ortodocşi au ajuns în Egipt în pelerinaj la locurile unde s-au nevoit anahoreţii din secolul IV.

- Acest loc este plin de sfinţenie.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă aici au trăit mai mulţi sfinţi.
- Omul sfinţeşte locul?
- Se poate spune.
- Şi eu mă bucur să suntem aici.
- Îmi dau seama.
- Îmi vine greu totuşi să înţeleg un lucru.
- Care?
- Cum se face că în timp ce toată lumea fuge de deşert părinţii deşertului au venit aici?
- Nimic nu poate să nu fie depăşit prin credinţa în Dumnezeu.
- Asta o ştiu.
- Aşa au fost şi părinţii deşertului.
- Crezi?
- Da.
- Poate aşa este.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Trebuie să ştii care a fost contextul în care s-au retras părinţii în deşert.
- Care?
- În secolul IV lumea se încreştinase dar a fost o încreştinare formală.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Se poate spunea că păgânismul a fost ca o Hidră cu mai multe capete.
- Dacă îi tăiau unul altul creştea la loc?
- Da.
- Poate ai dreptate.
- Calea creştin ortodoxă nu este uşoară.
- Asta o ştiu.
- Şi atunci?
- Încercam să aflu care a fost logica părinţilor deşertului.
- A fost logica cea bună.
- Crezi?
- Da.
- Dar ce facem cu cei care nu au atâta credinţă încât să iese şi să se nevoiască în pustie?
- Este şi pentru ei o cale.
- Care?
- Îţi voi spune.
- Chiar te rog.
- Este o cale existenţială.
- Ce cale existenţială?
- De a pune semenul mai presus de sine.
- Se poate aşa ceva?
- Da.
- Cum?

[32] A se vedea Savatie Baştoboi, *Ortodoxia pentru postmodernişti* (Editura Cathisma, 2010).

- Se spune că în vechime pe vremea Sfântului Antonie cel Mare a existat un creştin pe nume Evloghie Alexandrinul.
- Şi?
- Evloghie se gândea cum să se mântuiască.
- Şi?
- Şi-a dat seama că nu poate rezista în deşert ca monah.
- Înţeleg.
- Atunci ce şi-a spus?
- Ce?
- A văzut un lepros.
- Şi?
- Şi-a luat angajamentul că va avea de grijă de acel lepros ca de propriul lui stăpân.
- O faptă admirabilă.
- Aşa este.
- Şi?
- Timpul a trecut dar au apărut şi ispitele.
- Ce ispite?
- Evloghie şi leprosus au început să se certe.
- Şi?
- Au mers să ceară sfatul Sfântului Antonie cel Mare.
- Frumos.
- Da.
- Şi ce le-a spus Sfântul Antonie cel Mare?
- Le-a spus aşa.
- Ce?
- Nu vă despărţiţi unul de altul copii mei; căci fiind şi unul şi altul aproape de sfârşit, daca îngerul nu vă găseşte împreună, sunteţi ameninţaţi să vă pierdeţi cununile.
- Şi s-au împăcat?
- În cele din urmă da.
- Aşa s-au mântuit nu?
- Da.
- Frumos.
- Este.
- Cu adevărat mi-ai spus o întâmplare ortodoxă foarte existenţială.
- Este foarte uşor să vorbeşti de Hristos.
- Aşa este.
- Mai greu este să faci ce a făcut Hristos şi ce a predicat Hristos.
- Sunt total de acord.
- Mă bucur.
- Nouă creştinilor de azi ne lipseşte practica ortodoxă.
- La mai toţi creştinii le lipseşte.
- Mai puţin sfinţilor nu?
- Da.
- Sunt de acord.
- Deci părinţii deşertului a fost oameni existenţiali.
- Deşi au ieşit în deşert?
- Da.
- Aşa este.
- Acum nu trebuie să ieşi în deşert pentru a te mântuii.
- Mi-ai clarificat acest lucru.
- Foarte bine.
- Acum hai să vizităm împrejurările.
- Haide.[33]

[33] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Avem mai sus o întâmplare creştin ortodoxă cât se poate de existenţială. Câţi dintre noi am fi dispuşi să luăm cu noi un bolnav incurabil şi să îl considerăm stăpânul nostru? Despre diferenţa dintre dogmă şi viaţa creştin ortodoxă tot părintele Eugen Tănăsescu ne spunea: „dogma reprezintă învăţătura Bisericii („dogma” în greacă desemnează opinia, părerea, punctul de vedere). Ca enunţuri, dogmele au apărut din necesitatea de a exprima clar şi sintetic învăţături cu privire la modul de vieţuire ortodox dar, atenţie, doar ca reacţii la denaturările asupra Adevărului revelat de Hristos. Astfel, dogmele sunt teze care formulează „opinia corectă” a Bisericii asupra chestiunilor de credinţă. Prin urmare, deşi unora le displace existenţa acestui termen, **dogma nu poate fi atacată pentru că ea nu este altceva decât răspunsul Bisericii la tendinţa de denaturare a Adevărului.**

Cum ar veni, matematic vorbind, dogma nu este ipoteza de la care pornim o discuţie, ci este concluzia într-un proces de lămurire a Adevărului, de deosebire a acestuia de falsitate, denaturare şi minciună. Aşadar, odată lămurită o problemă, n-ar fi un nonsens să încerci să o pui iar în discuţie? Aceasta nu pentru că n-ar fi utilă discutarea ei, ci pentru că avem de-a face aici cu principii valorice de existenţă a divinului, care nu pot fi generate sau modificate de oameni, ele fiind universal valabile şi aplicabile. Tot ceea ce stă în puterea noastră este fie să le recunoaştem şi să le acceptăm, fie să le ignorăm. Iar aici, dogma ne ajută esenţial, nominalizând aceste principii. Câteva exemple: existenţa Sfintei Treimi, întruparea lui Hristos, unirea celor două firi în Hristos (nerecunoscută de Bisericile Vechi Orientale, amintite anterior), fiinţa Bisericii, persoana Maicii Domnului, cinstirea sfinţilor etc.”[34]

CAPITOLUL 3

LUMEA NOASTRĂ ESTE SATURARĂ DE SUPER-TEORII

O cunoscută zicală din popor spune aşa: *teoria ca teoria, dar practica ne omoară.* Aceasta fiindcă teoriile sunt unele pe care oricine le poate învăţa. Se emit mai multe teorii în mai multe domenii:

- muncitoresc,
- educaţional,
- industrial,
- comercial,
- economic
- sau cultural.

Toate aceste teorii sunt impecabile însă sunt puţini cei care le pun în practică. De ce? Fiindcă lumea este saturată de ele. Din experienţa celor care au trăit în lagărul comunist se ştie că în teorie comunismul era impecabil. Avea cele mai frumoase teorii. În practică oamenii o duceau prost:

- energia electrică se întrerupea zilnic,
- alimentele lipseau şi erau pe cartelă,
- nu exista libertatea de exprimare
- sau exista cultul personalităţii.[35]

Totuşi comunismul era plin de teorii şi ele păreau imbatabile. Ortodoxia nu este în nici un caz ruptă de viaţa omului. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că teoria nu costă nimic. Oamenii fac teorii multe fără să se gândească dacă ele au o aplicabilitate practică.

Ortodoxia este existenţială fiindcă poate să fie pusă în practică. Teologul Ion Pârvu spunea în acest sens: „în consecinţă, Ortodoxia este chemată să se implice şi să ţină cont de datele istorice şi provocările actuale ale societăţii moderne, care a demonstrat că nu poate oferi soluţii concrete la criza existenţială în care se află lumea noastră. Indiferenţa şi ignorarea istoriei duc la consecinţe extrem de grave pentru soarta şi viitorul creştinului, punând în pericol planul mântuirii.”[36]

Ne gândim în acest sens la faptul că nu ne foloseşte la nimic să elaborăm supra-teorii sau ultra-teorii dacă nimeni nu vrea să le pună în practică. Se ştie de cazul unui preot ortodox că a ajuns într-o parohie de sat. Acolo a ţinut o predică extrem de sofisticată cu termenii pe care i-a învăţat în facultatea de teologie. La finalul predicii s-a apropiat de el o bătrânică ce i-a spus: părinte aţi predicat foarte frumos dar să ştii că nu am înţeles nimic.

---

[34] Preot Eugen Tănăsescu https://doxologia.ro/ce-este-ortodoxia-0 (accesat pe 19.06.2024).
[35] A se vedea Vladimir Volkof, *Ştruţocămila* (Bucureşti, 1993).
[36] Drd. Ion Pârvu, Altarul Reîntregirii, Alba Iulia http://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/06/2013_2_7.-Ion-Parvu-studiu-AR.pdf (accesat pe 19.06.2024).

Eminescu a ilustrat foarte bine această discrepanţă dintre teorie şi practică când a spus că „e uşor a scrie versuri când nimic nu ai a spune.” Totuşi ortodoxia trebuie să fie într-un dialog fecund cu lumea timpului. Iată ce spunea în acest sens tot teologul Ion Pârvu: „se impune reluarea unui dialog serios şi necesar, nu doar între Ortodoxie şi modernitate, cât mai ales între Ortodoxie şi proprii ei credincioşi, care în marea lor majoritate trăiesc diferite incertitudini şi se află la mijlocul drumului, oscilând între a se îndrepta către Hristos sau a ceda diferitelor ispite pierzătoare, întinse abil de diferitele capcane promovate de modernitate. Abordarea acestei situaţii impune discernământ teologic, dar cere în acelaşi timp şi o asumare a luptei, a sacrificiului dus până la capăt pentru salvarea „oilor pierdute”, propunând soluţii viabile pentru viitor. Astăzi, mai mult ca oricând, este mare nevoie de responsabilitate şi curaj în afirmarea adevăratelor valori ale Ortodoxiei, cât şi asumarea unor decizii care să salveze omenirea din ghearele morţii.”[37]

Super-teoriile timpului nostru ajung să ne facă să uităm de sensul real al vieţii noastre. Aceasta fiindcă ele conţin idei care de cele mai multe ori ne plasează într-un univers fictiv şi fantastic. Aşa se face că sunt multe minciuni în super-teoriile din vremea noastră.

- Homeopatia,
- vindecarea reiki,
- chakerele,
- energia chi,
- feng shui,
- hipnoza etc

sunt cu toate super-teorii care atrag pe foarte mulţi naivi. Cele mai multe astfel de teorii evident că sunt rupte de realitate şi de cele mai multe ori sunt simple speculaţii. Super-teoria din zilele noastre este în cele mai multe cazuri o simplă speculaţie ieftină ce poate foarte uşor să fie dovedită ca fiind minciună. În acest sens nici un sfânt părinte creştin ortodox nu a susţinut că super-teoriile pe care le poate debita omul sunt unele care ne vor mântuii. Ce ne va mântuii?

- Adăparea celui însetat,
- hrănirea celui înfometat,
- îmbrăcarea celui gol
- sau vizitarea celui întemniţat.

Toate acestea lucruri nu sunt super-teorii ci lucruri cât se poate de practice, concrete şi existenţiale.[38]

Super-teoria poate să fie frumoasă intelectual şi chiar să ne vrăjească mintal însă ea nu are nici o valoare morală fiindcă nu poate să fie pusă în practică. Ortodoxia este practică. Sfântul Antonie cel Mare când a auzit în biserică – tânăr fiind – că Hristos i-a cerut tânărului bogat să îşi vândă toate averile şi să meargă să îi urmeze Lui, imediat a mers şi şi-a vândut averile şi s-a retras în pustie.

Teologii creştin ortodocşi trebuie să fie alerţi şi atenţi cu aceste super-teorii din lumea noastră care ajung să fie simple

- sofisme,
- tautologii,
- minciuni
- şi speculaţii.

Teologul Ion Pârvu spunea în acest sens: „teologul este chemat să ia atitudine şi să construiască un dialog convingător pentru reafirmarea Ortodoxiei. Se cere părăsirea mimetismului şi a comodităţii în care se află unii dintre noi. Trebuie să alegem în a fi reci sau calzi, indiferenţi sau aplecaţi asupra diferitelor aspecte imperative ale societăţii care, din păcate, nu mai suferă amânare.”[39]

Vrem să trăim într-o societate sănătoasă dar nu ne uităm foarte bine la ce produce această societate. Karl Marx – inventatorul comunismului – la vremea lui a fost un anonim. Pe lângă faptul că practica un materialism feroce se pare că avea şi o familie disfuncţională. Marx de mai multe ori a făcut în cartea lui apologia demonismului şi se şi crede a fost un satanist (deşi mai mulţi contestă acest lucru). Totul a fost aşa până în 1917 când a izbucnit revoluţia bolşevică în Rusia. Deşi se putea deduce că ideile lui Marx erau utopice ei bine ruşii le-au găsit ca extrem de bune şi demne de dorit.

---

[37] Idem.

[38] A se vedea Radu Teodorescu, *Calea de mijloc a sfinţilor părinţi creştin ortodocşi într-o lume a extremelor* (Cugir, 2025).

[39] Drd. Ion Pârvu, Altarul Reîntregirii, Alba Iulia http://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/06/2013_2_7.-Ion-Parvu-studiu-AR.pdf (accesat pe 19.06.2024).

Marx a venit cu un fel de super-teorie care s-a demonstrat că este utopică şi anarhică. Totuşi s-au găsit mulţi adepţi şi chiar şi în secolul XXI în zilele noastre sunt mulţi care cred în comunism.

Că ortodoxia nu este o super-teorie ci o ştiinţă a mântuirii ne-o spune tot teologul Ion Pârvu: „rolul şi importanţa Ortodoxiei se concretizează în păstrarea vie şi nealterată a învăţăturilor lui Hristos, primite şi însuşite de aceasta şi propovăduirea lor neschimbată de-a lungul vremii. Lupta: „împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac"(Efeseni 6:12), nu poate fi câştigată de societatea modernă, oricât de evoluată ar fi şi cu atât mai mult de omul contemporan, izolat sau în grup. Singurul biruitor şi aliat suprem pentru omenire, rămâne Iisus Hristos. Superioritatea Ortodoxiei faţă de Modernitate reiese din soluţia oferită de prima; doar împreună cu Hristos. Realizarea idealului spiritual sau material nu se poate câştiga prin promovarea „falselor soluţii" oferite de cea din urmă, care de multe ori, „luminează" omul pe un drum la capătul căruia se află o înfundătură."[40]

Super-teoriile evident că fascinează. Aceasta fiindcă sunt mulţi leneşi care nu vor să facă nimic ci mai mult vor să îşi umple mintea şi timpul cu minciuni. Se ştie de piaţa din Aeropag din Atena că tot ce făceau filosofii acolo era să asculte ce este nou. Noul era singura mare preocupare în Areopagul din Atena. La fel de bine sunt mulţi în zilele noastre care se dau în vânt după super-teorii. În acest sens o glumă ne spune că un yoghin a venit şi a întemeiat o şcoală de yoga în New York. După mai multe zile vestea despre el s-a dus în acea vecinătate. Într-o seară după obişnuitul program cu adepţii instructorul de yoga se îndrepta spre casă. I s-a făcut foame. S-a îndreptat spre un fast-food de unde a comandat un hamburger. Un hamburger costa 3 dolari. El i-a întins vânzătorului o bancnotă de 20 de dolari. Vânzătorul a luat bancnota şi a pus-o în sertar.

- Restul unde este? A întrebat yoghinul.
- Restul vine din interior, a răspuns vânzătorul.

Aceasta fiindcă yoghinii emit multe teorii despre interiorul omului.[41]

Super-teoria dă o iluzie de putere şi control. Aceasta fiindcă se crede că pentru a fi puternic trebuie să ai o minte capabilă de super-teorii. Să ne aducem aminte în acest sens de ce spunea Caragiale în secolul XIX: „industria română este admirabilă, e sublimă, putem zice, dar lipsește cu desăvârșire."[42] Ei bine super-teoriile din zilele noastre sunt şi ele sublime şi admirabile dar nu aduc nici un fel de rezultat. Acesta a fost de fapt unul dintre principalele motive pentru care am purces la scrierea acestei cărţi.

Despre faptul că ortodoxia nu a stat departe de nevoile reale şi existenţiale ale omului în ultimii 2000 de ani teologul Ion Pârvu spunea: „Ortodoxia reprezintă ultimul bastion, singura şi unică şansa pentru om, care a traversat cele doua milenii şi s-a confruntat cu toate vicisitudinile istoriei, trasând clar şi precizând obiectiv „calea, adevărul şi viaţa"(Ioan 14:6), pe care omul a fost îndemnat să „îndrăznească" (Ioan 16:33) pentru a-L întâlni pe Dumnezeu. Chiar dacă spiritualitatea creştină trebuie să rămână deasupra intereselor pământeşti, ea nu poate lipsi, nu trebuie să rămână indiferentă şi străină de viaţa cetăţii, ci are menirea de a cultiva permanent virtutea spre desăvârşirea morală şi spirituală şi, nu în ultimul rând, să aprindă în om dorul după „Dumnezeul cel viu"(Psalmul 41:2)."[43]

Ceea ce ne aducem aminte din Noul Testament este modul în care Iisus vorbea mulţimilor şi modul în care vorbeau fariseii, saducheii şi cărturare. În timp ce vorbele lor erau seci şi fără har – deci neconclusive – ei bine predica lui Iisus era una existenţială fiindcă vedea să răspundă marilor provocări ale vieţii omului de rând. Acest lucru a fost de fapt şi unul dintre motivele pentru care Iisus avea să fie răstignit.

- Vorbea,
- predica
- şi răspundea

mult prea bine şi evident că invidia a fost una care şi-a făcut efectul.

Trăim vremuri în care a face şcoală este asimilat cu faptul de a ştii teorie. Ei bine ceea ce trebuie să ne dăm seama este că nu toate teoriile sunt rele. Nu ai cum să pilotezi un avion dacă nu ai făcut şcoala de aviatori în prealabil. Trebuie să fim cât se poate de bine înţeleşi: această carte nu îşi propune să critice toate teoriile ci mai mult surplusul de teorie din societatea noastră. Aceasta fiindcă sunt mulţi care ne invadează viaţa cu teorie şi aceste teorii de cele mai multe ori devin super-teorii.

Trebuie să ne dăm seama că super-teoriile nu ne uşurează viaţa ci din contră ne-o complică.

---

[40] Idem.

[41] A se vedea Ioan Filaret, *Creştinism şi yoga* (ediţie electronică).

[42] Replică a lui Nae Caţavencu din O scrisoare pierdută.

[43] Drd. Ion Pârvu, Altarul Reîntregirii, Alba Iulia http://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/06/2013_2_7.-Ion-Parvu-studiu-AR.pdf (accesat pe 19.06.2024).

Teologul Ion Pârvu era cât se poate de concludent când spunea: „caracterul Ortodoxiei nu poate fi static. Aceasta nu poate sta la distanţă de om şi lume, ci, prin păstrarea neschimbată a dogmelor sale, produce în conştiinţa lumii efecte vizibile; care luminează mintea şi sufletul credincioşilor. Roadele acesteia se regăsesc în nivelul culturii şi al civilizaţiei, în raporturile sociale dintre persoanele umane şi bunăstarea lor. Cu alte cuvinte, ea reuşeşte prin propovăduirea învăţăturilor lui Hristos, să modeleze permanent sufletele, conştiinţele şi popoarele spre atingerea desăvârşirii spirituale."[44]

Doi oameni de ştiinţă discutau într-o zi.

- Am ajuns la concluzia că de multe ori ştiinţa de azi este de fapt un roman ştiinţifico-fantastic.
- De ce?
- Ai auzit de inteligenţa artificială?
- Da.
- Sunt mulţi care nu numai cred că se poate face dar susţin că este necesară.
- Eronat.
- Şi eu cred aşa.
- Nu ai cum să creezi un suflet.
- Inteligenţa artificială are nevoie de suflet nu?
- Da.
- Aşa este.
- Numai Dumnezeu poate crea un suflet.
- Se crede că pe viitor omul va fi înlocuit de roboţi.
- Au auzit şi eu.
- Nu va mai trebuii să muncim.
- Fiindcă o vor face pentru noi roboţii?
- Da.
- Este o super-teorie.
- Şi eu aşa cred.
- Mă bucur.
- Trebuie să ne dăm seama de limitele omului.
- Super-teoriile sunt fără de limite.
- Aşa este.
- În super-teorie totul este posibil.
- Și ce este mai trist este că sunt mulţi naivi care le cred.
- Asta este o altă poveste.
- În ce sens?
- Marii oameni ai lumii au fost unii ai practicii.
- Nu ai super-teoriilor?
- Nu.
- Nu ştiu ce să spun.
- Să crezi ce îţi spun eu.
- Dar cum poţi dovedii?
- Oamenii nu au nevoie de super-teorii pentru o viaţă mai bună.
- Dar de ce?
- Au nevoie de zidari care să facă clădiri, postași care să le aducă poşta sau zidari care să le construiască mai multe clădiri.
- Aşa este.
- Şi sunt şi unii care au excelat în domeniul practic.
- Cine sunt ei.
- Îţi voi spune.
- Te rog.
- Este plină istoria de ei.
- Da?
- Da.

[44] Drd. Ion Pârvu, Altarul Reîntregirii, Alba Iulia http://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/06/2013_2_7.-Ion-Parvu-studiu-AR.pdf (accesat pe 19.06.2024).

- Francezii au avut un regele pe nume Ludovic pe care ei l-au considerat sfânt.
- De ce?
- Acest rege Ludovic, unul dintre mai mulţi Ludovic, vizita spitalele şi îi îngrija pe bolnavi cu propriile lui mâini.
- Ce frumos.
- Francisc de Assisi iubea sărăcia.
- Nu ştiam.
- Ba da.
- Ştii cu îi spunea Francis sărăciei?
- Nu.
- Spunea că sărăcia este soţia lui.
- Interesant.
- Dominic este cel care a întemeiat un ordin monahal în Occident.
- Şi?
- Se pare că lui Dominic îi plăcea mai mult să audă predici decât să le ţină.
- Frumos.
- Sfântul Grigorie cel Mare iubea să primească şi să găzduiască pelerini.
- De ce?
- Fiindcă considera că aşa îşi aduce aminte de momentul în care Patriarhul Avraam a primit în vizită Sfânta Treime.
- Aşa este.
- Vezi?
- Toate numele pe care mi le-ai spus sunt mari în istorie.
- Dar nu au rămas în istorie datorită super-teoriilor.
- Nu în nici un caz.
- Este bine să ştiut acest lucru.
- Aşa este.
- Trebuie să ne dăm seama că istoria reţine pe cei care au făcut bine în jurul lor.
- Şi binele nu este doar o super-teorie?
- Nu.
- Dar mulţi fac din el o super-teorie.
- Spre a lor pierzanie.
- Crezi?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Să nu crezi că binele este o super-teorie.
- Şi pentru aceasta este greu de pus în practică?
- Da.
- Binele este concret.
- Şi existenţial.
- Bine de ştiut.
- Evident.
- Ortodoxia este în cele din urmă o credinţă existenţială.
- Cu adevărat.
- Mă gândesc la luterani care susţin că tot ceea ce este nevoie este credinţa pentru a te mântuii.
- Credinţa fără fapte este moartă.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Discuţia de azi mi-a clarificat mai multe lucruri.
- Şi mie.
- Ortodoxia nu înseamnă vorbe moarte.
- Şi nici super-teorii.
- Aşa este.[45]

[45] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde creştin ortodoxe* (Arad, 1929).

Prin urmare cu cât mai multe ne legăm de ortodoxie cu atât mai mult devenim mai ancorați în realitate și în drumul spre mântuire. Teologul Ioan Pârvu spunea în acest sens: „universalitatea Ortodoxiei reprezintă pentru societatea modernă, confuză și în derivă, reperul, leacul vindecării și ieșirea din criza spirituală, morală și materială în care se găsește. Vindecarea constă în descoperirea sensului vieții și, într-un final, întâlnirea omului cu Dumnezeu. Marele câștig constă în faptul că aceasta nu nivelează conștiințele, nu uniformizează indivizii și popoarele și nici nu reprezintă o piedică împotriva realizării personale sau sociale, cu atât mai puțin, spirituale. Din păcate, nu putem afirma acest lucru și față de Modernitate. Scurta radiografiere a acesteia, arată că lumea se îndreaptă, încet, dar sigur, către o uniformizare a membrilor societății, pierderea libertății și a drepturilor acestora, relativizarea identității umane și chiar dispariția celei naționale. În concluzie, indicarea superiorității uneia din cele doua, prezentate pe scurt, rămâne în sarcina cititorului."[46]

Super-teoria este una care seduce pe cei naivi și creduli. De ce? Fiindcă ea folosește

- cuvinte sofisticate,
- expresii elevate,
- concepții greu de înțeles
- sau termeni de multe ori prolicși.

Super-teoriile sunt unele care aduc de fapt multă confuzie în rândul maselor mari de oameni. Aceasta fiindcă marea majoritate dintre noi nu suntem mari intelectuali ș vrem să ni se spună și să facem lucruri simple. Simplitatea nu a fost deloc un atu al super-teoriilor.

Știm de mai mulți mari filosofi că au emis mai multe super-teorii despre

- viață,
- adevăr,
- frumos,
- dreptate
- sau bine.

Iisus a fost cât se poate de concludent în acest sens când invitat în casa Martei și a Mariei, Marta se îngrija să facă ospăț mare în timp ce Maria stătea la picioarele Lui și îi asculta cuvintele. Atunci Iisus știm că a spus celebrele cuvinte: Marto, Marto, te silești și te îngrijești de multe dar un singur lucru îți trebuiește; Maria partea cea bună și-a ales.[47]

Episcopul Daniil Stoenescu spunea în acest sens: „toiagul cel înflorit al Ortodoxiei, precum toiagul care adeverește preoția lui Aaron, a odrăslit în Vechiul Testament prin patriarhi și profeți; a înmugurit în Noul Testament prin Sfinții Apostoli și Evangheliști; a înflorit prin Sfinții Părinți ai Bisericii și a făcut migdale prin Sfintele Șapte Sinoade Ecumenice. În Sfânta catafatică din cortul mărturiei Bisericii lui Hristos, vedem „mai întâi sfeșnicul și masa și pâinile punerii înainte" (Evrei 9, 2), iar după catapeteasmă, în Sfânta Sfintelor apofatică a Revelației dumnezeiești, contemplăm „altarul tămâierii de aur și chivotul Așezământului ferecat peste tot cu aur, în care este năstrapa de aur ce are mana, toiagul lui Aaron ce odrăslise și tablele legii" Evangheliei lui Hristos, iar deasupra chivotului Teologiei sunt heruvimii slavei, care adumbresc altarul împăcării dintre om și Dumnezeu, prin Hristos, în Duhul Sfânt; taine și lucruri sfinte „despre care nu putem acum să vorbim cu de-amănuntul", după cum zice Sfântul Apostol Pavel (cf. Evrei 9, 3-5)."[48]

Super-teoria poate să fie un exercițiu mintal care cel mai propriu este unui sistem gnostic de gândire. Știm că gnosticii nu considerau că te mântuiesc faptele bune pe care le faci ci mai mult sistemul gnostic din care făceai parte și gnoza pe care o primeai de la acest sistem.

Într-o lume în care informația este extrem de importantă evident că se va ajunge la un cumul de informații care puse cap la coadă vor crea super-teorii. Aceste super-teorii vor ajunge să fie propagate în mas media prin toate mijloacele și de mai toată lumea.

Super-teoria mai nimeni nu o înțelege dar ea sună bine și sunt mulți care o apreciază. Cu o meteahnă de super-teorie iasă mai mulți dintre elevii și studenții noștri de pe băncile școlilor și a universităților fiindcă le este indus sentimentul că super-teoria înseamnă cunoaștere.

Adevărul este că super-teoria nu este o cunoaștere ci mai mult o imitație a cunoașterii. Cunoașterea adevărată aduce întotdeauna alinare sufletului în timp ce super-teoria este un surogat al cunoașterii. Despre

---

[46] Drd. Ion Pârvu, Altarul Reîntregirii, Alba Iulia http://fto.ro/altarul-reintregirii/wp-content/uploads/2018/06/2013_2_7.-Ion-Parvu-studiu-AR.pdf (accesat pe 19.06.2024).

[47] A se vedea Radu Teodorescu, *Contemplația în viața duhovnicească a creștinului ortodox* (Cugir, 2016).

[48] Episcop Daniil Stoenescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/toiagul-cel-inflorit-al-ortodoxiei-178688.html (accesat pe 19.06.2024).

faptul că ortodoxia nu este o super-teorie episcopul Daniil Stoenescu spunea: „în toiagul cel înflorit al Ortodoxiei, mărturisitoare peste veacuri și mântuitoare în vecii vecilor, contemplăm raze și limbi de foc, rădăcini coborâtoare și ramuri directoare și continuatoare, în Sfânta și dumnezeiasca Scriptură și la Sfinții și dumnezeieștii Părinți ai Bisericii (într-o schiță de idei), astfel: Ortodoxia ancestrală și primordială coboară, precum un filon, din Adam prin Set, Enoh și Noe, și nu prin Cain sau Lameh. Ortodoxia patriarhilor coboară din Avraam prin Isaac și Iacob; și nu prin eterodocșii Ismael și Esau; și din Avraam, prin nepotul său Lot; dar nu și prin fiii săi, Moab și Amon; și nici prin Madian și ceilalți fii ai Cheturei. Ortodoxia lui Moise coboară și se continuă prin Iosua și Caleb, și nu prin răzvrătiții și schismaticii Core, Datan și Aviron. Ortodoxia lui Samuel coboară prin David și Solomon; și nu prin neascultătorul Saul, sau prin Roboam și Ieroboam, care au dezbinat regatul. Ortodoxia Sfântului Proroc Ilie Tesviteanul coboară și se continuă prin Elisei; dar nu și prin Ghehazi. Ortodoxia dreptului Iov coboară prin Elihu, dar nu și prin ceilalți trei prieteni ai lui Iov. Ortodoxia lui Ezdra se continuă prin Neemia; și nu prin Sambalat și Tobie, vrăjmașii rezidirii Ierusalimului. Ortodoxia biblică se exprimă prin cultul de la cortul sfânt și de la templul sfânt, și nu prin cultul vițelului de aur din pustie, sau al celor doi viței de aur ridicați de Ieroboam în Samaria (III Regi 12, 28-33). Ortodoxia biblică se manifestă prin focul cel ceresc al altarului Sfântului Proroc Ilie de pe Carmel; și nu prin jertfelnicul slujitorilor lui Baal și ai Astartei (III Regi 18, 19-39).”[49]

Prin urmare din cele mai vechi vremuri ortodoxia a fost una care a fost mărturisită şi predată mai departe de sfinţi. Sfinţii au fost unii care ne-au demonstrat că ortodoxia poate mântuii şi sfinţii. Trebuie să fim convinşi de acest lucru. Super-teoria este una care filosofează despre cum ar trebuii să fie create mai multe locuri de muncă pentru cei săraci dar în practică nu va crea niciodată acest locuri de muncă.[50]

Discrepanţa dintre super-teorie şi realitate este mare. Aceasta fiindcă în super-teorii se spun cuvinte mari dar se fac puţine fapte. Sunt mulţi care teoretic au ajuns în mai toate punctele galaxiei noastre. Cu mintea şi cu vorba nu şi cu fapta.

Este adevărat că există o extremă şi în ceea ce priveşte munca. Sunt mai multe fabrici în care muncitorul este văzut ca un animal de muncă sau la fel de bine ca un robot care tot ceea ce trebuie să facă este să muncească pentru a aduce profit.

Trebuie să ne dăm seama că omul nu este

- un animal de muncă
- şi nici un robot.

El este o făptură creată după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu care trebuie să îşi mântuiască sufletul. Mântuirea sufletului nu este o super-teorie ci mai mult un lucru concret.

Ortodoxia o moştenim de la sfinţi care niciodată nu au privit-o ca o super-teorie. Episcopul Daniil Stoenescu spunea în acest sens: „Ortodoxia Sfinților și dumnezeieștilor Apostoli și Evangheliști ai Mântuitorului nostru Iisus Hristos se continuă prin Duhul Sfânt, începând de la Rusalii, și prin punerea mâinilor lor, prin Sfântul Arhidiacon Ștefan, prin Sfântul Arhidiacon Filip și prin famenul etiopian; dar nu și prin ereticul Simon Magul. Ortodoxia apostolică a Sfântului Apostol Pavel coboară, se continuă, se transmite și se prelungește prin Sfinții ucenici Timotei din Efes și Tit din Creta; prin Filimon și Arhip din Colose, prin Dionisie Areopagitul din Atena, prin Onisifor și Onisim; dar nu prin Fighel și Ermoghen (II Timotei 1, 15), prin Imeneu și Filet sau prin Alexandru Arămarul (I Timotei 1, 20; II Timotei 4, 14). Ortodoxia Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan continuă prin „Gaiu cel iubit” și prin Dimitrie; dar nu și prin neascultătorul Diotref (III Ioan 1, 1. 9 și 12).”[51]

Sunt mulţi care când se interesează de ortodoxie tot ceea ce pot vedea este că pentru ei nu este nimic mai mult decât o super-teorie. De ce? Fiindcă în toate duminicile şi sărbătorile la biserică se predică. Oamenii nu vor să audă predici ci vor să vadă că viaţa lor

- are mai mult sens,
- este mai fericită,
- are logică
- şi duce la mântuire.

---

[49] Idem.

[50] A se vedea Radu Teodorescu, *Munca: faptă existenţială după sfinţii părinţi ai creştinismului ortodox* (Cugir, 2019).

[51] Episcop Daniil Stoenescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/toiagul-cel-inflorit-al-ortodoxiei-178688.html (accesat pe 19.06.2024).

Pe bună dreptate oamenii de azi – într-un veac ultra-tehnologizat şi saturat de informaţie – nu vor prea multe predici. Ei vor lucruri concrete de la Biserică şi acest lucru este cumva îndreptăţit. Ei bine ortodoxia le pune în faţă acestor oameni lucruri cât se poate care au izvorât din practica milenară a ortodoxiei. Moaştele sfinţilor se poate spune că sunt cea mai mare dovadă a vieţii creştin ortodoxe.

Iată ce spunea în acest sens episcopul Daniil Stoenescu: „Ortodoxia patristică se continuă și se adeverește prin Sfântul Atanasie cel Mare al Alexandriei, și nu prin ereticul „Arie, cel nebun"; prin Sfinții Trei Ierarhi, Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur; și nu prin ereticii Macedonie și Eunomie, sau prin Maxim Cinicul, uzurpatorul Sfântului Grigorie de Nazians de pe scaunul arhiepiscopal din Constantinopol; prin Sfântul Chiril al Alexandriei, și nu prin ereticul Nestorie; prin Papa Leon cel Mare al Romei, și nu prin monofizitul Eutihie; prin Sfântul Maxim Mărturisitorul și prin Sfântul Ioan Damaschin; și nu prin monoteliții Pyrhus sau Sever de Antiohia.

Ortodoxia postpatristică se continuă prin Sfântul Teodor Studitul și nu prin iconoclaști; prin Sfântul Simeon Noul Teolog și nu prin Mitropolitul Ștefan al Nicomidiei; prin Sfântul Grigorie Palama și nu prin Varlaam, Achindin sau Gregoras; prin Sfântul Marcu Eugenicul al Efesului și nu prin Visarion al Niceii sau Isidor de Kiev, semnatarii unirii florentine. Prin urmare, nu vom putea fi „una" în cer (cf. Ioan 17, 21), dacă nu suntem „una" și pe pământ; sau nu vom putea fi „una" în cer, dacă suntem dezbinați confesional pe pământ!"[52]

Ca o tendinţă generală se poate vedea că de cele mai multe ori ereticii au devenit unii care au căzut în super-teorii.

- Gnosticism,
- arianism,
- nestorianism
- sau anabaptism

sunt cu toate nişte super-teorii care vin să inverseze sensul real şi firesc al creştinismului ortodox.[53]

Ne putem da seama de lumea iluzorie a super-teoriilor din vremea noastră. Ele ne promit totul dar ne oferă mai nimic în schimb. Este foarte uşor să filosofezi despre o lume mai bună când de fapt mai nimeni nu vrea să se implice

- concret
- şi practic

pentru a face o lume mai bună.

Sunt mulţi care spun că de fapte vedeniile sfinţilor creştin ortodocşi nu sunt nimic mai mult decât super-teorii. Ei bine ele sunt mai mult decât atât. Episcopul Daniil Stoenescu spunea în acest sens: „și s-a deschis templul lui Dumnezeu, cel din cer, și s-a văzut în templul Lui chivotul legământului Său, și au fost fulgere și vuiete și tunete și cutremur și grindină mare" (Apocalipsă 11, 19). În chivotul legământului Său cel veșnic, din cer, atunci când se va deschide templul lui Dumnezeu, la Parusie, pe lângă Potirul cu mană euharistică și pe lângă cele două table ale legii Revelației dumnezeiești, Vechiul Testament și Noul Testament, sau Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, vom contempla teologic pentru veșnicie și toiagul cel înflorit al Ortodoxiei Bisericii lui Hristos, străluminat în fulgerele harului Duhului Sfânt, prin oricâte vuiete contrare și tunete potrivnice și cutremure istorice sau ploi cu grindină, va trebui să mai trecem, ca și creștini!

În chivotul eternității, doar toiagul Ortodoxiei profetice, apostolice și patristice, din mâna Dreptului Judecător va despărți Marea Roșie a oilor și a caprelor la Judecata de Apoi, spre viață veșnică sau spre osândă veșnică (cf. Matei 25, 46)!"[54]

A crede că mântuirea este de fapt o super-teorie este o mare eroare. Aceasta fiindcă trebuie să ne dăm seama că sfinţii au fost persoane care s-au nevoit şi care au ajuns să câştige mântuirea. Mântuirea prin urmare este

- concretă,
- pragmatică,
- existenţială,
- reală
- şi adevărată.

---

[52] Idem.
[53] A se vedea Arsenie Viliagoftis, *Ereziile contemporane: o adevărată ameninţare* (Bucureşti, 2006).
[54] Episcop Daniil Stoenescu, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/toiagul-cel-inflorit-al-ortodoxiei-178688.html (accesat pe 19.06.2024).

Trebuie să ne dăm seama prin urmare de acest lucru şi să nu avem nici o îndoială în acest sens. Ortodoxia care s-a definitivat în anul 843 a fost şi ea cât se poate de concretă în acest sens. Părintele Ciprian Florin Apetrei spunea în acest sens: „după cinci veacuri de dispute hristologice se punea capăt ereziilor care au marcat atât de profund istoria Bisericii din primul mileniu, dar şi a Imperiului roman în forma sa bizantină. Din 843 icoana devine definitorie pentru spiritualitatea şi cultura bizantină. Dacă spui Bizanţ azi toţi se duc cu gândul imediat la frumoasele icoane specifice lumii ortodoxe. Pentru civilizaţia bizantină icoana este cartea de identitate religioasă şi culturală. Mai ales cea care-L înfăţişează pe Domnul nostru Iisus Hristos, despre care ne vorbeşte şi troparul Duminicii Ortodoxiei: „Preacuratului Tău chip ne închinăm, Bunule, cerând iertare greşelilor noastre, Hristoase Dumnezeule. Că de voie ai binevoit a Te sui cu trupul pe Cruce, ca să izbăveşti din robia vrăjmaşului pe cei pe care i-ai zidit. Pentru aceasta cu mulţumire strigăm Ţie: Toate le-ai umplut de bucurie, Mântuitorul nostru, Cel ce ai venit ca să mântuieşti lumea”.

Explicând acest tropar, ieromonahul Makarios Simonopetritul precizează: „Venerarea icoanei lui Hristos e o mărturisire a întregii Economii dumnezeieşti şi semnul supunerii credinciosului faţă de integralitatea învăţăturii Bisericii”.”[55]

Doi preoţi creştin ortodocşi discutau într-o zi.

- Ştii ce nedumerire am?
- Nu.
- Nu ţi se pare că predicăm prea mult?
- Nu.
- De ce?
- Iisus a predicat?
- Da.
- Şi nu urmăm noi lui Iisus?
- Ba da.
- Şi atunci de ce ţi se pare că predicăm prea mult?
- Fiindcă simt cu nu sunt ascultat.
- Asta este altceva.
- În ce sens?
- Trebuie să predici numai din experienţă.
- Asta fac.
- Atunci nu ai de ce să îţi faci probleme.
- Nu?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă faci ceea ce trebuie pentru Hristos.
- Poate aşa este.
- Avem datoria să Îl predicăm pe Hristos.
- Aşa este.
- Asta este în sine o faptă bună.
- Nu eram conştient de acest lucru.
- Să fi.
- Am să fiu.
- Preotul este numai un drum spre Hristos.
- Aşa este.
- Sigur.
- Dar este bine aceste anonimat duhovnicesc?
- Da.
- În ce sens.
- Îţi voi spune.
- Chiar te rog.
- Este vorba de o întâmplare care mi-a spus-o un preot coleg.
- Sună interesant.

[55] Preot Ciprian Florin Apetrei, Ziarul Lumina, https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/duminica-ortodoxiei-188393.html (accesat pe 19.06.2024).

- Acest preot avea de făcut un drum lung.
- Și?
- Era iarnă şi zăpadă mare.
- Înțeleg.
- La un moment dat obosit s-a pus să se odihnească.
- Și?
- L-a prins o mare toropeală.
- De la oboseală?
- Da.
- Și ce a urmat?
- Dintr-o dată s simţit că două braţe l-au ridicat sus.
- Și?
- Braţele l-au pus într-o trăsură.
- Cine era?
- Asta a voit şi preotul să afle.
- Și?
- Era un om cu un chip foarte umil.
- Înțeleg.
- Acest om i-a dat preotului să bea şi să mănânce.
- Frumos.
- Mai apoi l-a dus pe preot până în satul unde avea treabă.
- Acum voi pleca părinte, i-a spus el.
- Un moment.
- Ce este părinte?
- Cât mă costă nimic că m-ai ajutat?
- Nimic.
- Nimic?
- Da.
- Cum așa?
- Uite așa.
- Spune-i doar cu te cheamă.
- O să vă spun dacă îmi răspundeţi la o întrebare.
- Care?
- Care a fost numele samariteanului milostiv.
- Nu ştiu.
- Atunci nici eu nu vă voi spune numele meu.
- După aceasta creştinul a plecat cu trăsura lui.
- Frumoasă întâmplarea.
- Faptele bune trebuie să fie anonime.
- Așa este.
- De teorii este plină lumea.
- Mai puţin de fapte.
- Așa este.
- Trebuie să ne concentrăm mai mult pe fapte.
- Și mai puţin pe teorie.
- Evident.
- Sunt prea multe super-teorii în lumea noastră.
- Sunt de acord.
- Dialogul nostru de azi cred că a fost foarte util.
- Și eu simt la fel.
- Ar trebuii să avem mai multe astfel de dialoguri.
- Sunt de acord.
- Foarte bine.[56]

---

[56] Din Grigorie Comșa, *1000 pentru viața creștină* (Arad, 1929).

Adevărul este că atunci când facem binele ne este foarte greu să ne păstrăm anonimatul. Ei bine trebuie să fim anonimi fiindcă în acest mod vom ajunge să fim smeriţi. Cu privire la caracterul existenţial al duminicii Ortodoxiei din Postul Mare părintele Ciprian Florin Apetrei spunea: „Cântările Triodului ne spun în Duminica - Ortodoxiei că „lumina dreptei credinţe s-a întins spre toţi", „risipind ca un nor" rătăcirea păgânească, iar inimile celor credincioşi s-au luminat, pentru că harul adevărului se arată prin Ortodoxia mărturisită de sinoadele ecumenice.

„În prima săptămână a Postului Mare, Duminica Ortodoxiei ne pune înainte o Biserică biruitoare. Ortodoxia își sărbătoreşte Biruința. Vii și adormiți, Biserica luptătoare şi cea biruitoare deopotrivă, întreg Trupul lui Hristos, sărbătoreşte duhovniceşte" (părintele profesor Gheorghios Metallinos).

Acest lucru este mărturisit de imnografia liturgică a Duminicii Ortodoxiei: „Zi plină de bucurie şi de veselie astăzi s-a arătat, că luminează lumina dogmelor celor adevărate şi străluceşte Biserica lui Hristos, împodobindu-se acum cu înălţarea sfintelor icoane şi cu strălucirile chipurilor, şi se face credincioşilor unire de Dumnezeu dăruită".

În centrul acestei duminici stă cinstirea sfintelor icoane, după cum subliniază Sinaxarul: „În Duminica întâi a Postului Mare, facem pomenire de înălţarea sfintelor şi cinstitelor icoane", din timpul împărătesei Teodora a Bizanţului şi a patriarhului ecumenic Metodie. Ei sunt artizanii restaurării cinstiri sfintelor icoane în Bizanţ."[57]

CAPITOLUL 3

SUPER-IDEOLOGIILE SUNT DE CELE MAI MULTE ORI SIMPLE FICȚIUNI

Când vorbim de ideologii trebuie să ştim că oamenii sunt confuzi. Aceasta fiindcă sunt mai multe sensuri ale termenului de ideologie:

„- totalitatea ideilor și concepțiilor filosofice, morale, religioase etc. care reflectă, într-o formă teoretică, interesele și aspirațiile unor categorii într-o anumită epocă,

- totalitatea ideilor și concepțiilor care constituie partea teoretică a unui curent, a unui sistem etc;

- ştiință care are ca obiect de cercetare studiul ideilor, al legilor și al originii lor."[58]

Ideologiile trebuie să ştim că sunt de cele mai multe ori

- efemere
- şi trecătoare.

În acest sens sunt mai multe epoci în care ideologiile au ajuns să clădească adevărate super-teorii. De ce nu am recunoaşte că Iluminismul occidental a fost o super-ideologie? Ce a fost Iluminismul? „Iluminismul, numit și **Epoca Luminilor** sau **Epoca Rațiunii**, a fost o mișcare intelectuală, filozofică, ideologică și culturală, antifeudală, desfășurată în perioada pregătirii și înfăptuirii revoluțiilor din sec. XVII-XIX în țările Europei, ale Americii de Nord și ale Americii de Sud și având drept scop crearea unei societăți „raționale", prin răspândirea culturii, a „luminilor" în mase (cf. Carp Maxim)."[59]

Iluminismul credea că poate ilumina pe om numai prin raţiune şi mai ales o Raţiune separată de Dumnezeu. Nu este de mirare că mai toţi iluminiştii au fost atei.

Ortodoxia prin urmare are o istorie şi această istorie este concretă şi nu o super teorie. Iată ce spunea în acest sens părintele Ciprian Florin Apetrei: „După cum scrie părintele profesor Ioan Rămureanu în *Istoria Bisericească Universală*, „sinodul convocat în martie la Constantinopol de patriarhul Metodie, la care au luat parte toţi episcopii, egumenii şi monahii care au suferit în cursul luptelor iconoclaste, *sinodalii au declarat valabile toate hotărârile celor șapte Sinoade ecumenice, au restabilit cultul icoanelor și au rostit anatema asupra tuturor iconoclaștilor"*.

Astfel, după mai bine de un veac de lupte împotriva sfintelor icoane, toţi cei care au fost exponenţi ai iconoclasmului au fost anatematizaţi alături de toţi ereticii, începând cu Simon Magul, prin textul special compus la acest Sinod din 843 şi citit la 11 martie, în prima duminică din Postul Mare, când au fost sărbătorite Ortodoxia şi victoria ei asupra tuturor ereziilor.

„În această zi, o procesiune importantă, prezidată de patriarhul Metodie, la care au luat parte împărăteasa Teodora, toată curtea bizantină şi înalţii demnitari ai statului, s-a desfăşurat spre catedrala Sfânta Sofia (din

---

[57] Preot Ciprian Florin Apetrei, Ziarul Lumina, https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/duminica-ortodoxiei-188393.html (accesat pe 19.06.2024).
[58] După Dicționarul explicativ.
[59] https://ro.wikipedia.org/wiki/Iluminism (accesat pe 03.02.2025).

Constantinopol), unde se săvârşea Sfânta Liturghie, iar icoanele au fost din nou puse la locurile lor, spre a fi cinstite de credincioşi" (Preot prof. dr. Ioan Rămureanu, *Istoria Bisericească Universală*, p. 187).

Restaurarea icoanelor este privită de imnografi drept „podoaba Bisericii" şi pecetea Ortodoxiei. „De aceea, de la celebrarea particular a icoanelor s-a trecut rapid la o sărbătoare a Ortodoxiei în general", după cum notează în *Triodul explicat* ieromonahul Makarios Simonopetritul. Tot el face şi precizarea că „praznicul restabilirii icoanelor a fost intitulat Triumful Ortodoxiei, căci marca sfârşitul a 120 de ani de lupte şi dispute de mai multe ori reluate şi cu importante consecinţe pentru definirea identităţii Bisericii Ortodoxe şi a statului bizantin; dar şi pe un plan general dogmatic, pentru că iconoclasmul reprezenta punctul final şi consecinţa tuturor ereziilor hristologice"."[60]

La fel cu Iluminismul secolelor XVIII şi XIX umanismul şi el a fost o super-ideologie. Aceasta fiindcă în sine umanismul nu mai credea că este nevoie să Îl punem pe Dumnezeu în centrul existenţei ci mai mult că omul a ajuns să fie suficient sieşi şi nu mai are nevoie de Dumnezeu. Umanismul este în sine

- antropocentric,
- individualism,
- închis în imanență
- și reducționist.

Umaniştii şi neo-umaniştii cred că credinţa în Dumnezeu este un fel de ameninţare asupra omului. Omul trebuie să se elibereze în cele din urmă de povara existenţei lui Dumnezeu. Prin urmare umanismul este o: „poziție filosofică care pune omul și valorile umane mai presus de orice, orientându-se în special asupra omului ca individ. Omul constituie astfel valoarea supremă, este un scop în sine și nu un mijloc. Umanismul implică un devotament pentru căutarea adevărului și moralității prin mijloace umane, în sprijinul intereselor acestora. Axându-se pe capacitatea de autodeterminare, umanismul respinge validitatea justificărilor transcendentale cum ar fi dependența de credință, supranaturalul sau textele pretinse a fi revelații divine. Umaniștii susțin moralitatea universală bazată pe condiția umană ca loc comun, sugerând că soluțiile problemelor sociale și culturale umane nu pot fi provincialiste."[61]

Prin urmare mai toate epocile şi-au avut propriile lor super-teorii. Ce au fost filosofiile Greciei antice decât super-filosofii care de cele mai multe ori nu aveau nici o aplicabilitate practică? Ortodoxia a venit în istorie în circumstanțe

- concrete,
- reale
- și definitorii.

Trebuie să ştim acest lucru în vremurile noastre când se fac tot felul de speculaţii cu privire la Ortodoxie. Părintele Ciprian Florin Apetrei spunea în acest sens: „în centrul sărbătorii Ortodoxiei din prima duminică a Postului Mare stă Persoana divino-umană a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în jurul Căreia gravitează toată dezvoltarea teologică patristică din epoca sinoadelor ecumenice, când s-a definit dreapta credință în primul rând legată de dogma hristologică.

Duminica Ortodoxiei ni-i aduce înainte și pe marii Părinți ai Bisericii care au luptat pentru definirea dreptei credințe hristologice la sinoadele ecumenice. În acest sens, părintele profesor Gheorghios Metallinos merge mai departe și spune că în Duminica Ortodoxiei „îi fericim pe Sfinții și pe toți cei ce s-au arătat credincioși de-a lungul veacurilor, întrucât ei sunt cei care ne-au transmis neștirbit Adevărul vieții în Hristos, adică modul viețuirii, singurul care conduce către îndumnezeire, către mântuire" (Ortodoxia: mărturisire și jertfă, pemptousia.ro).

În prima duminică din Postul Mare suntem chemaţi să fim prezenţi în Biserică pentru a sărbători Ortodoxia şi pentru a prăznui ziua închinată cinstirii sfintelor icoane şi să vedem cum ele luminează sfintele noastre lăcaşuri, mărturisind: „Preacinstită podoabă a luat Biserica lui Hristos din înălţarea cea prealuminată a cinstitelor şi sfintelor icoane ale Mântuitorului Hristos, ale Maicii lui Dumnezeu şi ale tuturor sfinţilor, prin care se luminează şi se împodobeşte cu harul şi se leapădă de adunarea ereticilor, alungându-i. Şi bucurându-se, slăveşte pe iubitorul de oameni Dumnezeu, Care pentru ea a răbdat patimi de bunăvoie"."[62]

---

60 Preot Ciprian Florin Apetrei, Ziarul Lumina, https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/duminica-ortodoxiei-188393.html (accesat pe 19.06.2024).

61 https://ro.wikipedia.org/wiki/Umanism (accesat pe 03.02.2025).

62 Preot Ciprian Florin Apetrei, Ziarul Lumina, https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/duminica-ortodoxiei-188393.html (accesat pe 19.06.2024).

Icoana ortodoxă trebuie să ştim că nu este în nici un fel o super-teorie ci ea ne prezintă un fapt din realitate sau mai bine spus din realitatea trecută. Ortodoxia prin cultul icoanelor este un îndemn spre ceea ce este concret şi vizibil şi în nici un fel pentru a ne retrage într-o lume a super-teoriilor din care nu mai putem ieşii.

Este evident că sunt mai mulţi care se lasă duşi de ideologiile epocii în care trăiesc. Aceste ideologii pot să fie mai mult sau ai puţin politice. Totuşi ceea ce se poate vedea este că ideologiile de cele mai multe ori sunt secularist adică ajung să imagineze o lume fără de Dumnezeu.[63] Teologul Cătălin Sturza spunea în acest sens: „am putea defini snobismul drept tendința de a fi în pas cu cel mai nou lucru - fie că vorbim despre modă, despre gândire sau despre teologie. Aceste ultime noutăți pot fi atrăgătoare dintr-un număr de motive: pentru că au un aer monden, pentru că sunt în pas cu ultima modă sau pentru că e un mod de a semnala apartenența la „lumea bună". Însă faptul că sunt noi și mondene nu le face să fie, neapărat, benefice sau adevărate; ba dimpotrivă.

„Nouă din zece idei pe care le considerăm ca fiind noi sunt pur și simplu vechi erori care au revenit într-o formă nouă", scria eseistul britanic G. K. Chesterton. Problema cu aceste vechi erori ce revin în forme veşnic reînnoite şi la modă nu e doar aceea că ele sunt greşite; problema este aceea că aceste idei au consecinţe foarte concrete. Iar dacă vorbim despre ideologii sau despre teologie, consecinţele unor astfel de erori pot fi dezastruoase - atât la nivel personal, pentru sufletul fiecăruia dintre noi, cât și la nivelul unor societăți întregi, devastate de răul unor ideologii sau teologii nocive, și chiar la nivelul întregii omeniri."[64]

Super-ideologiile sunt unele care odată ce au apărut nu mai vor să ştie de ideologiile care au fost înainte de ele fiindcă din start de consideră greşite. Ne aflăm astfel în faţa unui spectacol care

- se reînnoieşte,
- se renovează
- şi se reinventează

ideologic cu o precizie sistemică.

Oamenii sunt schimbători şi prin urmare se consideră că este

- firesc,
- natural
- şi de la sine înţeles

ca ideologiile să se schimbe de la epocă la epocă şi de la ţară la ţară. Iată ce spunea în acest sens tot teologul Cătălin Sturza: „antidotul în fața acestor erori și erezii care marchează, în fiecare epocă, „spiritul vremii" îl reprezintă claritatea de a numi binele drept bine și răul drept rău. Și nu doar general și teoretic, ci în mod aplicat, referindu-ne la situațiile concrete de viață și la problemele specifice fiecărei epoci și fiecărei societăți. Această claritate trebuie să fie dublată și de un mare curaj. E nevoie de mult curaj, în special în vremuri ca ale noastre, dominate de relativismul moral, să afirmi că adevărul există și că el poate să fie cunoscut; și să îl și numești în situații foarte dificile, pe teme cum ar fi cele de moralitate sexuală, sau de bioetică, unde presiunea ideologică și politică e una extremă. E nevoie, de asemenea, de curaj să afirmi că viața și creația sunt guvernate de niște legi duhovnicești imuabile, obiective, care nu pot fi încălcate fără consecințe, fără a suferi pedagogia divină sau chiar moartea. Această claritate este sinonimă cu Ortodoxia sau cu tradiția - cu alte cuvinte, cu tezaurul lăsat moștenire de Sfinții Apostoli și transmis nealterat, din generație în generație, prin lanțul de aur al sfinților. Tot de la Sfinții Apostoli, Biserica a primit și puterea de a păstra neschimbat adevărul de credință, adevăr revelat prin Întruparea Mântuitorului. Așadar, dacă succesiunea apostolică presupune, înainte de toate, succesiunea în adevăr, Ortodoxia, sau dreapta credință, presupune claritatea și curajul de a mărturisi adevărul de credință și de a numi, deschis, răul din fiecare epocă și din fiecare societate. Din cele două atitudini va rezulta o raportare foarte diferită față de credință și de Biserică."[65]

Trebuie să revenim la realitate şi să ne dăm seama că vom ajunge să fim persoane care să ne raportăm la realitate prin a evita să fie prea mult influenţaţi de super-ideologiile timpului nostru. În vremea noastră s-a creat o nouă super-ideologie care pretinde că poate să ducă omul la un nou stadiu de evoluţie şi progresc. Este vorba de transumanism.[66]

Prin urmare ce este transumanismul?

---

[63] A se vedea Radu Teodorescu, *Secularismul: o ideologie fără Dumnezeu* (Cugir, 2017).
[64] Teolog Cătălin Sturza, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/ortodoxia-ne-pazeste-de-snobismul-teologic-178691.html (accesat pe 19.06.2024).
[65] Idem.
[66] A se vedea Jean Boboc, *Transumanismul decriptat: metamorfoza navei lui Tezeu* (Iaşi, 2021).

„Transumanismul (uneori simbolizat prin >H sau H+) este o mişcare intelectuală şi culturală internațională care sprijină folosirea noilor ştiințe şi tehnologii pentru a îmbunătăți abilitățile și aptitudinile mentale și fizice ale oamenilor și a ameliora ceea ce ea vede ca aspecte nedorite și nenecesare ale condiției umane, cum ar fi prostia, suferința, boala, îmbătrânirea şi moartea involuntară. Gânditorii transumanişti studiază posibilitățile și consecințele dezvoltării și folosirii în aceste scopuri ale tehnicilor de îmbunătățire umană și ale altor tehnologii în curs de apariție. Pericolele şi beneficiile posibile ale noilor tehnologii puternice care s-ar putea să schimbe radical condițiile vieții umane sunt, de asemenea, preocupări ale mişcării transumaniste."[67]

Doi oameni oamenii de stat discutau într-o zi.

- Ştii la ce concluzie am ajuns?
- Nu.
- Sunt foarte bogat.
- Ştiu.
- Dar toată bogăția asta am făcut-o fără să prestez nici o oră de muncă fizică.
- Și?
- Tot ceea ce am făcut a fost să vorbesc.
- Nu înţeleg ce vrei să spui.
- Este puterea cuvântului pe care o descopăr acum.
- La asta te refereai?
- Da.
- Păi care este menirea noastră?
- Care este?
- Să le spunem oamenilor ce vor să audă.
- Aşa este.
- Numai că ce?
- Numai că eu acum am mustrări de conştiinţă.
- De ce să ai aceste mustrări?
- Sunt oameni care într-un an nu câştigă cât câştig eu într-o săptămână.
- Înţeleg.
- Și mai este ceva.
- Ce?
- Îmi dau seama că au sunt condus de o altă dorință decât cea de a îmi iubii țara.
- Și care este acea dorință?
- Dorinţa de a mă îmbogăţii.
- Dar este firesc să ai o astfel de dorință.
- Este?
- Da.
- De ce?
- Toată lumea are această dorinţă.
- Indiferent că ajungi să te îmbogăţeşti corect sau nu?
- Da.
- Nu este aşa.
- De când ai astfel de gânduri distructive.
- Ştii de când?
- Nu.
- De când am auzit de o întâmplare adevărată.
- Ce întâmplare poate să de bulverseze aşa de mult.
- Una creştină?
- Să nu îmi spui că ai devenit religios?
- Mă gândesc foarte serios.
- Mă sperii.
- Vrei să auzi întâmplarea.
- De ce nu?

[67] https://ro.wikipedia.org/wiki/Transumanism (accesat pe 03.02.2025).

- Se spune că era un preot care făcea multă milostenie.
- Şi?
- Într-o zi un mare bogătaş a vrut să vină să îl viziteze.
- Și a fost de a acord preotul?
- Da.
- Şi ce a urmat?
- Bogătaşul a venit şi a bătut la uşa casei preotului.
- Părinte sunteți acasă?
- Da fiul meu.
- Pot să intru?
- Cum să nu.
- Bine părinte.
- Bogătaşul a intrat şi a aruncat o privire prin casa preotului.
- Şi?
- A rămas consternat.
- De ce?
- Mobila era foarte simplă şi puţină de tot, iar pereţii erau spoiţi cu var şi fără tablouri, sau covoare.
- Părinte, îl întrebă boierul, ce e sărăcia aceasta din odaie?
- Prietene — îi răspunse preotul, — când intru iarna în casă, pereţii nu mi-se plâng niciodată că nu au podoabe pe ei, sau că le e frig. Săracii însă, cari întră pe poarta casei mele, primesc totdeauna câte o mâncare călduţă şi câte-o hăinuţă, care îi poate apăra de frig.
- Vai părinte să îți că de aici înainte şi eu vă voi ajuta.
- Îți mulțumesc fiul meu.
- Pentru nimic părinte.
- Interesantă povestea.
- Este.
- Și ea a început să te influenţeze?
- Da.
- Poate că este bine.
- Mă bucur că eşti de acord.
- Știi de ce?
- Ce?
- Este o realitate că există o mare discrepanță dintre modul de viață al oamenilor de stat şi a oamenilor simplii.
- Aşa este.
- Noi nu ducem lipsă de nimic şi ei sunt plini de lipsuri.
- Mă bucur să văd atâta sensibilitate la tine.
- Ideologiile de stat de multe ori sunt făcute în aşa fel ca să îi ameţească pe oamenii simpli.
- Și de multe ori au un limbaj de lemn.
- Sunt de acord.
- M-am tot gândit.
- La ce?
- Ar fi mult mai de folos ca în locul discursurilor mele de stat super-ideologizate să mă apuc să fac mai multă milostenie.
- Aşa cum făcea preotul de care mi-ai spus?
- Da.
- Deşi îmi este greu să recunosc trebuie să fie de acord cu tine.
- Foarte bine.
- Nu credeam că vom fi de acord în această privință.
- Cred că şi tu simți ceea ce simt eu.
- Fără cuvinte însă.
- Tot acelaşi lucru este.
- Aşa este.[68]

[68] Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

Realitatea este că ştim mai toate ideologiile la modă dar ne este greu să îi ajutăm pe cei de lângă noi când situaţia o cere. Teologul Cătălin Sturza spunea cât se poate de bine: „prima abordare va vedea în Biserică o instituție lumească a cărei valoare se măsoară în „dezinhibare", în disponibilitatea de a-și schimba învățătura după ultima ideologie sau ultima modă. Biserica va fi, din această perspectivă, un ONG cu funcție socială, un prestator de servicii religioase și de asistență psihologică. Utilitatea ei se va măsura strict în măsura în care va reuși să se ajusteze la aceste așteptări și să ne confirme în toate căderile și slăbiciunile noastre, pentru a ne proteja de eventuala traumă de a ne simți vinovați și de a ne confrunta onest cu propria noastră conștiință. A doua abordare va vedea în Biserică un antidot și un medicament pentru cele mai mari căderi, ispite și probleme din fiecare epocă și din fiecare societate. Ea ne vindecă, pe fiecare în parte și societatea în ansamblu, punându-ne în față o oglindă realistă a precarității noastre umane și spirituale; altfel spus, pregătindu-ne pentru recunoașterea propriei condiții căzute și asumarea propriilor greșeli, fără de care este imposibilă reintrarea omului în adevăr și revenirea noastră, a tuturor, în fire. Snobismul teologic poate fi generator de confort psihologic pe termen scurt și poate atrage aplauzele lumii, însă pe termen lung este găunos, normalizează și justifică răul și duce inevitabil la mari căderi, atât pentru cei care îl practică, cât și pentru discipolii acestora. În vreme ce dreapta credință și tradiția pot fi, pe termen scurt, asemenea unui medicament amar - nu e plăcut să ne vedem așa cum suntem, plini de răutăți și de beteșuguri; însă tocmai prin asta curăță răul, ne reîmpacă cu Dumnezeu și ne pregătesc să devenim cei care eram meniți cu adevărat să fim.

Snobism sau Ortodoxie? Nu e greu de spus ce ar alege orice om pragmatic și rațional."[69]

Este evident că ideologiile din lumea noastră sunt într-o continuă schimbare. Aceasta fiindcă trăim într-o lume a crizelor şi când vine o criză ei bine ideologiile se modifică în aşa fel ca să facă mai uşoară trecerea prin criză.[70]

Prin urmare nu trebuie să vedem în ideologiile soluţii la toate problemele deşi sunt mai multe care pretind acest lucru. Ideologia este limitată şi trebuie să ne dăm seama de acest fapt. Ea poate rezolva unele probleme dar în nici un fel problemele religioase. În acelaşi timp trebuie să ne dăm seama că ortodoxia nu este o ideologie ca oricare alta. Episcopul Timotei Prahoveanul spune în acest sens: „Ortodoxia este prezentă în fiecare manifestare a credinței noastre, în rugăciuni, cântări și mai ales în Dumnezeiasca Liturghie, serbându-și ziua în fiecare duminică, la fiecare praznic împărătesc ori sfânt abia cunoscut. Toate acestea vorbesc despre complexitatea și profunzimea Ortodoxiei, care se exprimă, la modul superlativ, prin sfinții săi, care au iubit cu adevărat dreapta credință. Ei nu s-au limitat la simpla rostire a cuvintelor, ci au iubit Ortodoxia prin fapte, adeseori prin martiriu, aprinzându-se astfel prin jertfă, ca să lumineze celor care au pierdut calea către Împărăția cerurilor.

Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă: *Ține dreptarul cuvintelor sănătoase pe care le-ai auzit de la mine, cu credința și cu iubirea ce este în Hristos Iisus. Comoara cea bună ce ți s-a încredințat păzește-o cu ajutorul Sfântului Duh Care sălășluiește întru noi* (2 Timotei 1, 13-14).

Avva Isidor Pelusiotul spune: *Viața fără de cuvinte mai mult folosește decât cuvintele fără viață. Viața și tăcând folosește, iar cuvintele și strigând supără. Când cuvintele și viața se vor întâlni, vor face o icoană. Faptele cele bune cinstește-le. Ele sunt lucrări fără de moarte.*

Sărbătoarea Duminicii Ortodoxiei este ziua când mărturisim credința autentică, Biserica de pe pământ, cea luptătoare, în comuniune cu cea din ceruri, cea triumfătoare.

Bucuria de a ști că, dincolo de încercări și neputințe, avem prieteni în ceruri are menirea de a ne umple de nădejde. Acolo, în preajma lui Dumnezeu, Cel în Treime închinat, se află toți cei care au mărturisit dreapta credință și s-au încununat în urma frumoasei lor viețuiri, arătând că nici o comoară nu este mai de preț decât aceea a Ortodoxiei."[71]

Ideologiile sunt unele care este adevărat că ajung să creeze un climat de siguranţă într-o lume care de cele mai multe ori este incertă. Oamenii au nevoie de certitudini şi pentru acest motiv elaborează mai multe ideologii care sunt mai mult sau mai puţin plauzibile.

---

[69] Teolog Cătălin Sturza, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/ortodoxia-ne-pazeste-de-snobismul-teologic-178691.html (accesat pe 19.06.2024).

[70] A se vedea Radu Teodorescu, *Cum să depășim crizele din viața noastră? Îndrumări și încurajări duhovnicești* (Cugir, 2025).

[71] Episcop Timotei Prahoveanul, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/o-zi-a-biruintei-si-bucuriei-ortodoxiei-169833.html (accesat pe 19.06.2024).

Totuşi trebuie să ştim că există o diferenţă dintre ideologie şi super-ideologie. Aceasta fiindcă una este că ajungi la concluzia că sunt mai multe idei care se leagă una de alta şi alta este să ajungi să absolutizezi aceste ideologii.

Duminica Ortodoxiei pe care o sărbătorim în fiecare am în Postul Paştelui trebuie să ştim că este o sărbătoare concretă care vine să ne spun că ortodoxia nu este o super-ideologie după cum cred mai mulţi. Tot episcopul Timotei Prahoveanul spunea în acest sens: „Părinții Bisericii, la jumătatea veacului al IX-lea, au statornicit o sărbătoare a Ortodoxiei, care este permanent prezentă în cult. Ei au înțeles cât de importante sunt în viața Bisericii bucuria și comuniunea, punând în evidență postul, faptele bune, rugăciunea, meditația asupra scrierilor filocalice și patristice, precum și celelalte comori pe care Ortodoxia le are în tezaurul său.

Icoanele mărturisesc complet credința ortodoxă. Ne amintim cuvintele Sfântului Ioan Teologul: *Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr* (Ioan 1, 14).

De demult, Moise și Ilie au dorit să-L vadă pe Creator, dar nu a fost cu putință până când Unul din Treime nu S-a făcut Om și nu S-a întrupat, făcându-Se asemenea oamenilor, în afară de păcat. Atunci s-a putut vedea slava Lui, *slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr.* (Ioan 1, 14). Această slavă l-a făcut pe Apostolul Petru să exclame: *Învățătorule, bine este ca noi să fim aici; și să facem trei colibe: Ție una și lui Moise una și lui Ilie una* (Marcu 9, 5).

Revelația dumnezeiască a adus oamenilor înțelegerea adevărului și puterea de mărturisire. Acestea au creat unitatea de credință și taina vederii dumnezeiești. Clipa veșniciei a fost întrupată mai apoi în sfintele icoane."[72]

Super-ideologiile din lumea noastră sunt unele care promit mult dar oferă foarte puţin. Ele sunt unele care ne spun că de fapt tot ceea ce trebuie să facem este să le adoptăm (super-ideologiile) şi vom fi

- în siguranţă,
- protejaţi,
- apăraţi
- şi sub protecţie.

Ei bine mai toate marile super-ideologii ale lumii noastre nu sunt unele care sunt hristocentrice; adică nu sunt centrate pe Hristos. Pentru acest motiv ei bine ele ajung în cele din urmă să dezamăgească. În mijlocul secolului XX mai nimeni nu se gândea că peste puţin timp comunismul – care a fost şi el a super-ideologie – avea să cadă în câteva lumi în tot estul Europei.[73]

Despre sensul ortodoxiei în istorie şi mai ales în cadrul super-ideologiilor din vremurile noastre tot episcopul Timotei Prahoveanul spunea: „Biserica a fost persecutată mult timp, în diferite perioade ale istoriei, iar uneori tulburată chiar din interior, prin lupte acerbe și persecuții cumplite, care au luat sfârșit prin victoria celebrată în *Duminica Ortodoxiei*, când s-a instaurat pacea, care dăinuie până astăzi.

Chemarea Duminicii Ortodoxiei este de a rămâne în unitatea de învățătură, de credință liturgică și canonică, respingând orice tentativă de dezbinare sau ruptură în sânul Bisericii.

Dintre cei care s-au aflat între apărătorii sfintelor icoane și au pregătit sărbătoarea adevărului, mă voi opri la câțiva care ne-au vorbit despre rugăciune."[74]

Ortodoxia a fost într-un anume fel în estul Europei o modalitate de a ne ferii de super-ideologiile istoriei care ştim că de cele mai multe ori sunt

- seci,
- fără viaţă,
- searbăde,
- fără vlagă
- şi fără vitalitate.

Super-ideologiile nu au vitalitate în ele fiindcă de cele mai multe ori nu au harul lui Dumnezeu în ele. Nazismul german se poate spune că a fost şi el o super-ideologie. El vorbea de întoarcerea la o rasă ariană superioară care era într-un fel un fel de supra-om – propovăduit de Nietzsche. Nazismul şi-a propus la mijlocul

---

[72] Idem.

[73] A se vedea Vladimir Tismăneanu, *Diavolul în istorie. Comunism, fascism şi câteva lecţii ale secolului XX* (Bucureşti, 2013).

[74] Episcop Timotei Prahoveanul, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/o-zi-a-biruintei-si-bucuriei-ortodoxiei-169833.html (accesat pe 19.06.2024).

secolului XX să cucerească lumea. Nu a reuşit acest lucru fiindcă el a fost o super-ideologie inspirată demonic în care cei care nu corespundau sistemului erau exterminaţi în lagăre de concentrare.

Într-o lume a super-ideologiilor ei bine credinţa în învierea de obşte propovăduită de Hristos este ilară şi derizorie. Nu acelaşi lucru în considera şi Sfântul Ioan Damaschinul: „rugăciunea este ridicarea minții către Dumnezeu sau cererea celor care se cuvin de la Dumnezeu. Așadar, în ce sens se ruga Domnul la învierea lui Lazăr și în timpul pătimirii? Că sfânta lui minte nu a vrut să se ridice către Dumnezeu, odată ce era unită după ipostas cu Dumnezeu Cuvântul, și nu avea nevoie să ceară ceva de la Dumnezeu. Căci Unul este Hristos. Împropriindu-și persoana noastră și formând în El Însuși firea noastră, ni S-a făcut pildă, ne-a învățat să cerem de la Dumnezeu, să ne ridicăm mintea către El, deschizându-ne prin sfânta Lui minte urcarea spre Dumnezeu. Căci după cum a suferit afectele, pentru ca să ne dea biruință asupra lor, tot astfel s-a și rugat să ne deschidă urcarea către Dumnezeu și să plinească în locul nostru toată dreptatea, să ne împace cu Tatăl, să-L cinstească ca principiu și cauză și să arate că El nu este potrivnic lui Dumnezeu. Când la învierea lui Lazăr a spus: „Tată, Îți mulțumesc că M-ai ascultat, Eu însă ştiam că totdeauna Mă asculţi; dar am spus pentru poporul care se află aici, ca să cunoască că Tu M-ai trimis", nu este clar tuturor că a rostit aceste cuvinte pentru a-L cinsti pe Tatăl, ca pe cauza Lui, și a arăta că nu este potrivnic lui Dumnezeu? Dar când a spus: „Tată, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta, dar nu cum voiesc Eu, ci cum Tu voiești", nu este clar oricui că ne învață să cerem în ispite ajutor numai de la Dumnezeu, să preferăm voința Dumnezeiască voinței noastre?[75]

Super-ideologiile trebuie să ştim că de cele mai multe ori se îndepărtează de adevărata viață – viața în Hristos – deși de cele mai multe ori pretind că ele slujesc viaţa. Ajungem să preluăm mai multe sloganuri ale super-ideologiilor fiindcă ele de multe ori se vor

- facile,
- uşoare
- şi simple.

Realitatea este cu totul alta. Am văzut că filosoful Hegel se considera pe el și pe filosofia lui de neînțeles. Aceasta fiindcă realitatea este că sunt puţini cei care înţeleg filosofia lui Hegel. Este bine prin urmare să ştim că super-ideologiile din zilele noastre promit multe dar oferă puţin. Mai sus am spus că două mari super-ideologii au fost

- iluminismul
- şi umanismul

care ambele ca super-ideologii au ajuns la concluzia că omul nu mai are nevoie de Dumnezeu.[76]

Super-ideologiile prin urmare ne seduc dar ne oferă foarte puţin. Iată de ce trebuie să ne ţinem legaţi de ortodoxie. Episcopul Timotei Prahoveanul spunea în acest sens: „un alt apărător al sfintelor icoane și iubitor al Ortodoxiei, Sfântul Teodor Studitul, îi îndeamnă pe frații săi împreună nevoitori *să asculte și să gândească pururi că acum este ori vremea pierzării, dacă nu ascultăm, ori zile de sârguință, pentru ca viața noastră să fie roditoare, iar calea, dreaptă.* El îi îndemna pe creștini ca, după vremea rugăciunii din biserică, să-și păzească mintea pentru că *diavolii cu deosebire după rugăciune doresc să tulbure sufletele.*

Dintr-un studiu despre *rugăciunile pentru alții și sobornicitatea Bisericii* a părintelui profesor Dumitru Stăniloae, aflăm că de demult, în pustiul Egiptului, Sfântul Pahomie a visat că membrii uneia dintre mănăstirile conduse de el se aflau într-o peșteră. Legați între ei, fiecare ținea de mână pe altul, tot șirul, în frunte cu starețul, înaintând spre o deschizătură prin care se vedea, de departe, lumina de afară. Alți oameni alergau de colo până colo în întunericul peșterii, ascultând când de un glas, când de altul care striga: *Aici e lumina!* Alte șiruri se învârteau în jurul unei coloane, fără să înainteze spre lumina de afară.

Imaginea se potriveşte legăturii dintre membrii Bisericii, care se susțin unii pe alții, având-i povățuitori pe ierarhi și preoți, care înaintează spre lumina veșniciei, deținând pe pământ o oarecare arvună a ei.

În momentul în care unul se rupe din lanț și rămâne singur, rătăceşte în întunericul fără ieşire, în bezna necunoașterii, născută din neînțelegerea învățăturii Bisericii."[77]

---

[75] Sfântul Ioam Damaschin apud Episcop Timotei Prahoveanul, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/o-zi-a-biruintei-si-bucuriei-ortodoxiei-169833.html (accesat pe 19.06.2024).

[76] S-a mers atât de departe că au fost mai mulţi care au susţinut că de fapt Dumnezeu nu este decât o simplă amăgire. A se vedea David Bentley Hart, *Ateismul: o amăgire. Revoluția creştină şi adversarii ei* (Iaşi, 2017).

[77] Episcop Timotei Prahoveanul, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/o-zi-a-biruintei-si-bucuriei-ortodoxiei-169833.html (accesat pe 19.06.2024).

Creştinii ortodocşi care suntem mai profunzi şi mai intelectuali trebuie să îi iluminăm şi pe cei din jurul nostru cu privire al pericolul acestor super-ideologii – de multe ori de sorgintea extremului orient – care ne promit mult şi nu ne oferă prea multe.[78]

Doi finanţişti discutau într-o zi.

- Ştii care este cea mai mare super-ideologie a timpului nostru?
- Nu.
- Nu ştii?
- Nu.
- Banii.
- Banii?
- Da.
- De ce?
- Toată lumea îi vrea.
- Dar banii sunt numai metal şi hârtie.
- Dar lor le este atribuită o valoarea mult mai mare.
- Care?
- Acea de a cumpăra şi vinde.
- Aşa este.
- Vezi?
- Nu gândeam la bani în termenii unui super-ideologii.
- Nu sunt în sens propriu.
- Dar cum?
- Cea mai mare super-ideologie este Hristos.
- Și atunci cu banii cum rămâne?
- Sunt doar un mijloc de supravieţuire.
- Sunt de acord.
- Oamenii atribuite mult mai multă valoare banilor decât lui Dumnezeu.
- De ce?
- Fiindcă se dau o vânt după orice super-teorie.
- Aşa este.
- Și mai este ceva.
- Ce?
- Banii ajung să facă diferenţe între oameni care nu ar trebuii să existe.
- Cum ar fi?
- Poţi să fi un om de excepţie în zilele noastre dar dacă nu ai bani nu valorezi mult.
- Și ce este de făcut?
- Să ne întoarcem la Hristos.
- De ce?
- Pentru a vedea lumea aşa cum trebuie.
- Crezi?
- Da.
- Bine, dar dacă banii sunt o super-ideologie cum rămâne cu sărăcia?
- Sărăcia?
- Da
- Îţi voi spune.
- Te rog.
- Sărăcia poate fi depăşită dar cu bani.
- Dar cu ce?
- Îţi voi spune cu ce.
- Chiar m-ai făcut curios.
- Sărăcia se rezolvă prin înțelepciune.
- Nu înțeleg.
- O să îți spun o întâmplare în acest sens.

[78] A se vedea Dionisios Farasiotis, *Marii inițiați ai Indiei și părintele Paisie* (Editura Paisios, 2019).

- Te ascult.
- În anul 996 în Persia a izbucnit o foamete mare.
- Nu am auzit de ea.
- Este ceva ce apare numai în manualele de istorie.
- Înțeleg.
- Ei bine mai mulți săraci au murit de foame.
- De la foamete?
- De la foamete şi de la mizerie.
- Şi ce a urmat?
- Ei bine în Persia anului 996 domnea înțeleptul Agud.
- Agud?
- Da.
- Nu am auzit de el.
- Auzi acum.
- Şi ce a făcut el?
- A chemat pe toți sfetnicii şi nobilii lui şi le-a spus.
- Ce?
- V-am adunat aici pentru că trebuie să luăm măsuri cu privire la foametea care faci ravagii la noi în împărăție.
- Aşa este maiestate.
- Am luat o decizie.
- Ce decizie?
- Pentru fiecare sărac înfometat care moare va fi executat un bogat.
- Cum?
- Ce ați auzit.
- Nu este o măsură extremă maiestate?
- Nu.
- De ce?
- În împrejurări extreme trebuie să fie luate măsuri extreme.
- De atunci se spune că în Persia nu a mai murit nimeni de foame.
- Cred şi eu.
- Deci sunt lucruri mai presus de bani.
- Aşa este.
- Mă bucur că eşti de acord.
- Cum să nu fiu?
- Fiindcă ți-am spus de întâmplarea cu Agud?
- Da.
- Mă gândeam eu că o să îți placă.
- Ai reuşit să îmi clarifici un lucru fundamental.
- Care?
- Că sunt valori mult mai mari în lumea noastră decât banul.
- Cu siguranță.
- Oamenii se lasă duşi de aparențe.
- Adică de puterea banului?
- Da.
- Şi nu este bine nu?
- Da.
- Sunt de acord.
- Sper că a fost o conversație plăcută.
- Chiar a fost.
- Mă bucur.
- Sper să mai avem astfel de conversații.
- Şi eu.[79]

[79]A se vedea Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

Oamenii cred că cea mai mare super-ideologie a lumii noaste este banul şi anual se scriu mai multe sute de volume pe teme financiare. Banii nu mai sus un mijloc de a trăii în lumea noastră ci mai mult un scop în sine.

Ortodoxia nu este o super-ideologie dar ea a fost apărată cu multă îndârjire de mai mult oameni de credință. Episcopul Timotei Prahoveanul spune în acest sens: „între apărătorii Ortodoxiei, îi amintim și pe Gherman și Nichifor, care i-au înfruntat cu mult curaj pe suveranii iconoclaști Leon al III-lea și Leon al V-lea.

Gherman era dispus să-și sacrifice scaunul pentru ca suveranul să nu impună iconoclasmul, citând, în acest context, cuvintele Sfântului Grigorie: *Eu sunt asemenea lui Iona...*

Nichifor s-a împotrivit atât de ferm lui Leon al V-lea, încât suveranul a decis să-l asasineze şi a instigat manifestații împotriva lui. În timpul acelor potrivnicii, au fost rostite blesteme la adresa patriarhului, iar un cronicar anonim (Scriptor Incertus) scrie că *patriarhul a mulțumit lui Dumnezeu cu lacrimi că a fost învrednicit să le asculte (blestemele) pentru evlavia sa.*

Tarasie era și el un om al rugăciunii. Biograful său, Ignatie Diaconul, scrie că, în ultimii ani, o boală îi pricinuia „dureri grozave", încât liturghisea ajutându-se de un scăunel, de care-și rezema pieptul în timpul slujirii.

Duminica Ortodoxiei este una dintre sărbătorile pe care va trebui să le cinstim mereu, nu doar în prima duminică a Sfântului și Marelui Post, ci în fiecare zi, bucurându-ne de credința noastră, de privilegiul de a fi primit darul înfierii prin Botez și de a aparține Bisericii păstrătoare a adevărului de credință.

Dacă nu suntem la înălțimea chemării sfinte și a identității pe care am primit-o la Taina Botezului, trebuie să redescoperim drumul dreptei credințe, nu doar al cuvintelor, ci, mai cu seamă, al înaltei trăiri care ne apropie de Dumnezeu."[80]

CAPITOLUL 4

SUPER-IDEOLOGIILE SUNT DE CELE MAI MULTE ORI FĂRĂ HRISTOS

Cartea lui Iov din Vechiul Testament ne spune că cel care Îl are pe Dumnezeu cu greu poate fi biruit. Ştim că diavolul cere dreptul de la Dumnezeu de a îl ispitii pe Iov şi Iov pe rând îşi pierde:

- averea,
- banii,
- familia
- şi în cele din urmă sănătatea.[81]

Cei mai mulți dintre noi în astfel de împrejurări ne-am pierde orice credință în Dumnezeu. Ei bine nu acesta a fost şi cazul lui Iov. Iov rămâne credincios lui Dumnezeu în ciuda la toate relele care au dat peste el. La fel de bine şi noi când în Îl avem pe Hristos ei bine nici o super-ideologie nu ne poate îndepărta de el. Părintele Efrem Filotheitul spunea în acest sens: „Ortodoxia este adevărul despre Dumnezeu, despre om și despre lume, așa cum ni l-a dat Însuși Dumnezeu cel Întrupat prin învățătura Sa desăvârșită. Așa cum l-a exprimat mai târziu cugetul și inima dumnezeiescului Pavel. Așa cum l-a descris ucenicul iubirii și alți apostoli și evangheliști cu lumina cerească a Sfântului Duh. Ortodoxia este acea sinteză minunată dintre dogmă și obiceiuri, dintre teorie și practică. Așa cum ne-a fost predanisită de către părinții duhovnicești ai Alexandriei, Constantinopolului, Capadociei, Siriei și, mai târziu, ai Sfântului Munte.

Toți aceştia, de la **Sfântul Ierarh Policarp**, care a fost, după cum știți, ucenicul apostolilor, și până la **Sfântul Nicodim Aghioritul**, care a adormit la începutul secolului al XIX-lea, cu înțelepciunea și sfințenia lor, cu jertfele și nevoințele pe care le-au îndurat, ne-au înmânat prețioasa moştenire a credinței și vieții drepte, **comoara tradiției ortodoxe**. Ortodoxia este ceea ce au exprimat oficial Sfintele Sinoade, acele adunări binecuvântate formate din membri ai Bisericii lui Hristos veniți din toată lumea. Atunci, purtătorii de Dumnezeu părinți, „înzestrați cu toții cu știința sufletului și Duhul dumnezeiesc", au discutat despre marile probleme care îl preocupă pe omul duhovnicesc, și au așezat postamentul, temelia civilizației duhovnicești.[82]

Oamenii fără de Hristos evident că se lasă foarte uşor seduşi de super-ideologiile din lumea noastră contemporană:

- neo-hedonism,

---

[80] Episcop Timotei Prahoveanul, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/o-zi-a-biruintei-si-bucuriei-ortodoxiei-169833.html (accesat pe 19.06.2024).

[81] Opiniile biblіştilor consideră că Iov a luat lepră care a fost o boală incurabilă la acel timp.

[82] Părintele Efrem Filotheitul, https://doxologia.ro/ortodoxia-credinta-pecetluita-cu-sange (accesat pe 19.06.2024).

- New Age,
- yoga,
- corectitudinea politică,
- filosofia profitului cu orice preţ,
- autonomia în raport cu Dumnezeu,
- neo-umanism,
- neo-iluminism
- transumanism etc.

Acestea sunt numai câteva dintre marile super-ideologii care ajung să atragă la sine pe foarte mulţi oameni. Despre contrastul dintre aceste super-ideologii şi ortodoxia noastră străbună părintele Efrem Filotheitul spunea: **"Ortodoxia a fost pecetluită cu sânge** de mucenicii tuturor vremurilor. De toată oastea sfântă formată din milioane de eroi și mărturisitori, bărbați, femei și copii. De la arenele Romei până în lagărele de concentrare din Rusia, toți au dovedit că învățătura creștină nu este o simplă teorie, ci adevăr și viață. Cel mai frumos eroism, izbânda împotriva violenței crude și a puterii materiale, domnia și împărăția Duhului.

A venit apoi să laude Ortodoxia **cultul bisericesc**, cu minunata sa poezie și imnografia sa insuflată de Dumnezeu, care îmbibă firescul cu suprafirescul, lumescul cu cerescul, individualul cu obștescul, familiarismul cu respectul profund, ceea ce este vădit cu ceea ce este tainic. Într-o atmosferă de înălțare și sfințenie este înfățișată în cult jertfa Dumnezeului-om, drama dumnezeiască a Liturghiei, la fiecare **Liturghie** la care participă credincioșii. De asemenea, acolo sunt lăudate și slăvite izbânzile mai-marilor credinței și ale Stăpânei așezământului bisericesc, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, Fecioara Maria. Acolo este preamărită dogma, nu numai ca adevăr, ci și ca răspuns la chemarea oamenilor."[83]

Sunt mai multe cântări creştin ortodoxe şi pricesne care apără viaţa cu Hristos şi la fel de bine ne spun că această cale este singura care duce la mântuire. Nu trebuie să ne amăgim

- yoga,
- New Age,
- scientologia,
- meditaţia transcedentală,[84]
- homeopatia,
- bahai-ul

şi alte super-ideologii nu ne vor mântuii. Acest lucru fiindcă din nici o astfel de super-ideologie nu au ieşit moaşte ori din creştinismul ortodox mai mulţi sfinţi au avut moaşte.

Despre idenitatea ortodoxă părintele Efrem Filotheitul spunea: „un alt element important al Ortodoxiei a fost întotdeauna **eroismul** pe care îl vedem în mucenicie. Dar nu s-a oprit numai la jertfa sângelui. Fiii Ortodoxiei au arătat mereu curaj și vitejie în fața oricărui fel de samavolnicie, fie că provenea de la Iulian, împăratul cel nelegiuit, fie de la arieni și monofiziți ori de la iconoclaști și de la monahii atrași de rătăcirile latinilor. Această mulțime de eroi ai Bisericii Ortodoxe nu-i cuprinde doar pe Sfântul Atanasie, Sfântul Vasile și Sfântul Ioan Gură de Aur, ci și pe Sfântul Teodor Studitul, egumenul mănăstirii Studion, împreună cu toți monahii ei, pe Maxim Mărturisitorul și pe marele erou – Sfântul Marcu Eugenicu, Mitropolitul Efesului.

O caracteristică a Ortodoxiei a fost dintotdeauna și misiunea către barbari, combinată cu civilizarea. Biserica noastră, fără să facă vreodată prozelitism, **a răspândit lumina Evangheliei și a scrierilor, a iubirii și blândeții**. Această cale spre învățătură și civilizare ne este arătată îndeosebi de Sfinții trei ierarhi prăznuiți astăzi, care au iluminat toată făptura cu razele vii ale dreptei învățături despre Dumnezeu și om. Sfinții trei ierarhi sunt marii aștri ai tărâmului duhovnicesc al Bisericii."[85]

Super-ideologiile noastre de cele mai multe ori vorbesc despre Hristos:

- vag,
- eluziv,
- trunchiat,
- la suprafaţă
- ilar
- şi simplist.

---

[83] Părintele Efrem Filotheitul, https://doxologia.ro/ortodoxia-credinta-pecetluita-cu-sange (accesat pe 19.06.2024).

[84] A se vedea Doina Jelea, *Afacerea meditaţia transcedentală* (Bucureşti, 2004).

[85] Părintele Efrem Filotheitul, https://doxologia.ro/ortodoxia-credinta-pecetluita-cu-sange (accesat pe 19.06.2024).

Vom da în acest sens două cazuri de super-ideologii ale timpului nostru în care au mulţi adepţi dar care sunt fără de Hristos. Este vorba de

1. evoluţionism[86]
2. freudism.[87]

Ştim că teoria evoluţionistă nu a fost concepută de Darwin – fiindcă au fost mai mulţi înainte de el care au vorbit de evoluţionism – dar a fost el cel care a desăvârşit-o. Lumea lui Darwin trebuie să ştim că este o lume a *legii junglei* în care ajunge să supravieţuiască numai cel mai puternic. La fel de bine cineva spunea că evoluţionismul este asemenea unui om care toarnă mai mulţi saci cu nisip pe o câmpie şi începe să aştepte să se formeze în 10 ani de evoluţie un avion Boeing. Este clar că evoluţionismul nu are cum să fie adevărat.

La fel de bine psihanalistul vienez Sigmund Freud susţinea că de fapt Dumnezeu nu există şi că această credinţă în Dumnezeu este numai nevroză sau mai bine spus o afecţiune psihică colectivă de care omul trebuie să se vindece.

Şi în zilele noastre sunt mulţi cei care susţin super-teoria nevrozei colective care este religia a lui Freud. Cât de departe de şi autentică este ortodoxia de aceste super-ideologii ne-o spunea tot părintele Efrem Filotheitul: „dar nici idealul pentru care s-a luptat **monahismul** nu este diferit de rostul Ortodoxiei. După cercetătorii de specialitate, monahismul ortodox a constituit oastea duhovnicească ce s-a luptat pentru dobândirea libertății duhovnicești, pentru desăvârșirea omului. Scopul lui a fost să dea chip sufletului pentru înnoirea minții. Exact în acest punct este inima duhului monahal, este scopul și izbânda monahismului. Nevoințele duhovnicești ale asceților sunt noile lupte duhovnicești ale duhului. Îl conduc pe om întru totul spre viața iubitoare de înțelepciune, spre îndumnezeire. Drumul monahismului este drumul curățirii și întoarcerii la Dumnezeu. Ortodoxia a dat semnificația sfințeniei nu numai asceților, ci întregii lumi creştine.

Prin această semnificaţie a înălţat obiceiurile societăţii. Vedem acest lucru îndeosebi în percepţia socială. Elementul de bază al Ortodoxiei este **iubirea de oameni**, luată în cel mai profund sens al ei. Nu numai ca milostenie, ci în general, ca afecțiune. Ocrotirea socială este descoperită în ultimele decenii. Dar a luat naştere la Ierusalim, după Învierea Mântuitorului. Acolo s-au făcut primele cantine, în care au slujit primii șapte diaconi, după cum apare în Faptele Apostolilor. Apostolul neamurilor, Pavel, a fost totodată și primul lucrător social. Odată cu propovăduirea Evangheliei, a înfăptuit și cheta dragostei, numită în multe feluri. Lucrători sociali au fost și urmașii apostolilor, episcopii. Nu există o sugrumare mai cruntă a adevărului decât să susțină cineva că Părinții Bisericii s-au ocupat doar cu dogma și nimic altceva. În timpul sinoadelor, în Cezareea a apărut, după cum se știe, Vasiliada, sub călăuzirea Sfântului Vasile cel Mare. În Constantinopol funcționau cantine pentru șapte mii de săraci, iar în Alexandria s-au întemeiat primele maternități. Nu numai episcopii, ci și împărații și chiar monahii participau la astfel de lucrări ale dragostei. Pentru toți aceștia Ortodoxia a fost în același timp și dreaptă lucrare."[88]

O altă mare super-teorie a timpului nostru este materialismului. Se cunosc mai multe tipuri de materialism:

- materialism dialectic,
- materialism pragmatic,
- materialism politic,
- materialism economic
- sau materialism hedonist.

Ei bine adeptul materialismului – indiferent de culoarea lui – ajunge să creadă că tot ceea ce are nevoie omul în această lume este de materie. De ce? Fiindcă nu există nimic altceva dincolo de materie. Materialismul trebuie să ştim că este o super-ideologie. El nu crede în existenţa

- sufletului
- şi a spiritului.

Nu trebuie să ne amăgim, omul materialist este unul care crede că tot ceea ce contează este să adune cât mai multă materie fiindcă ea îi va aduce o fericire.

Materialistul nu crede în lumea de apoi fiindcă totul începe şi termină cu această lume. Cu adevărat sunt mulţi care sau adoptat ca mod de viaţă materialismul şi ei cred că este cea mai mare super-ideologie pe care o poate adopta omul.

---

[86] A se vedea Ioan Vlăducă, *Adevărul despre evoluționism* (Galați, 2008).
[87] A se vedea Savatie Baștoboi, *Între Freud și Hristos* (Editura Cathisma, 2024).
[88] Părintele Efrem Filotheitul, https://doxologia.ro/ortodoxia-credinta-pecetluita-cu-sange (accesat pe 19.06.2024).

Cât de contrastată este ortodoxia cu această super-ideologie a materialismului ne-o spune tot părintele Efrem Filotheitul: „Ortodoxia a fost întotdeauna calea împărătească a Evangheliei. A păstrat curat şi autentic duhul creştinismului în faţa misticismului întunecat al ereziilor din Răsărit, a centralizării papalo-cezareene a latinilor şi a subiectivismului raţionalist al protestantismului. A păstrat mereu măsura şi armonia, n-a făcut nimic greşit. Pentru că Părinţii au fost mişcaţi de duh, au fost călăuziţi de Dumnezeu în chip sfânt şi duhovnicesc.

Ortodoxia nu a nesocotit omul, nici înţelepciunea, nici natura, nici arta, nu a fost neomenoasă. Le-a explicat pe toate şi a creat cultura. După cum spune **troparul Sfinţilor Trei Ierarhi**, a întărit firea celor ce sunt şi obiceiurile oamenilor le-a îndreptat.

Ortodoxia este marşul omului către Făcătorul lui, către **îndumnezeire**. Îl conduce pe om la dezvoltarea lui deplină întru Hristos şi pentru Hristos. Ortodoxia nu este numai teologie, este totodată şi adevărată psihologie, şi umanism autentic, şi sociologie. Este un diamant care reflectă prin toate laturile adevărul.

Să cunoaştem deci Ortodoxia noastră. Nu teoretic, ci să o simţim şi să o trăim în toată profunzimea şi lărgimea ei. Doar aşa vom putea să o provocăm şi să-i arătăm valoarea."[89]

Doi jurişti discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Ce părere ai de ştiinţele juridice?
- Le iubesc.
- De ce?
- Fiindcă iubesc să fie facă dreptate.
- Aşa este.
- Vezi?
- Şi eu iubesc dreptatea.
- Îmi dau seama.
- Dar cum se face să sunt atât de multe super-ideologii care susţin un mod de viaţă nedrept?
- Cum ar fi?
- Mai toate religiile au propriul sistem de drept.
- Cum ar fi?
- Creştinismul consideră poligamia un păcat.
- Da.
- Ei bine în islam poligamia este legală.
- La asta te referi?
- Da.
- Ştii cum este?
- Cum?
- Omul este liber.
- Şi?
- El poate opta între dreptate şi nedreptate.
- Aici trebuie să îţi dau dreptate.
- Mă bucur.
- Foarte bine.
- Dar oare crezi că noi avem un câştig moral de pe urma nedreptăţii?
- Da.
- Care?
- Este unul special.
- Spune-mi-l şi mie.
- Prefer să îţi spun o întâmplare în acest sens.
- Ce întâmplare?
- Una din lumea juridică.
- Sunt chiar curios.
- Cred că o să îţi placă.
- Sper.

[89] Idem.

- Este vorba de un avocat din Paris.
- Şi?
- Ei bine acest avocat şi-a propus să îi apere pe cei săraci de avariţia bogaţilor.
- Şi a reuşit?
- Da.
- Cum?
- Prin toate studiile de drept pe care le avea.
- Frumos.
- Dar acest avocat avea un obicei destul de interesant.
- Ce obicei?
- Pentru munca depusă nu luat de la clienţi decât un buchet de flori.
- Un buchet de flori?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă ei nu vroia să se îmbogăţească nedrept.
- Înţeleg.
- Şi mai este ceva?
- Ce
- Avocatul păstra toate buchetele cu flori pe care le primea.
- De ce?
- Asta s-a aflat numai la sfârşitul vieţii.
- Adică?
- Înainte de a murii avocatul a cerut un singur lucru.
- Care?
- Ca florile să fie puse în sicriu sub el şi el peste el.
- Frumos.
- De ce?
- Fiindcă el considera că florile obţinute din ajutarea celor săraci vor fi un ajutor al lui în faţa morţii.
- Frumos.
- Aşa este.
- Oare câţi dintre noi facem aşa?
- Puţini.
- Şi mai este ceva?
- Vezi că acest avocat a murit cu sufletul împăcat.
- În ce sens?
- A ştiu că a făcut ceea ce trebuie în faţa lui Dumnezeu.
- Înţeleg.
- Mă bucur.
- Deci nu trebuie să căutăm să facem bani din piatră seacă în drept?
- Da.
- Aşa credeam şi eu.
- Acum şi tu ştii.
- Da.
- Cei mai mulţi avocaţi vor numai bani.
- Evident.
- Trebuie să faci dreptate fără să te gândeşti la bani.
- Şi banii vor venii şi ei?
- Da.
- Dar dreptatea este mai importantă ca banii.
- Da. Ai pus punctul pe i.
- Mă bucur.
- Îţi mulţumesc de dialog.
- Şi eu ţie.[90]

[90] A se vedea Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştin ortodoxă* (Arad, 1929).

Dreptatea de mai multe ori este atât de speculată în lumea noastră că din simplă ce este ajunge să fie o super-ideologie. Este o super-ideologie fiindcă cei mai mulţi jurişti nu vor să facă dreptate ci mai mult să se îmbogăţească de pe urma ei.

Despre actualitatea ortodoxiei părintele Efrem Filotheitul spunea: „Ortodoxia noastră nu este muzeu, nu este trecut, ci viață, creație și strălucire. Este marele nostru ideal, este nădejdea prețioasă a mântuirii noastre. Este mândria noastră întru Hristos să o propovăduim cu eroism și slavă, ca niște fii adevărați ai marilor eroi ai Ortodoxiei.

Ortodoxie preafrumoasă, mireasă împodobită a lui Hristos, să nu te tăgăduim noi, nevrednicii, ci dacă vremurile și împrejurările o vor cere, învrednicește-ne să vărsăm pentru tine și ultima picătură de sânge din noi!"[91]

Am vorbit prin urmare de 3 mari super-ideologii ale vremurilor noastre:

1. evoluţionismul,
2. freudismul
3. şi materialismul.

Ceea ce se poate vedea în ceea ce priveşte aceste mari ideologii ale zilelor noastre este că sunt foarte antropocentrice, adică pun foarte mult accent pe om în defavoarea lui Dumnezeu. La fel de bine ceea ce trebuie să ne dăm seama este că o mare super-ideologie a vremurilor noastre este indiferentismul religios.[92]

Super-ideologiile de cele mai multe ori sunt seci de conţinut dar sunt populare fiindcă le spun oamenilor ceea ce vor să audă şi oferă unele soluţii imediate la mare crize prin care trece omul contemporan. În acest sens în literatura psihologică şi motivaţională găsim mai multe cărţi are ne vorbesc de

- abundenţă,
- secretele prosperităţii,
- mult profit
- sau o viaţă total împlinită.

Toate acestea sunt de fapt super-ideologii care de cele mai multe ori nu au nici un efect concret în viaţa de zi cu zi a omului. Despre caracterul înnoitor al ortodoxiei părintele Dragoş Ungureanu spunea: „iată o întrebare care apare pe buzele tuturor credincioșilor, întrebare la care au fost oferite diferite răspunsuri în funcție de perspectiva abordării acestui subiect. Cert este faptul că, Ortodoxia reprezintă mult mai mult decât poate fi cuprinsă în câteva cuvinte, concepte sau definiții, ceea ce îi conferă o prospețime și o viziune mereu înnoitoare. De aceea, mă voi referi mai jos doar la câteva aspecte menite să ne reamintească adevărata identitate a noastră, dar și la posibilitatea de a regăsi „casa" Ortodoxiei.

Știm că noțiunea de Ortodoxie înseamnă dreaptă credință sau dreaptă slăvire, închinare adevărată și sobornicească, iar dacă ar fi să privim acest termen în context teologic, trebuie spus că Ortodoxia este cea care a păstrat și păstrează în continuare, prin Tradiția dinamică ecclesială, adevărata învățătură a Bisericii celei Una. Nu putem vorbi de identitatea învățăturii de credință fără să ne raportăm la ortodoxia ei, și anume la dreapta sa formulare și receptare în spațiul ecclesial, așa cum au făcut-o sfinții, adică cei care au mărturisit și au transpus în viața lor personală dreapta existență și dreapta credință în Biserica lui Hristos, pelerină în timp și spațiu, fără să fie constrânși de receptarea ei rigidă sau de vreo anumită obligație, ci înțelegând-o și trăind-o într-un dinamism liber și identitar."[93]

Super-ideologiile de cele mai multe ori sunt

- şubrede,
- superficiale
- şi volatile.

Mai nou s-a ajuns la concluzia că am ieşit din modernitate şi de fapt ne aflăm într-o epocă postmodernă. Aceasta fiindcă este bine să ştim că în materie de ştiinţă şi tehnică noi cei din secolul XXI nu suntem mai nimic decât nişte epigoni ai secolului XX.

O super-ideologie a vremurilor noastre este scientismul. Prin urmare ce este scientismul? Este o „concepție filosofică inițiată la sfârșitul secolului XIX, potrivit căreia științele moderne ale naturii oferă singurul mod de cunoaștere sigură."[94]

---

[91] Părintele Efrem Filotheitul, https://doxologia.ro/ortodoxia-credinta-pecetluita-cu-sange (accesat pe 19.06.2024).
[92] A se vedea Radu Teodorescu, *Indiferentismul religios: cauză a decreştinării lumii de azi* (Cugir, 2024).
[93] Preot Dragoş Ungureanu https://doxologia.ro/cine-ce-este-ortodoxia (accesat pe 19.06.2024).
[94] După Dicţionarul explicativ.

Scientismul trebuie să ştim că a apărut în conflictul dintre ştiinţă şi religia şi a tras balanţa în spre ştiinţă. Aceasta fiindcă în viziune scientistă tot ceea ce contează este

- cunoaşterea
- şi experimentul

ştiinţific.

Despre faptul că ortodoxia este autentică şi nu este scientistă tot părintele Dragoş Ungureanu ne spunea: „ortodoxia înseamnă fidelitate faţă de învățătura de credință revelată a Bisericii - unitatea doctrinară, cultică și morală, iar din acest punct de vedere a analiza Ortodoxia înseamnă a vorbi despre un inepuizabil şi veşnic mister, în sensul că ea este cea care vorbeşte şi mărturiseşte pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Dacă ne raportăm la textele biblice, vom vedea că Ortodoxia este rezultatul iubirii Tatălui, arătată în Fiul Cel răstignit și înviat, prin Duhul Sfânt Cel dătător de viaţă (Ioan 3, 16), sau este scăldătoarea Vitezdei în care se vindecă şi cei care au, dar şi cei care nu au „om care să-i arunce în apă" (Ioan 5, 1-15). În această apă sfinţită de teologia, ortodoxia şi doxologia credinţei, Ortodoxia conţine „adevărul care ne face liberi" (Ioan 8, 32) şi „dragostea care nu cade niciodată" (I Corinteni 13, 8), ea fiind „Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6), iar cel care vrea să înainteze către Dumnezeu trebuie să meargă pe drumul Ortodoxiei, având drept călăuză Lumina lumii, adică pe Hristos (Ioan 8, 12).

Ortodoxia este şi reprezintă un mod de viaţă, şi anume viaţa în Hristos pe care o aflăm în ortodoxia şi teologia Bisericii, ele oferindu-ne ceea ce este necesar pentru a realiza condiţia de oameni credincioși. Toată practica liturgică a Ortodoxiei reprezintă o relaţie duhovnicească, în care Dumnezeu şi omul îşi vorbesc reciproc prin slujbele Bisericii, dialog prin care viaţa noastră este mereu prezentă şi vie în Hristos. Ortodoxia nu concepe și nu propune un Hristos adaptat timpurilor şi discuţiilor sondajelor sociologice, ci un Hristos actualizat prin prezenţa Duhului Sfânt în Sfintele Taine. Din această perspectivă, Ortodoxia, prin cultul său liturgic, oferă mărturie autentică despre modul cum trebuie exprimată trăirea religioasă şi cum trebuie să ne pregătim pentru întâlnirea cu Hristos - Izvorul vieţii, în cadrul cultului divin."[95]

Se poate vedea aici că ortodoxia nu susţine prea mult o concepţie de viaţă scientistă care reduce omul la ştiinţele naturale. Aceasta fiindcă este bine să ne dăm seama că vom ajunge la concluzia că de fapt

- mistica,
- spiritualitatea
- şi credinţa religioasă

sunt lucruri mult mai profunde şi mai ample decât ştiinţele în sine.

Evident că ştiinţele au şi ele un rol mare în viaţa noastră însă nu trebuie să reducem pe om şi viaţa lui numai la ştiinţă. Aceasta fiindcă omul este mult mai mult decât o ştiinţă.[96]

Ortodoxia este concretă şi nu se bazează prea mult pe rezultate ştiinţei fiindcă ea Îl propovăduieşte pe Autorul ştiinţelor. Tot părintele Dragoş Ungureanu spunea în acest sens: „Ortodoxia este Biserica Mântuitorului, „Biserica Mea" (Matei 16, 18), spaţiul unde oamenii îşi pot regăsi dragostea faţă de Hristos prin mărturisirea în Învierea Sa din morţi. Ortodoxia este şi reprezintă sensul vieţii noastre în şi spre Hristos, ţelul vieţii umane, un alt mod de a fi, este „locaşul tuturor celor ce se veselesc" (Psalm 86, 6) sau „casa" în care ne revenim în fire. Astăzi, Ortodoxia este confruntată cu o societate în continuă schimbare și căutare de sens, în care intensitatea secularizării, pluralismul religios şi cultural, mişcarea ecumenică sau globalizarea reprezintă tot atâtea provocări pentru întreaga Ortodoxie, fapt pentru care misiunea imediată a Bisericii este să intre acolo unde suferinţa şi incertitudinea s-au instalat, acolo unde credincioşii resimt lipsa de identitate în Hristos şi unde viaţa comunităţii eclesiale se degradează sau se diluează."[97]

Tehnicizarea vieţii şi a omului în lumea noastră trebuie să ştim că este şi ea o super-ideologie. Aceasta fiindcă omul de azi nu mai poate concepe viaţa în afară de

- tehnică,
- mecanică
- cibernetică
- şi digitalizare.

Nu trebuie să ne facem nici o iluzie, omul ştiinţific nu mai este liber fiindcă a ajuns rob şi dependent de ştiinţă.

Iată de ce ortodoxia a recomandat în ceea ce priveşte ştiinţa mai multă precauţie şi mai multă grijă.

---

[95] Preot Dragoş Ungureanu https://doxologia.ro/cine-ce-este-ortodoxia (accesat pe 19.06.2024).
[96] A se vedea Adrian Lemeni, *Tehnicizarea inumană a vieţii* (Bucureşti, 2022).
[97] Preot Dragoş Ungureanu https://doxologia.ro/cine-ce-este-ortodoxia (accesat pe 19.06.2024).

Tot părintele Dragoş Ungureană mărturisea în ceea ce priveşte ortodoxia şi cum trebuie să ne raportăm la ea: „Deşi nu se poate cuprinde în succinte cuvinte semnificația Ortodoxiei, foarte elocventă este mărturia părintelui Timotheos Kilifis, care a realizat o scurtă, dar interesantă sinteză, cu privire la subiectul de față. În acest sens, referindu-se la cine şi ce este Ortodoxia, spunea: „Ortodoxia înseamnă revelație; este experiența spirituală a Bisericii; este «dorința de nemurire»; este Divinitatea. Nemărginirea. Lumina necreată; este rodul comuniunii dintre natura «creată» (umană) şi cea «necreată» (divină). Este transfigurarea. Îndumnezeirea în Împărăția lui Dumnezeu; este o provocare continuă pentru tot ce este creat, care poartă în sine moartea; este legătură şi comuniune; este adunarea păcătoşilor în Biserică. Ortodoxia nu «taie» capete. Ea iartă totdeauna şi transfigurează continuu; este devenirea continuă a persoanei umane, între finit şi veşnic; este împlinire a vieții, care se exprimă prin adorație şi prin tainele Bisericii; prin asceză hristocentrică; prin monahism întru Hristos; prin arta bizantină activă - arhitectura, muzica, icoanele; prin trăsăturile şi datinile sfintelor tradiții care exprimă un caracter înălțător. Adică iubire, adevăr, libertate, democrație".”[98]

Nu este nici o îndoială că epoca noastră este sufocată de

- scientism
- şi tehnicizare

a vieții.

La fel de bine o super-ideologie a lumii noastre de azi pragmatismul. Ni se spune de mai multe ori că ortodoxia nu este pragmatică fiindcă omul de azi trăieşte într-o lume

- concretă,
- reală
- şi cât se poate de eficientă.

Ni se spune că ortodoxia nu este deloc pragmatică fiindcă vrea să îl pregătească pe om pentru lumea ce va venii fără să mai țină cont de condițiile de viață a omului în această lume. Evident că acest lucru nu este adevărat din moment ce marea majoritate dintre noi trăim ca şi când singurul lucru care ar exista ar fi numai această lume.[99]

Ei bine viața este mult mai complexă pentru a fi redusă numai la pragmatism. Se crede că este dovadă de multă angajare în realitate a fi pragmatic şi a nu ține cont decât ceea ce este concret. Într-o astfel de super-ideologie ortodoxia – care ştim că este prin excelență mistică – nu are nici un rol şi rost.

Totuşi este bine să ştim că la baza ortodoxiei nu stau nişte ficțiuni ci nişte evenimente cât se poate de reale şi concrete. Părintele Eugeniu Rogoti spunea în acest sens: „ne amintim astăzi de procesiunea triumfătoare a credincioşilor iconoduli din Constantinopolul de acum douăsprezece veacuri. Confruntarea de idei dintre partizanii diferitor credințe legate de cinstirea icoanelor era oficial încheiată, cu ajutorul împărătesei Teodora. Ulterior, când puterea imperială nu s-a mai implicat atât de activ în luptele de idei dintre credincioşi, mai ales aproape de căderea Bizanțului, această victorie a rămas emblematică pentru creştinii ortodocşi. Ca orice text ce încheia o dispută în materie de credință la un sinod, declarația citită de Patriarhul Metodie înfiera prin anateme toate ereziile şi ereticii de până atunci. Ulterior, chiar dacă nu au mai fost evenimente atât de răsunătoare ca acesta, care a fost fixat de atunci cu pomenire în prima duminică a Postului Paştilor, luptele împotriva ereziilor au adus aminte de acest triumf.”[100]

Se dovedeşte astfel că obiecția că ortodoxia nu este pragmatică este una falsă şi nefondată.

O altă super-ideologie care este larg răspândită în zilele noastre este teosofia. Numele de teosofie vine de la faptul că ea consideră că înțelepciunea lui Dumnezeu este centrul ei de studiu şi cunoaştere. Ei bine teosofia trebuie să ştim că a fost întemeiată de doamna Elena Blavatsky în anul 1875. Prin urmare de ce este eronată teosofie şi a ajuns o super-ideologie? „Teosofia ca mișcare și doctrină ezoterică de secol al XIX-lea, constă într-un sistem sincretist de elemente creștine, orientale, filosofice, spiritiste, ce afirmă posibilitatea unui contact direct cu divinitatea, susținând totodată metempshihoza sau transmigrația sufletelor. Potrivit învățăturilor teosofice, toate religiile pot ajuta omenirea în vederea atingerii perfecțiunii, deoarece fiecare religie deține doar o parte din adevăr.

Apariția teosofiei în timpul secolului al XIX-lea, este legată de faptul că oamenii de știință au accentuat procesul studierii și traducerii textelor religioase indiene, care au devenit astfel disponibile în Apus, răspândindu-

---

98 Idem.

99 A se vedea Ierotheos Vlahos, *Viața după moarte* (Galați, 2020).

100 Preot Eugeniu Rogoti, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/ispita-triumfului-161398.html (accesat pe 19.06.2024).

se mai ales în anumite cercuri interesate de filosofie. Teosofia a fost prima mişcare religioasă ce a făcut ca religiile asiatice, în particular hinduismul şi budismul, să devină accesibile în Occident."[101]

Doi psihologi discutau într-o zi.

- Ce părere ai de altruism?
- Una bună.
- De ce?
- Fiindcă este un concept creştin.
- Crezi?
- Da.
- Dar şi alte religii vorbesc de altruism.
- Aşa este.
- Dar ştii ce am remarcat?
- Ce?
- Ce altruismul în alte religii este cât se poate de super-ideologizat.
- În ce sens?
- Hristos ne spune să fim altruişti pentru a ne mântuii.
- Aşa este.
- Restul de religii ajung să predice altruismul din cu totul alte motive.
- Cum ar fi?
- Karma la hinduşi.
- Adică eşti altruist fiindcă asta este karma (destinul) tău?
- Da.
- Este şi asta o idee.
- Evident.
- Înţeleg.
- Totuşi trebuie să ştim că cele mai multe super-ideologii ale vremurilor noastre nu găsesc altruismul confortabil.
- De ce?
- Fiindcă este greu de realizat.
- Aşa este.
- Totuşi se ştie de valoarea lui.
- Şi pentru aceasta este luat în calcul?
- Da.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Ştii ce vroiam să te întreb?
- Ce anume?
- Ştii de un exemplu concret altruism?
- Sunt mai multe.
- Păi te rog să îmi spui şi mie unul.
- Sunt atât de multe că trebuie să mă gândesc care este cel mai potrivit.
- Ştiu că altruismul este nobil.
- Da trăsătura sufletului nobil se poate spune că este altruismul.
- Este important de ştiu acest lucru.
- De ce?
- Fiindcă oamenii de azi nu mai vor să fie nobili.
- Aşa este.
- Ştiu o întâmplare mai veche despre importanţa altruismului în viaţa unui om.
- Sună interesant.
- Este.
- Eu nu am prea studiat mult problema altruismului.
- Nu este bine.
- Aşa este.

[101] https://ro.wikipedia.org/wiki/Teosofie (accesat pe 05.02.2025).

- Se spune că în vechime trăia un domnitor milostiv pe nume Tit.
- Nu am auzit de el.
- Auzi acum.
- Şi?
- Tit avea un principiu de viaţă.
- Care?
- În fiecare zi trebuia să facă un bine.
- Ce frumos.
- De mai multe ori când o zi trecerea fără să fi făcut un bine prietenii îl puteau auzii pe Tit oftând.
- Fiindcă nu a făcut nici un bine?
- Da.
- Şi ce le spunea?
- Prieteni ziua de azi a fost pierdută.
- De ce stăpâne Tit? Întrebau prietenii.
- Fiindcă nu am făcut nici un bine.
- Ce frumos.
- Tit nu lăsa pe nimeni să plece de la el dacă nu îi mângâia cumva.
- Un altruist convins.
- Ei bine lucrurile au mers tot aşa până într-o zi.
- Ce s-a întâmplat în acea zi?
- Doi tineri distinşi au conspirat împotriva lui.
- Ce urât.
- Aşa este.
- Şi ce a făcut Tit?
- A pregătit un mare ospăţ.
- Şi?
- Acolo i-a invitat pe cei doi tineri.
- Să îi ospăteze?
- Da.
- Şi a avut efect?
- Da.
- Cum?
- Tit i-a mustrat pe tineri pentru conspiraţia lor.
- Foarte bine a făcut.
- Faptul că i-a primit cu ospăţ mare se pare că a avut efect asupra tinerilor.
- De ce?
- Fiindcă mai apoi au devenit cei mai mari susţinători ai lui.
- Ce schimbare.
- Aşa este.
- Este ceva să devii din conspirator adept.
- Este de fapt aici în lucru puterea altruismului.
- Altruismul despre care discutam?
- Da.
- Deci altruismul este efectiv?
- Da.
- Bine de ştiut.
- Aşa este.
- A fost o discuţie foarte edificatoare cea pe care am avut-o.
- Sper să fie aşa.
- Sigur este aşa.
- Acum te-ai lămurit cu privire la altruism?
- Da.
- Mă bucur. [102]

[102] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Este bine să nu ne facem iluzii dar cele mai multe erezii sunt super-ideologii. Ele ne promit un Hristos imediat şi instantaneu care este desprins de contextul ortodoxiei. Iată ce spunea în acest sens părintele Eugeniu Rogoti: „astăzi, după ce au trecut atâtea veacuri şi coexistă în lume, pe lângă Biserica Ortodoxă, atâtea confesiuni creştine, dintre care unele repetă multe dintre ereziile condamnate în primul mileniu, credincioşii ortodocşi pot fi ispitiţi de acel triumf pentru a fi lipsiţi de dragoste pentru cel aflat în greşeală. Dorinţa pătimaşă de a alunga cât mai departe, chiar în iad, pe oricine este captiv al ereziilor proliferate timp de multe secole şi chiar de aproape două milenii, cum e cazul monofiziţilor sau nestorienilor, este dublată uneori de atribuirea unor fapte anumitor sfinţi pe care ei cu siguranţă nu le-au avut în vedere. Mă refer aici la denumirea dată unor sfinţi de „noi mari ierarhi" exclusiv pentru că în viaţa lor ei au clarificat anumite aspecte privind dreapta credinţă, situându-se în postura de critici ai greşitelor învăţături în care căzuseră episcopii Romei la finele primului mileniu şi în cel de-al doilea. Supranumele de „mari ierarhi" este desigur o convenţie şi are legătură cu tradiţia Bisericii, dar insistarea asupra unui astfel de nume aproape exclusiv datorită „luptei acestora împotriva catolicilor" pare desigur departe de tradiţia noastră ortodoxă, care nu catalogheză sfinţii după prezumptivele „fobii" pe care le-au avut legat de cineva, cum se întâmplă astăzi printre oamenii slabi de înger. Omul poate fi mânat de o închipuită evlavie dacă aceasta este dublată de o ură disimulată şi îndreptată împotriva aproapelui, fie din Biserică, fie din afara ei. De aceea avem şi porniri spre rupere a comuniunii, spre nepomenire a arhiereilor, spre jignire în cuvânt a unor minorităţi sau naţionalităţi, toate din păruta evlavie şi „menţinere" a dreptei credinţe. Discursul şovin, plin de ură împotriva „ereticilor" şi a „duşmanilor Bisericii", este unul care nu are legătură cu duhul şi asceza Bisericii Ortodoxe.

De aceea, în trecutul ei, aceasta nu a cunoscut o astfel de instituţie precum Inchiziţia, pentru că oamenii au fost lăsaţi să aleagă în cel mai liber mod adeziunea lor la familia care este Biserica fiilor lui Dumnezeu pe pământ. De aceea, înţelepciunea pastorală a Bisericii urmăreşte a nu stârni în mintea celor slabi şi a celor răuvoitori sentimente pe care ulterior aceia să le regrete. Nici sminteala, nici instigarea la ură nu au ce căuta în sânul Bisericii, ci pacea şi dragostea între fraţi. Aceasta este Ortodoxia autentică!"[103]

CAPITOLUL 5

SUPER-DOCTRINELE MODERNE NU AU ÎN ELE NOŢIUNEA DE ORTODOXIE

Despre filosoful cinic Diogene se spune că a fost invitat la un mare banchet de împăratul Alexandru cel Mare. Acolo i s-a turnat vin în pahar. Diogene a luat paharul şi a spus un toast către toţi invitaţii lui împăratului Alexandru. După aceasta a răsturnat paharul şi a vărsat vinul pe jos.

- Diogene de ce ai răsturnat paharul şi nu l-ai băut? L-a întrebat împăratul Alexandru.
- L-am răsturnat ca să nu mă răstoarne el pe mine.[104]

Ei bine această atitudine trebuie să ştim că ni se potriveşte şi nouă celor de azi. Când suntem asaltaţi de mai multe super-doctrine ceea ce trebuie să facem este să renunţăm la ele. Trebuie să renunţăm la ele până nu este prea târziu şi au pus stăpânire peste noi. Aceasta fiindcă acelaşi lucru l-au făcut şi primii creştini când au refuzat să accepte doctrinele păgâne ale zeilor. Trebuie să ştim că unele dintre aceste doctrine erau foarte dezvoltate:

- orfismul,
- mitraismul,
- misterele de al Eleusis

cu toate au fost doctrine extrem de bine puse la punct. Se poate spune că ele au fost super-doctrine.

Ce este o doctrină credem că ştie mai toată lumea. Doctrina este „totalitatea principiilor unui sistem politic, ştiinţific, religios etc."[105]

Prin urmare trebuie să ştim că doctrinele sunt multiple şi se pot extinde pe mai multe domenii şi arii de cercetare. Totuşi una este o simplă doctrină şi alta este o super-doctrină. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că oamenii sunt liberi în plan intelectual să elaboreze cât de multe doctrine vor.

Ceea ce se poate vedea este că în cazul super-doctrinelor din vremurile noastre ele sunt extrem de intelectualiste. Se insistă pe un caracter intelectual al super-doctrinelor fiindcă în acest mod se crede că de fapt

---

103 Preot Eugeniu Rogoti, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/opinii/editorial/ispita-triumfului-161398.html (accesat pe 19.06.2024).

104 Eugen Nicolai Vrăjitoru, *Beţie: aventura, necesitate sau păcat?* (Editura Sfântul ierarh Nicolae, 2015) pp. 24-25.

105 După Dicţionarul explicativ.

cât mai mulți vor ajunge să fie *vrăjiți* şi convinşi de superioritatea doctrinei. În acest conflict al super-doctrinelor ei bine ortodoxia de multe ori nu mai are prea mult sens şi rost. Iată ce spunea în acest sens părintele Teofil Părăian: „e greu să spunem şi să afirmăm în ce constă superioritatea Ortodoxiei. Ar trebui să cunoaştem foarte bine şi celelalte doctrine. Însă cert este că Ortodoxia are tot ceea ce afirmă ceilalţi că au. Pentru noi, toate adevărurile de credinţă sunt la fel de importante, pe când grupările religioase care îşi asumă superioritatea, fără să o aibă, se definesc prin anumite adevăruri pe care le afirmă.

Dacă suntem ortodocşi, atunci zicem că Ortodoxia este cea mai însemnată modalitate de a-I sluji lui Dumnezeu şi că ea cuprinde învăţătura cea mai înaltă. Adevărul este că noi credem aşa, dar şi obiectiv nu este aşa. E greu să spunem şi să afirmăm în ce constă superioritatea Ortodoxiei. Ar trebui să cunoaştem foarte bine şi celelalte doctrine. Însă fapt este că Ortodoxia are tot ceea ce afirmă ceilalţi că au. Pentru noi, toate adevărurile de credinţă sunt la fel de importante, pe când grupările religioase care îşi asumă superioritatea, fără să o aibă, se definesc prin anumite adevăruri pe care le afirmă.

De exemplu, baptiştii afirmă Botezul, ca şi când Botezul ar fi lucrul cel mai important; pentru noi, Botezul este important, dar toate sunt importante. Deci nu ne definim prin Botez, deşi spunem: "Mărturisesc un Botez, spre iertarea păcatelor" şi avem practica Botezului."[106]

Super-doctrinele de multe ori ajung să câştige teren mai ales în plan politic. Dintre cele mai cunoscute super-doctrine politice contemporane amintim:

- socialismul,
- conservatorismul,
- liberalismul,
- globalismul etc.[107]

Ei bine una dintre cele mai mari super-doctrine ale vremurilor noastre trebuie să ştim că este globalismul. Sunt din ce în ce mai mulți adepți ai acestei super-doctrine care ne spun că prosperitatea în nici un fel nu poate fi atinsă dacă suntem

- naţionali,
- regionali
- şi locali.

Mai nou unul dintre moto-urile globalismului este: *gândește global și acționează local.* Ni se induce idea prin mas media că de fapt viitorul lumii nu poate fi decât unul globalist. Prin urmare cu cât suntem mai globaliști cu atât mai bine. Să fie lucrurile chiar aşa?

Adevărul este că economic globalismul funcționează de mai multe secole. Sunt mai multe rute comerciale prin care mărfurile circulă dintr-o regiune în alta. De exemplu se ştie că încă din Evul Mediu Europa era unită cu Asia de Calea Mătăsii prin care se făcea comerţ.

Prin urmare ce este eronat şi greşit cu super-ideologa globalistă? Globalismul susţine că nu este destul o nivelare a economiilor naţionale ci la fel de bine trebuie să se ajungă şi la o nivela religioasă. Se fac mai multe proiecte prin care se speră că se va ajunge la o religie globală care să îi mulţumească pe toţi.[108]

Este greu să vorbim de o religie globală din moment ce nici creştinii nu se înţeleg între ei: „Adventiştii au în vedere a doua venire a Domnului Hristos; şi noi zicem: "Şi iarăşi va să vină, cu slavă, să judece viii şi morţii", dar nu ne definim doar prin acest adevăr, încât să fim adventişti, ci suntem ortodocşi cu credinţă şi în a doua venire a Domnului Hristos.

Penticostalii au în vedere darurile Rusaliilor şi se definesc prin ele; "penticostal" vine de la grecescul "penticosti", care înseamnă "Cincizecime, Rusalii". Şi noi credem în darurile Rusaliilor şi le mărturisim, practicându-le, dar în măsura în care credem noi că acestea sunt cele mai importante; noi însă nu vorbim în limbi, dar dăm iertarea păcatelor, care tot prin Duhul Sfânt s-a realizat, sfinţim viaţa oamenilor, natura înconjurătoare ş.a. Deci, sunt şi noi "penticostali", dar nu întocmai ca ei.

Martorii lui Iehova afirmă că ei sunt martorii lui Dumnezeu. Păi şi noi mărturisim: martirii, mucenicii sunt martori ai credinţei ortodoxe. Noi înşine mărturisim: când sărbătorim Naşterea Domnului, când sărbătorim Învierea Domnului, Înălţarea etc. Toate acestea sunt mărturii despre credinţa noastră, dar nu ne definim prin acestea, ca să zicem că suntem martorii lui Dumnezeu, ci suntem ortodocşi care dau mărturie."[109]

106 Părintele Teofil Părăian https://doxologia.ro/este-ortodoxia-superioara (accesat pe 19.06.2024).
107 A se vedea Andrei Țăranu, *Doctrine politice moderne și contemporane* (Editura Fundației Rao, 2005).
108 A se vedea G. M. Davis, *Antichrist: the fulfillment of globalisation* (Uncut Mountain Press, 2021).
109 Părintele Teofil Părăian https://doxologia.ro/este-ortodoxia-superioara (accesat pe 19.06.2024).

Globalismul prin urmare este o super-ideologie în care cei mai naivi cred şi speră că se va ajunge la o singură naţiune globală şi la un singur popor pe tot globul.

Asemenea Renaşterii din Evul Mediu italian care spera ca gloria apusă a păgânismului să reînvie ei bine globalismul speră că nu vor mai exista diferenţe etnice şi religioase şi cu toţii vom trăii într-un sat global.

Lumea la care visează super-doctrina globalismului este departe de a fi una creştin ortodoxă. Aceasta fiindcă elemente esenţiale cum ar fi cultul Maicii Domnului nu sunt prezente în globalism. Părintele Teofil Pârâian spunea în acest sens: „aşa încât noi avem tot ceea ce socotesc alţii că au. Ei se definesc prin anumite adevăruri de credinţă, dar noi le avem pe toate la un loc şi toate sunt la fel de importante.

Mai mult decât atât, noi avem darul de a fi cinstitori ai Maicii Domnului, pe care mulţi dintre creştini nu îl au. Ne bucurăm de Maica lui Dumnezeu şi zicem: "De tine se bucură, ceea ce este plină de dar, toată făptura, soborul îngeresc şi neamul omenesc. Ceea ce eşti biserică sfinţită şi rai cuvântător, lauda fecioriei, din care Dumnezeu S-a întrupat şi Prunc S-a făcut, Cel ce este mai înainte de veci. Că braţul tău, scaun l-a făcut, şi pântecele tău, mai desfătat decât cerurile l-a lucrat. De tine se bucură, ceea ce eşti plină de dar, toată făptura, mărire ţie!" Şi avem o bucurie din asta!

Astfel încât, cine gândeşte mai bine, ajunge la concluzia că Ortodoxia este cea mai însemnată şi adevărată formă de slujire şi gândire duhovnicească."[110]

Mai nou sunt mai mulţi care au căzut în cealaltă extremă opusă materialismului şi susţin că de fapt tot ceea ce contează este spiritul şi dincolo de el nu mai există nimic. Aşa s-a născut spiritualismul. Ce este spiritualismul credem că ştie mai toată lumea. Spiritualismul este doctrina care susţine că „spiritul uman, sufletul constituie o realitate de sine stătătoare, independentă de materie sau că este baza întregii realităţi."[111]

Este evident că spiritualismul este o super-doctrină care merge în extreme de a nu recunoaşte că omul de fapt este şi materie. Spiritualismul se înrudeşte foarte mult cu conceptul chinez de chi (qui) care este de fapt o energie ce este prezentă în toate lucrurile vii din lume. „*Qi* este principiul de bază în medicina tradițională chineză și în artele marțiale din sfera de influență a culturii chinezești. *Qi* este o energie vitală a cărei curgere trebuie să fie echilibrată pentru a menține sănătatea. Qi nu a fost niciodată observat în mod direct și nu are nici o legătură cu conceptul de energie din științe (energia vitală sau forța vitală este un concept științific abandonat)."[112]

Trebuie să ştim că acest concept spiritualist al lui chi este găsit în mai multe ale părţi ale lumii. „Concepte similare acestui *qi* pot fi găsite în multe alte culturi:

- *prana* în hinduism (și în alte părți ale culturii indiene),
- *chi* in religia igbo,
- *pneuma* în Grecia Antică,
- *mana* în cultura din Hawaii, *lüng* în budismul tibetan,
- *manitou* în cultura popoarelor indigene din America,
- *ruah* în cultura ebraică
- și *energia vitală* în filosofia occidentală."[113]

Este clar că spiritualismul este o super-doctrină care are ramificaţii la nivel global. Aceasta fiindcă în mai toate religiile există adepţi ai spiritualismului sub forma acelei religii particulare.

Ortodoxia nu este deloc spiritualistă fiindcă ea recunoaşte că omul nu este numai materie ci şi duh. În acest sens episcopul Pavel de Ballester spunea: „Ortodoxia este adevărata mireasă a lui Hristos, „fără pată sau zbârcitură, ori altceva de acest fel, ci sfântă și fără prihană". Aceasta este Sfânta Biserică a lui Dumnezeu, singura Sa Biserică, „adevărata Biserică Sobornicească, care se luptă împotriva tuturor ereziilor. Să lupte, se poate. Să fie înfrântă, însă, niciodată.

A îmbrățișa Ortodoxia nu înseamnă altceva decât a îmbrățișa credința Evangheliei în limpezimea ei inițială, în timp ce, dimpotrivă, a o nega și a apostazia de la Ortodoxie înseamnă a nega și a apostazia de la creștinism, în întregime.

Biserica Ortodoxă este singura care, ca un paznic credincios al credinței evanghelice, „nu a schimbat vreodată ceva din aceasta, nici nu a scos, nici nu a adăugat"; „nici nu a tăiat cele esențiale, nici nu le-a adunat pe cele secundare, nici nu a pierdut ceva al ei, nici nu a apucat ceva străin, rămânând întotdeauna

---

110 Idem.
111 După Dicționarul explicativ.
112 https://ro.wikipedia.org/wiki/Qi (accesat pe 05.02.2025).
113 Idem.

înțeleaptă și credincioasă celor pe care le-a moștenit”, întrucât știe că în credința ce i-a fost dată o dată pentru totdeauna nu e îngăduită nici cea mai mică schimbare, nici măcar făcută de „un înger din cer”, cu atât mai puțin de un om pământesc, mincinos și păcătos!...”[114]

Doi profesori discutau într-o zi.

- Ştii ce am remarcat?
- Ce?
- De multe ori învăţământul pur şi simplu îi îndoctrinează pe elevi şi studenţi.
- În ce sens?
- În regimurile comuniste se făcea un învăţământ comunist.
- Aşa şi?
- În regimurile capitaliste se face un învăţământ capitalist.
- Se poate spune.
- Şi atunci unde este dreptatea?
- Ştii ce nu înțelegi tu?
- Nu.
- Învăţământul nu este scos din timpul istoric.
- Adică?
- Crezi că Platon când a înfiinţat academia şi Aristotel când a înfiinţat liceul nu erau conştienţi de realitățile politice din jurul lor?
- Ba da.
- Şi nu trebuiau să mai facă ce au făcut?
- Să întemeieze şcoli?
- Da.
- Nu, este bine că au făcut ceea ce au făcut.
- Vezi că ajungi la idea mea.
- Cumva.
- Dar ai dreptate, de multe ori învăţământul pur şi simplu îi îndoctrinează pe elevi şi studenţi.
- Și ce este de făcut?
- Sunt de părere că învăţământul trebuie să fie apolitic.
- Aşa este.
- Dar din nefericire nu prea este.
- În ce sens?
- Funcțiile de conducere în învăţământ se fac pe criterii politice.
- Aşa este.
- Și toate acestea au efect asupra elevilor și studenților.
- Se poate spune.
- Nu ştiu ce să spun.
- Acum ţine foarte mult şi de profesori.
- Ca elevii şi studenţii să nu fie îndoctrinaţi?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Ştii cum se poate ajunge să îi aduci pe elevi şi studenţi acolo unde trebuie?
- Nu.
- Îți voi spune.
- Chiar te rog.
- Este vorba de o întâmplare care a avut loc mai recent.
- La noi în ţară?
- Da.
- M-ai făcut curios.
- Mă bucur.
- Este vorba de un liceu.
- Ce liceu?

[114] Pavel de Ballester, Episcop de Nazianz, *Convertirea mea la Ortodoxie – mărturia unui călugăr franciscan*, Editura Nepsis, 2010, pp. 74-75 apud https://doxologia.ro/imbratisa-ortodoxia-inseamna-imbratisa-credinta-evangheliei (accesat pe 19.06.2024).

- Un liceu în care minciuna a devenit o normă.
- Sunt multe astfel de licee.
- Ei bine într-o zi un elev din acel liceu a făcut o mare boacănă.
- Cât de mare?
- Una așa de mare că era în joc reputația liceului.
- Înțeleg.
- În cancelarie ei bine profesorii discutau.
- Nici un elev nu vrea să recunoască boacăna.
- Aşa este.
- Sunt cu toţii mincinoşi.
- Da, nu vor să recunoască.
- Și acum reputația liceului nostru este pătată.
- Știu eu o metodă de a îl găsii pe vinovat, a spus un profesor bătrân și experimentat.
- Care?
- O să vedeți.
- Profesorul s-a dus la oră.
- Și ce a făcut acolo?
- A găsit un elev pe care el considera că molima minciunii nu s-a atins atât de mult de el.
- Și?
- I-a spus aşa.
- Ce?
- Elev, pe cine iubeşti mai mult pe Dumnezeu sau pe colegii tăi?
- Pe Dumnezeu, a răspuns elevul.
- Bine.
- Ce întrebare este aceasta domnule profesor?
- Eu nu cred că tu Îl iubeşti mai mult pe Dumnezeu decât pe colegii tăi.
- De ce?
- Dumnezeu pretinde ca tu să vorbeşti în totdeauna adevărul, conşcolarii pretind însă ca tu să minţi şi pentru că tu urmezi pe conşcolari şi nu pe Dumnezeu, trebuie să cred că pe conşcolari îi iubeşti mai mult decât pe Dumnezeu.
- Elevul a roşit.
- Nu este aşa?
- Nu domnule profesor.
- Atunci spune-mi cine este vinovatul.
- El este, a spus elevul arătând pe vinovat.
- Frumoasă povestea.
- Deci elevii trebuie să fie tratați cu tact.
- Și cu multă răbdare.
- Aşa este.
- Este adevărat că sunt multe şcoli în care copii nu sunt educați ci îndoctrinați.
- Asta credeam şi eu.
- Dar misiunea ultimă a şcolii nu este de a îndoctrina.
- Ci de a educa nu?
- Evident.
- Mă bucur să suntem de acord.
- Cum să nu fim?
- Ceea ce ne lipseşte nouă profesorilor sunt dialogurile sincere.
- Între noi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă numai aşa ne putem ajuta unii pe alţii.
- Cred că ai dreptate.
- Da, sigur că am dreptate.[115]

[115] Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

Am enunţat dialogul de mai sus pentru a avertiza pe cei din învăţământ că în nici un fel copii nu trebuie să fie îndoctrinaţi cu diferite doctrine politice şi ştiinţifice. Acest lucru are loc însă de mai multe ori. Mai în toate şcolile de azi la religie se predă creaţionismul în copiilor li se spune că Dumnezeu este creatorul omului în timp ce de multe ori la biologie copii sunt expuşi la ideologia evoluţionistă a lui Darwin care susţine că omul se trage fin maimuţă.

Despre ortodoxie episcopul Pavel Ballester spunea cât se poate de frumos: **„Ortodoxia este adevărata mireasă a lui Hristos**, „fără pată sau zbârcitură, ori altceva de acest fel, ci sfântă și fără prihană". Aceasta este Sfânta Biserică a lui Dumnezeu, singura Sa Biserică, „adevărata Biserică Sobornicească, care se luptă împotriva tuturor ereziilor. Să lupte, se poate. Să fie înfrântă, însă, niciodată. Deși toate ereziile și schismele din ea au răsărit, ca mlădițe nefolositoare, tăiate chiar din vița de vie însăși, ea rămâne statornică prin rădăcina sa, prin unirea sa cu Dumnezeu". **Cine o urmează, pe Dumnezeu Îl urmează**; cine ascultă glasul ei, glasul lui Dumnezeu Îl ascultă; și cine nu i se supune, se face păgân."[116]

O altă super-ideologie din zilele noastre este senzualismul. În acest sens trebuie să ştim că senzualismul are două sensuri:

1. „doctrină filozofică bazată pe recunoașterea senzației ca singura sursă a cunoștințelor noastre despre lume
2. şi înclinare spre plăcerile simțurilor."[117]

Trăim într-o lume în care trebuie să recunoaştem că senzaţiile sunt la mare cinste. Nu vorbim aici de cei care iubesc senzaţiile tari ci la fel de bine vorbim de cei care consideră că ele trebuie să fie slujite ca un idol. În acest sens în lumea noastră senzaţiile

- culinare,
- vizuale,
- trupeşti,
- de miros
- sau chiar olfactive

sunt cât se poate de căutate şi cultivate.

Ortodoxia trebuie să ştim că este una care a ajuns să ne unească şi să ne definească pe noi. Episcopul Casian spunea în acest sens: „deci, iată ce este Sfânta noastră Ortodoxie! Nu este o religie care ne cere să îndeplinim multe porunci, care ne cere să postim foarte mult. Nu. Este şi aceasta, se-nţelege. Dar, Sfânta noastră Ortodoxie s-ar putea identifica, în primul rând, cu cineva stând mereu cu braţele deschise. Nu are ceva mai frumos de făcut Biserica astăzi, Biserica-mamă a neamului, decât să stea, la răspântie de uliţe, cu braţele deschise şi să strige mereu: „Fiilor, veniţi, veniţi, că vă primeşte Hristos! Veniţi, voi toţi cei osteniţi şi împovăraţi, căci. iată. Hristos vă primeşte şi Hristos vă întâmpină!" Aş vrea ca din starea de suferinţă, de durere şi de marginalizare, să simţim toţi braţele cele calde şi curate ale Sfintei noastre Biserici, având chipul părintelui atât de iubitor, care nu l-a certat deloc pe fiul întors acasă."[118]

Senzualismul este o adevărată filosofie în care senzaţiile sunt la mare cinste. Nu greşim dacă spunem că el este o adevărată super-ideologie. Pentru un om postmodern care a devenit opac la spiritualitate ei bine senzualismul este un

- refugiu,
- un adăpost
- şi o ultimă redută.

Omul care a uitat de Dumnezeu va ajunge să îşi găsească alinarea creată de vidul lipsei Lui în senzaţii. Cu cât mai multe senzaţii, cu atât mai bine.

Pe micul şi marele ecran ne putem da seama că senzaţiile ocupă un loc special. Aceasta fiindcă mai toată lumea le vrea şi le caută. Cumpărăm ultimul produs promovat de publicitate fiindcă voim să experimentăm ultima senzaţie în vogă din societatea noastră.

Senzualismul prin urmare ne face să fim unii care să nu mai ştim de lumea duhovnicească şi la fel de bine ne aruncă într-un materialism pătimaş.

Totuşi senzualismul are foarte mult adepţi declaraţi şi nedeclaraţi.

---

[116]Pavel de Ballester, Episcop de Nazianz, *Convertirea mea la Ortodoxie – mărturia unui călugăr franciscan*, Editura Nepsis, 2010, pp. 74-75 apud https://doxologia.ro/imbratisa-ortodoxia-inseamna-imbratisa-credinta-evangheliei (accesat pe 19.06.2024).

[117] După Dicționarul explicativ.

[118] Casian, Episcopul Dunării de Jos, *Scara Căinței,* Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați 2003, p. 40 apud https://doxologia.ro/ce-este-ortodoxia (accesat pe 19.06.2024).

Cu privire la faptul că mulți creştini nu se declară înregimentați în biserică părintele Gheorghe Holbea spunea: „există astăzi o categorie de liber-cugetători care se declară detașați de parti pris-urile confesionaliste, considerându-se mai liberi atunci când tratează subiectele teologice decât creștinii care aparțin unei confesiuni și, care, după părerea lor, nu pot să fie liberi în gândire. Aceşti „liber-cugetători" îi consideră pe creștinii care aparțin unei Biserici tradiționale „dogmatici", „fundamentaliști", iar preoții sunt pentru ei „funcționari în sutană". Acestora le răspunde un gânditor creștin, care spunea: „A nu te afla nicăieri nu înseamnă a fi liber". Trebuie să existe o inimă a lui „acasă", astfel încât să te apropii și să te îndepărtezi de Cineva, din care să ieși și la care să te întorci. „Nu locuiești într-o casă dacă nu știi unde te afli. Nu poți iubi o casă care n-are un chip și în care pașii nu au înțeles." Dacă nu ești așezat în calea spre întâlnirea cu Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu Celui Viu, asemenea lui Natanael, dacă nu te naște nimeni duhovnicește, dacă nimeni nu te cheamă, spunându-ți „vino și vezi", n-ai cum să te așezi pe cale, să te întâlnești cu Dumnezeul Cel Viu. „Urmând Părinților" este expresia esențială a Sfintei Tradiții în această Duminică a Ortodoxiei. Blaise Pascal, în noaptea revelației pe care a avut-o în 23 noiembrie 1654, a exclamat copleșit: „Foc. Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac, Dumnezeul lui Iacov, Dumnezeul Părinților, Dumnezeul Cel Viu, iar nu Dumnezeul savanților și al filozofilor!" Toate acestea, așa cum ne-au învățat Părinții care au cunoscut foarte bine știința și filosofia vremii lor, se pot integra vieții noastre duhovnicești dacă avem discernământul și cultura Duhului pe care ei le-au avut."[119]

O altă super-ideologie a timpului nostru este pozitivismul. Pozitivismul s-a manifestat ca filosofia care are un mare interes pentru ştiinţele practice. La fel de bine pozitivismul este unul care recunoaşte ştiinţei monopolul despre univers. Pozitivismul susţine că cea mai înaltă formă de cunoaştere este descrierea fenomenelor senzoriale.[120] Din nou se poate vedea că şi în pozitivism avem o înclinare în spre

- senzaţii,
- senzualism
- şi simţuri.

Ne putem da seama prin urmare de ceea ce înseamnă pozitivismul care a fost unul care susţinea că ştiinţele naturii şi matematica trebuie să fie introduse în filosofie.

Ca super-ideologie ne dăm seama că pozitivismul este unul care a ajuns să se infiltreze în mai multe domenii de activitate şi la fel de bine în concepţia de viaţă a omului din zilele noastre.

Ortodoxia trebuie să ştim că are multe lucruri pozitive dar în nici un fel nu este pozitivistă. Ortodoxia trebuie să fie trăită şi ea nu este o ştiinţă în sensul cum este gândită azi.

Tot părintele Gheorghe Holbea spunea în acest sens: „la rândul său, părintele Nicolae Steinhardt constată că lumea din care Evanghelia își scoate pildele, în care își așează parabolele și de unde ia uneltele de care se foloseşte pentru a grăi simbolic, este lumea cea simplă și elementară a vieții directe, cu modestul ei decor și limitatele ei recuzite: ograda, via, ogorul, stâna, năvodul, secerișul, aluatul, nunta, gospodăria, corabia, staulul, grădina. Nimic cerebral și sofisticat. În această prea reală lume, omul muncește, suferă, se ospătează, primește oaspeți, se bucură, plânge, se îmbolnăvește, moare. Nu-l vedem citind, teoretizând, visând, adică „ziua, soarele nu-l pălește, noaptea luna nu-l vrăjește".

„Vino și vezi" s-a păstrat în tradiția creștină răsăriteană ca o chemare spre a ne întâlni cu Dumnezeu prin sfinții Săi, singurii care ne pot împărtăși experiența cu Dumnezeu. În Ortodoxie, teologia îl arată pe Cel negrăit, icoana pe Cel nevăzut, iar sfințenia pe Cel necuprins. Creştinii ortodocși în dumnezeiasca Liturghie intră în gustarea întâlnirii cu Dumnezeu; prin lumea iconografică și liturgică Îl află viu pe Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu și Îl văd cât este de minunat întru sfinții Săi, cântă împreună cu puterile cele cerești cântarea de biruință și aduc închinare pentru părinți, strămoși, patriarhi și proroci."[121]

Pozitivismul este şi el o super-ideologie care are destul de mulţi adepţi care evident că vor să fie unii care să aibă o viziune pozitivă a supra vieţii şi existenţei în genere dar care în cele din urmă se poate vedea că sfârşesc în

- scientism,
- pragmatism
- şi materialism.

---

119 Preot Gheorghe Holbea, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-de-duminica/experienta-launtrica-a-intalnirii-cu-fiul-lui-dumnezeu-131026.html (accesat pe 19.06.2024).

120 După Dicţionarul explicativ.

121 Preot Gheorghe Holbea, Ziarul Lumina https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/evanghelia-de-duminica/experienta-launtrica-a-intalnirii-cu-fiul-lui-dumnezeu-131026.html (accesat pe 19.06.2024).

Mai nou o nouă super-ideologie a ajuns să fie destul de larg răspândită. Este vorba de etatism. Ce este etatismul? Etatismul este „doctrină politică care preconizează extinderea atribuțiilor și a răspunderilor statului în toate domeniile vieții sociale și economice."[122] Ne dăm seama că etatismul este unul care a ajuns să ridice statul pe un piedestal în care el nu mai este deloc confortabil. Trebuie să ne dăm seama că statul are un rol major în viața noastră de zi cu zi dar la fel de bine nu trebuie să îi atribuim mai multe

- atribuții,
- datorii
- și obligații

decât le are.

Cu privire la cum a regăsit ortodoxia părintele Rafail Noica spunea: „revenind, pot spune că Ortodoxia, din nefericirea păcatului omului, a rămas cenușăreasa istoriei; ca una între altele, în istorie, în aparență însă; dar în esență, este singurul lucru valabil. Și vă pot spune să nu vă fie frică de nici un adevăr, de orișiunde ar fi. Fiind aruncat acolo, în babilonia aceea a Apusului, unde s-au împleticit și amestecat toate religiile și filosofiile lumii, am descoperit că, da, sunt peste tot adevăruri minunate, vrednice de uimire, dar nu sunt decât intuiții ale Ortodoxiei, iar Ortodoxia rămâne în fiecare om. Și toate intuițiile astea sunt, de fapt, aspirații către esența lui, către identitatea lui — prima și ultima pentru care luptăm. Asta a fost pentru mine Ortodoxia și n-am cuvinte să mulțumesc Domnului și Maicii Sale, pentru că și prin rătăciri am descoperit aceasta! Și timp de 31 de ani (în '61 am revenit la Ortodoxie) zi după zi, lună după lună, experiență după experiență, mi s-a adeverit că așa este."[123]

O altă super-ideologie a timpului nostru este empirismul. Empirismul este și el unul care pune la mare cinste

- senzația
- și senzualismul.

Empirismul este o „teorie epistemiologică potrivit căreia informația autentică despre lume trebuie obținută prin mijloace a posteriori, astfel încât nimic nu poate fi gândit fără să fi fost mai întâi simțit."[124]

Omul empiric evident că este un om orientat spre

- bani,
- câștig imediat,
- senzații tari
- și materialism.

A fi empiric este cu adevărat o adevărată virtute în societatea noastră în care ceea ce este spiritual nu are loc și nici nu este bine venit.

Cu privire la cum ortodoxia a ajuns să se mențină ca o credință vie și autentic sunt mai multe ipoteze. „Ortodoxia este identică în credința și cultul ei cu conținutul de credință și de cult al creștinismului originar. Dar faptul paradoxal și absolut autentic este că, fiind în esență prelungirea credinței, cultului și spiritualității Bisericii nedivizate de la început, Ortodoxia răspunde totuși perfect necesităților spirituale de azi ale popoarelor care au păstrat-o. Ea nu s-a modificat esențial după perioadele istorice prin care a trecut omenirea în cele două mii de ani. **Ea nu a făcut din elementul trecător al uneia sau alteia din perioadele istorice elemente esențiale ale ființei ei ca să-i fie greu acum să le elimine.** Ea nu s-a medievalizat ca romano-catolicismul, nu e produsul protestului renascentist ca protestantismul, și nu caută nici acum o modificare esențială pentru a se adapta timpului nostru prin secularizare. Ea a rămas la valorile esențiale și permanent umane ale evlaviei, la preocupările simple, adânci și netrecătoare ale omului în raportarea lui la absolut. Ea l-a ajutat pe om să-și dea un răspuns la întrebările trecătoare ale epocilor prin răspunsul ce l-a dat întrebărilor lui fundamentale de totdeauna. Ea nu s-a identificat cu armura greoaie și cu formele complicate de luptă ale cavalerului medieval sau cu haina severă și cu codul social disimulatoriu al burghezului individualist, ci și-a păstrat vioiciunea de mișcări și simplitatea de gândire și de manifestare directă și esențială a omului natural de totdeauna, putând fi totdeauna aceeași și totdeauna actuală."[125]

Omul empiric este un om opac la ortodoxia fiindcă ea ne cere să ne spiritualizăm și să devenim înduhovniciți.

---

[122] După Dicționarul explicativ.

[123] *Celălalt Noica – Mărturii ale monahului Rafail Noica însoțite de câteva cuvinte de folos ale Părintelui Symeon*, ediția a 4-a, Editura Anastasia, 2004, p. 74.

[124] După Dicționarul explicativ.

[125] Mitropolia Olteniei, 1970, nr. 7-8, pp. 730-738 *apud* https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/cateva-trasaturi-caracteristice-ale-ortodoxiei-duminica-ortodoxiei-79971.html (accesat pe 19.06.2024).

Empirismul este unul care a ajuns să se manifeste şi la nivel atomic când în zilele noastre a ajuns să intre în atom şi să creeze energie atomică. Este evident că trebuie să ştim că empirismul este o super-ideologie care are foarte mulţi adepţi fiindcă el merge mână în mână cu materialismul. De fapt se poate spune că empirismul este o altă formă de materialism sau mai bine spus un materialism mai elevat. Ori ştim că menirea omului este depăşească materia şi să ajungă la harul lui Dumnezeu.[126]

Doi istorici discutau într-o zi.

- Cred că istoria este o ştiinţă cât se poate de empirică şi materială.
- De ce?
- Faptele istorice sunt unele care nu prea au spiritualitate în ele.
- Pentru cine vrea să le vadă aşa.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Oamenii sunt în mare opaci la lumea spirituală.
- Asta aşa este.
- Nu vor să vadă mai mult.
- Din nefericire aşa este.
- Dar mai este ceva.
- Ce?
- Cu cât omul se depărtează de Dumnezeu cu atât mai haotică devine istoria.
- Te referi la dictatori şi tirani?
- Da.
- Ei sunt oameni fără de Dumnezeu.
- Evidentă.
- Nu m-am gândit la aceste lucruri.
- Pentru mulţi istoria a devenit o super-ideologie.
- Da?
- Da.
- În ce sens?
- Istoria pentru ei este un răspuns la mai toate întrebările existenţiale pe care le are omul.
- Am întâlnit astfel de persoane.
- Și eu.
- Istoria totuşi nu trebuie să fie supraapreciată nu?
- Da.
- Aşa credeam şi eu.
- Și cum este atunci când ea este supraapreciată?
- Este rău.
- De ce?
- Fiindcă una sunt aşteptările şi alta este rezultatul.
- Crezi?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Să crezi ce spun eu.
- Ai putea să mă convingi?
- Sunt mai multe exemple.
- Păi să îmi spui şi mie unul.
- O să îţi spun ce se întâmplă cu cei care ajung să dezinformeze în istorie.
- Chiar sună interesant.
- Este.
- Sunt mulţi care prezintă altfel lucrurile de cum sunt ele.
- Sunt mulţi de acest fel.
- Aşa este.
- Deci?

[126] A se vedea Panayotis Nellas, *Omul animal îndumnezeit* (Sibiu, 2009).

- În antichitate atenienii au pierdut o luptă pe mare.
- Şi?
- Siraiokle a fost un soldat care a alegat până în oraş şi le-a spus că atenienii au câştigat lupta.
- De ce a făcut asta?
- A voit să îi facă să se bucure.
- Ciudat.
- Aşa este.
- I-a mințit.
- Da.
- Și ce a urmat?
- Când atenienii au auzit că au fost victorioși cu toții au petrecut 2 zile în beții.
- Îmi dau seama.
- A avenit însă şi momentul adevărului.
- Au aflat că au pierdut bătălia?
- Da.
- Și ce au făcut?
- Atenienii l-au prins pe Siraiokle şi l-au linşat.
- Din dezamăgire?
- Da.
- Îmi sau seama.
- Sunt multe astfel de cazuri în istorie.
- Adică una s-a întâmplat în istorie şi alta s-a spus?
- Da.
- Aşa este.
- Deci trebuie să fim cât se poate de consecvenți cu realitatea istorică nu?
- Da.
- Sunt de acord.
- Istoria ori este subapreciată ori este supra-apreciată.
- Istoria pentru mulți este o super-ideologie.
- În ce sens?
- În istoria găsesc tot ceea ce vor.
- Aşa este.
- Eu nu gândesc la istorie ca la o super-ideologie.
- Dar cum?
- Ca la memorie.
- Se poate spune că istoria este o memorie.
- Este o memorie colectivă a umanității.
- Aşa este.
- Mă bucur că eşti de acord.
- Ai dat o bună definiție a istoriei.
- De mai multe vreme mă gândesc la ea.
- Da, nu trebuie să vedem în istorie mai mult decât este.
- Sunt mulți care vor să vadă în ea mai mult decât este.
- Mai ales cei care o văd ca o super-ideologie.
- Evident.
- Cred că ar trebuii să avem mai multe discuții de acest fel.
- Și eu.
- Ne ajută să ne lămurit mai multe lucruri.
- Și eu am din istorie mai multe lucruri nelămurite.
- Păi amândoi putem să le lămurim mai uşor.
- Cred şi eu.
- Acum te salut.
- La revedere.[127]

[127] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

Super-ideologiile timpului nostru speculează nevoile de moment ale omului şi de cele mai multe ori evită orice contact cu ortodoxia. „Ortodoxia n-a amestecat arabescurile neesenţiale ale minţii umane în esenţa simplă, misterioasă şi măreaţă, permanentă şi inevitabil trăită a datelor fundamentale ale misterului mântuirii. **Am putea zice că ea şi-a păstrat un caracter popular, iar poporul, cu simplitatea lui, rămâne deschis întotdeauna numai problemelor reale şi esenţiale ale vieţii.**

De aceea Ortodoxia a câştigat, cu prezentarea datelor simple şi fundamentale ale misterului mântuirii, atenţia omului din orice timp. Ea a câştigat înţelegerea omului de totdeauna, pentru că i-a actualizat trăirea acestor trebuinţe şi răspunsuri fundamentale, indiferent că a fost omul evului mediu, al Renaşterii sau al erei noastre, căci omul rămâne cu aceste trebuinţe şi cu această sensibilitate în orice timp. *Ortodoxia n-a avut nevoie de speculaţiile scolastice, ale evului mediu, pentru a întâlni în mod real pe oamenii de atunci, după cum nu are nevoie nici azi să se autosecularizeze pentru a întâlni pe omul contemporan.*

Dimpotrivă, ea intuieşte că printr-o autosecularizare ar pierde cu totul atenţia acestui om, căci nu i-ar mai aduce răspunsul la problemele fundamentale ale mântuirii, care continuă să-l frământe în adâncul fiinţei lui.”[128]

CAPITOLUL 6

DE CELE MAI MULTE SUPER-DOCTRINELE RĂMÂN SIMPLE INFORMAŢII FĂRĂ APLICABILITATE PRACTICĂ

Super-doctrinele sunt unele care abundă în societatea noastră. Aceasta fiindcă oamenii vor să se ştie în siguranţă şi acest super-doctrine evident că pot oferii acest lucru. În acest sens o super-doctrină a vremurilor noastre este individualismul. Omul care este individualist este gândit să gândească numai pentru sine şi se vede doar pe sine ca fiind

- important,
- semnificativ,
- cu sens
- şi cu rezonanţă.[129]

Individualistul face ceea ce îi spune super-doctrina lui: că trebuie să se centreze pe sine şi numai pe sine. Se poate vedea că individualismul nu este în acord cu ortodoxia care ştim că propovăduieşte altruismul. Nu au cum să fie acord aceste două doctrine.

„Ortodoxia s-a adaptat, desigur, şi ea timpurilor. Ea a ajutat popoarele care i-au rămas fidele în toate împrejurările de viaţă prin care au trecut şi în toate nevoile lor. *Dar adaptarea Ortodoxiei n-a însemnat o schimbare esenţială a ei ca mister, sau o înlocuire a misterului ei cu o ideologie determinată de un timp sau altul. Ea a rămas mereu acelaşi mister al datelor simple, fundamentale şi necesare ale trăirii religioase.* Dar misterul răspunde nu numai acestor trebuinţe fundamentale de totdeauna, ci tuturor trebuinţelor vieţii. Misterul creştin trebuie pus în evidenţă, în orice timp, în acord cu modul de înţelegere al acelui timp, dar trebuie pus în evidenţă totdeauna în aceeaşi integritate deplin satisfăcătoare a trebuinţelor mântuirii. Oamenii vor trage apoi concluzia teoretică şi practică, înţelegând că *misterul mântuirii răspunde şi problemelor speciale ale timpului lor, dar tocmai în calitatea lui de mister integral al creştinismului de totdeauna, fără să se îngusteze la rolul de simplu răspuns al acestor probleme speciale.*

Aşa a făcut Ortodoxia totdeauna şi aşa face şi azi. În acest sens, ea comunică oamenilor pe *„Iisus Hristos ieri şi astăzi acelaşi”* (Evrei 13, 8), pe Iisus Hristos, Care, fiind acelaşi, răspunde totuşi tot aşa de perfect azi cum a răspuns şi ieri. Legea Veche era supusă schimbării, pentru că revelaţia ei sporea, iar faptul acesta modifica mereu sensul ei, până când, la urmă, a trebuit să fie înlocuită cu Hristos. Modificarea ei provenea din nedesăvârşirea ei ca mister al mântuirii. Ea se desfiinţează *„pentru neputinţa şi nefolosul ei. Căci Legea n-a desăvârşit pe nimeni”* (Evrei 7, 18-19). *„Aici însă Iisus rămâne în veac, pentru că poate să mântuiască desăvârşit pe cei ce se apropie... Căci pururea e viu, ca să mijlocească pentru ei”* (Evrei 7, 24-25).”[130]

Dacă este să ne uităm la modul în care se face economie în zilele noastre trebuie să ştim că sunt din ce în ce mai mulţi cei care ajung să manifeste un egoism cras fiindcă ei consideră că tot ceea ce contează este

- propria persoană
- şi propriul interes.

---

[128] Mitropolia Olteniei, 1970, nr. 7-8, pp. 730-738 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/cateva-trasaturi-caracteristice-ale-ortodoxiei-duminica-ortodoxiei-79971.html (accesat pe 19.06.2024).
[129] A se vedea Louis Dumont, *Eseu asupra individualismului* (Bucureşti, 1996).
[130] Idem.

„Ortodoxia a înțeles că nu trebuie să schimbe ceva din arhieria desăvârşită a lui Hristos, să adauge sau să reducă ceva din ea, ci numai să o pună iarăşi şi iarăşi în evidență în deplinătatea ei. Ortodoxiei îi sună străin dictonul «Ecclesia semperreformanda» („Biserica în permanentă nevoie de reformare”), pentru că ea Îl comunică integral pe Hristos care e «semperconformis cum omni tempore» („permanent conform cu orice timp”). Creştinismul occidental a pornit, începând din evul mediu, prin scolastică, pe o cale de „definire”, adică de delimitare sau îngustare a misterului mântuirii, după măsurile minții omeneşti şi pe calea aceasta s-a lăsat antrenată şi Reforma, care a odrăslit din catolicism. *Abordarea intelectuală a misterului creştin a înlocuit trăirea misterului integral cu reflexiunea asupra unor frânturi rupte din el.*

Ortodoxia a trăit misterul mântuirii în deplinătatea lui totdeauna. Cei câțiva termeni noi adoptați de Sinoadele Ecumenice au avut rostul nu să reducă misterul la o definiție rațională, *ci tocmai să-l ocrotească împotriva tentativelor de a-l raționaliza și limita, sau de a-l face să se evaporeze.* Acei termeni au avut rostul să ocrotească trăirea pentru totdeauna a misterului vestit în Noul Testament că suntem mântuiți de Fiul lui Dumnezeu, Care în acest scop S-a făcut om şi rămâne etern acelaşi, Dumnezeu şi om, pe deplin accesibil nouă. *Sinoadele au ocrotit misterul mântuirii noastre, conform căruia sursa infinită de viață ni s-a făcut accesibilă prin maxima accesibilitate a umanului, a semenului nostru. Ele au refuzat ispita raționalistă care golea misterul mântuirii și zădărnicea mântuirea însăși, reafirmând separarea omului de Dumnezeu, sau identificarea panteistă a omului cu Dumnezeu. Misterul mântuirii nu poate fi redat decât paradoxal și Ortodoxia a ocrotit caracterul paradoxal al misterului creștin împotriva destrămării lui prin propoziții raționale unilaterale.”*[131]

Fiindcă omul modern a ajuns să fie plasat cumva în spațiul ideatic al super-doctrinelor ei bine au fost mai mulți care au venit cu o nouă super-doctrină. Este vorba de realism. Realismul a apărut mai mult ca o negare a idealismului care se poate deduce că îl plasa pe om într-un univers mai mult fictiv. Realismul – deşi s-a manifestat cel mai mult în artă şi literatură – a ajuns să aibă şi conotații filosofice şi se manifestă în plan material.

Realistul este un om
- concret,
- pragmatic,
- materialism
- şi mai ales ancorat în realitate.

Realismul este fără doar şi poate o super-doctrină ce are mulți adepți şi care pretinde că oferă adevăratul sens al vieții. În acest sens în Evul Mediu realismul era o concepție „opusă nominalismului, potrivit căreia universaliile au o existență substanțială reală independent de gândirea noastră.”[132]

„Se aduce Ortodoxiei obiecția că, aşa cum creştinismul occidental s-a adaptat mentalității medievale şi renascentiste, aşa s-a adaptat ea mentalității bizantine, îngropând miezul viu al misterului creştin într-un fast formalist şi aristocrat, care nu mai corespunde timpului nostru. *Nu negăm că Ortodoxia a suferit o anumită influență bizantină. Dar influența aceasta n-a atins esența misterului creștin. Dimpotrivă, trăirea misterului a rămas vie și în perioada bizantină și se poate spune că* ***nu gândirea bizantină a generat spiritualitatea creştină din acea perioadă, ci invers, trăirea creştină originală a generat gândirea şi arta bizantină. Nu viziunea bizantină despre existență a produs Liturghia Bisericii, ci Liturghia Bisericii primare a produs viziunea bizantină despre lume.***

Ceea ce se consideră moştenire bizantină în viața Bisericii Ortodoxe este, în special, mulțimea de simboluri în care este exprimată credința creştină şi trăirea ei în cult, în artă, în viață. Dar *influența bizantină a dezvoltat doar un simbolism inerent redării misterului creștin*. Definițiile intelectuale şi expunerile doctrinare prin care Occidentul a căutat şi caută să înlocuiască redarea simbolică a misterului mântuirii pornesc din convingerea că acest mister poate fi exprimat exact de cuvintele omeneşti. În realitate, acest mister, atunci când îl reduc la sensul exact al cuvintelor şi definițiilor intelectuale, e îngustat sau evaporat. *Plenitudinea paradoxală a misterului mântuirii este mai real sugerată prin simboluri. Vorbirea despre cruce și înviere în mod general, privirea lor în imagini, exprimarea lor prin acte simbolic-liturgice, sugerează mai real și mai existențial misterul mântuirii decât teoria satisfacției lui Anselm, sau teoria penală protestantă, care nu pot reda decât o latură din misterul incomprehensibil al mântuirii.”*[133]

Individualismul este o ideologie care trebuie să ştim că are foarte mulți adepți şi care consideră că poate oferii omului sensul vieții şi modul în care trebuie să îți trăiască viața.

---

131 Mitropolia Olteniei, 1970, nr. 7-8, pp. 730-738 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/cateva-trasaturi-caracteristice-ale-ortodoxiei-duminica-ortodoxiei-79971.html (accesat pe 19.06.2024).
132 După Dicționarul explicativ.
133 Mitropolia Olteniei, 1970, nr. 7-8, pp. 730-738 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/cateva-trasaturi-caracteristice-ale-ortodoxiei-duminica-ortodoxiei-79971.html (accesat pe 19.06.2024).

O altă mare super-doctrină a zilelor noastre care face foarte mulţi adepţi este agnosticismul. Ce este agnosticismul? Este doctrina care susţine că: „gândirea umană este incapabilă să ofere suficiente argumente raționale pentru a justifica existența sau neexistența lui Dumnezeu."[134] La fel de bine agnosticismul este unul care mai susţine că omul de fapt nu poate să cunoască obiectiv lumea şi nici fenomenele din ea. Ei bine au fost mai mulţi care au făcut mai multe legături dintre agnosticism şi ateism. Totuşi cele două nu trebuie să fie confundate fiindcă nu sunt identice. Agnosticul nu este un ateu dar nu este nici departe de a el. „Aceste teorii sunt bune numai dacă nu pretind să înlocuiască misterul însuşi, în plenitudinea lui incomprehensibilă, ci să redea ceva din el în mod relativ şi provizoriu. Influenţa bizantină a constat în voinţa de a orândui toate amănuntele cultului, ale artei, ale gesturilor vieţii religioase în aşa fel ca să exprime în mod intuitiv simbolic diferite detalii ale misterului mântuirii. Acestea pot da impresia de formalism, numai dacă nu sunt manifestate cu seriozitate şi cu convingere. *O liturghie săvârșită într-o parohie de sat, cu credincioși obișnuiți cu graiul ei natural-simbolic, redă în mod clar și pătrunzător trăsăturile esențiale ale misterului mântuirii. În orice caz, acest grai al simbolu-rilor mari și clare e cu mult mai accesibil și mai grăitor credincioșilor în orice timp decât graiul doctrinar, încărcat de subtilități care în Occident a căutat prea adeseori să se substituie sugerării misterului prin simboluri. Dacă Ortodoxia are trebuință de o anumită adaptare la trebuințele omului de azi, aceasta nu poate consta într-o părăsire totală a exprimării simbolice, ci numai într-o simplificare a acestei exprimări, ca să se vadă imediat marile simboluri ale misterului creștin, corespunzătoare marilor, simplelor și permanentelor evidențe și trebuințe spirituale ale omului de totdeauna.*

Dar trebuie să recunoaştem că în era bizantină Ortodoxia a mai prezentat o caracteristică (**simfonia dintre Biserică şi Stat** - n.r.). Creştinii occidentali o menţionează şi pe aceasta, dar recunosc satisfăcuţi că azi nu o mai are. Vrem să ne oprim asupra ei, deoarece socotim că nici pe aceasta *nu a produs-o propriu-zis era bizantină, ci influența bizantină doar a accentuat-o, fiind o notă inerentă a creștinismului autentic și ca atare, rămânând în oarecare fel proprie Ortodoxiei astăzi*."[135]

Cei mai naivi ar crede că de fapt agnosticismul nu este nimic mai mult decât un fel de

- evlavie
- şi pietate

prin care absolutul lui Dumnezeu este cumva lăsat la o parte fiindcă ele este

- dincolo
- şi peste

om.

Agnosticismul se poate spune că a apărut mai ales în Occident: *„Câtă vreme în Occidentul medieval și următor evului mediu a apărut și s-a dezvoltat ideea a două imperii separate și opuse, sau a două săbii în luptă, în Orientul creștin s-a afirmat unitatea lumii, susținută de același Hristos Pantocratorul, imperiul era înduhovnicit din interior, nu era silit din exterior să se supună, de o sabie ce se pretindea spirituală, dar care, în fond, lucra tot lumește și care a supus provizoriu imperiul secular printr-o superioritate tot lumească. Imperiul bizantin se simțea aflându-se în interiorul aceleiași zone în care se află și Biserica, în cadrul ordinii universale a Pantocratorului Mântuitor, deși avea în acest cadru alte slujiri și autonomia unei ordini proprii.* Aceasta era o viziune care se apropia de cea cuprinsă în cuvintele Sfântului Apostol Pavel: *„Și toate le-a supus sub picioarele Lui și, mai presus de toate, L-a dat pe El cap Bisericii"* (Efeseni 1, 22).

În secolele din urmă lucrurile s-au dezvoltat în oarecare măsură şi în Orient în sensul concepţiei occidentale, ajungându-se la o separaţie a statului de Biserică. Dar *influența occidentală în acest sens s-a exercitat mai mult asupra statului decât asupra Bisericii. Ortodoxia a păstrat și mai departe viziunea lumii ca o țesătură unitară de rațiuni, care își au centrul și finalitatea în același Pantocrator. De aceea Ortodoxia n-a făcut din partea ei nimic care să adâncească separarea, sau ca să o transforme în tot felul de antagonisme și conflicte între ordinea bisericească și ordinea statului sau a culturii*. A găsit totdeauna în solicitudinea pentru aspirațiile profunde ale poporului o platformă de înțelegere și de colaborare cu statul. (…)"[136]

O altă super-doctrină a lumii de azi este utilitarismul. După cum îi spune şi numele în utilitarism tot ceea ce contează în cele din urmă este ceea ce este util. Este adevărat că cu toţii avem un simţ al utilului. În acest sens orice om caută să

- facă
- şi să găsească

lucruri care sunt utile.

---

[134] După Dicţionarul explicativ.

[135] Mitropolia Olteniei, 1970, nr. 7-8, pp. 730-738 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/cateva-trasaturi-caracteristice-ale-ortodoxiei-duminica-ortodoxiei-79971.html (accesat pe 19.06.2024).

[136] Idem.

Utilitarismul însă de mai multe ori nu găseşte ortodoxia şi credinţa în Dumnezeu ca fiind utile. Aceasta fiindcă sunt mai multe elemente în ortodoxia care nu sunt din această lume şi evident că ele nu sunt de o utilitate imediată. Ştim că filosoful care a întemeiat utilitarismul a fost John Stuart Mill.[137] Sunt lucruri pe care ortodoxia n le cere nu pentru aceasta lume ci pentru lumea de dincolo. Aşa se face că utilitarismul este unul care începe şi se termină cu această lume şi nu are mai nimic transcendental în el.

Doi ideologi discutau într-o zi.

- Ce părere ai de meseria noastră?
- Una bună.
- De ce?
- Fiindcă noi formulăm, apărăm şi reprezentăm ideologia unor categorii sociale, unor curente etc.
- Asta aşa este.
- Da.
- Deci suntem necesari?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă oamenii au nevoie să fie inspiraţi.
- Şi noi le oferim inspiraţie?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Ce te preocupă?
- Îmi este teamă că noi mai mult îi dopăm pe oameni cu minciuni.
- Minciuni?
- Da.
- De ce?
- Nu vezi că ideologiile nu se înţeleg între ele.
- Aici este menirea noastră.
- Care?
- Se le armonizăm.
- Este posibil acest lucru.
- Da.
- Cum?
- Cu înţelepciune.
- Nu ştiu ce să spun.
- Orice ideologie conţine un gram de adevăr.
- Crezi?
- Da.
- Dar până la ce nivel poţi susţine o ideologie?
- Până la capăt.
- Adică?
- Sunt oameni care pentru cezurile lor au ales să moară.
- Nu ştiu dacă aş fi dispus să fac acest lucru.
- Asta este o altă problemă.
- De ce?
- Una este ideologia alta este credinţa în ea.
- Înţeleg.
- Ca să înţelegi mai bine îţi voi spune un caz adevărat.
- Care?
- Din istoria creştină.
- Anume?
- Că trebuie să ne ducem credinţa până la capăt.
- Adică?
- Au fost unii care au murit pentru credinţa lor.
- Te ascult.

[137] A se vedea John Stuart Mill, *Utilitarismul* (Editura All, 2015).

- Era pe vremea imperiului roman când creştinismul era persecutat.
- Şi?
- Ei bine soldaţii romani urmăreau de mai multă vreme pe un predicator creştin bătrân.
- Cum se numea?
- Kardias.
- Nu am auzit de el.
- Într-o zi Kardias stătea în chilia lui şi citea din Biblie.
- Şi?
- Au venit soldaţii.
- Care îl căutat?
- Da.
- În stradă se juca nepotul lui Kardias.
- Câţi ani avea?
- Avea vreo 10 ani.
- Înţeleg.
- Copile unde este bunicul tău?
- Bunicul nu este acasă.
- Dar unde este?
- S-a dus la biserică să se roage.
- Bine, au spus soldaţii.
- Soldaţii au plecat.
- Bunicule, bunicule!
- Ce este nepoate?
- Au venit soldaţii să te prindă.
- Şi ce le-ai spus?
- Că nu eşti acasă şi că ai plecat la biserică să te rogi.
- De ce ai minţit?
- Am vrut să te salvez.
- Nu trebuie. Să nu mai minţi.
- După aceasta Kardias s-a dus în piaţa oraşului şi a început să predice pe Mântuitorul.
- Şi?
- Soldaţii l-au văzut.
- Nu este acesta bătrânul Kardias?
- Ba da.
- Nu este în toate minţile?
- Da, ştie că este pus pe lista neagă pentru a fi prins şi executat.
- Kardias a fost în cele din urmă prins şi decapitat.
- Fiindcă era creştin?
- Da.
- Trist.
- Aşa au fost vremurile.
- Aşa este.
- Deci trebuie să ne ducem ideile până la capăt.
- Aşa cum a făcut Kardias?
- Da.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Totuşi este greu să faci acest lucru.
- Dar nu imposibil.
- Aşa este.
- Deci rămâi la părerea că oamenii au nevoie de ideologi?
- Da.
- Şi eu. [138]

[138] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Într-o lume a super-doctrinelor se poate vedea că sunt foarte puţini care merg cu ele până la capăt. Sunt mai mulţi care schimbă super-doctrinele la fel de des ca hainele de pe ei. **„Trăirea misterului integral al mântuirii de către Ortodoxie este una cu experienţa vie a Duhului Sfânt, ca suflare a vieţii din planul divin.** Duhul Sfânt este cel ce face mereu contemporan, mereu trăit misterul mântuirii. De aceea Duhul Sfânt ocupă un loc atât de important în preocuparea şi vorbirea Ortodoxiei. *În Duhul Sfânt, sau prin Duhul Sfânt, Ortodoxia trăieşte continuu întregul mister al mântuirii, trăieşte pe Hristos cel întrupat, răstignit şi înviat, în comunicarea vie a Sa şi a stărilor Sale către credincioşi.*

S-a vorbit şi se vorbeşte mult şi în protestantism despre Duhul Sfânt. Dar Duhul Sfânt a devenit acolo factorul susţinător al individualismului orgolios, al unei originalităţi de înţelegere individuală nouă a credinţei, nu al experienţei mai presus de înţelegere a misterului. Duhul Sfânt a fost identificat cu fenomenele intelectuale şi sentimentale imanente şi individualiste. *Dar experienţa autentică a Duhului ne ridică la percepţia mai presus de minte şi de orgoliu individualist a misterului, care ni se deschide ca o realitate neinventată de noi, pentru toţi. Duhul Sfânt e capătul lucrării divine a Treimii ajunsă în intimitatea noastră subiectivă şi revelându-ni-se ca atare, cum spun Părinţii orientali. El ne revelează de aceea realitatea divină nu ca teorie intelectuală, ci ca viaţă misterioasă, mai presus de viaţa noastră imanentă. El pune la priza vieţii noastre sufleteşti viaţa lui Hristos cel răstignit şi înviat, făcând-o viaţa comună şi nouă.* De aceea Duhul e dătător de viaţă şi ne face vii, pentru că ne ridică din speculaţiile despre Dumnezeu şi despre mântuire, făcute de la distanţă, în însăşi experienţa misterului divin în lucrarea lui mântuitoare. Ortodoxia, fiind experienţa Duhului - ca experienţă a misterului integral al mântuirii -, este totdeauna actuală, pentru că totdeauna această experienţă răspunde unei necesităţi umane fundamentale, spre deosebire de orice teorie intelectuală, care prin firea ei îngustă şi unilaterală e lipsită de viaţă şi este depăşită după un nou pas al spiritului pe linia progresului intelectual. **Această împărtăşire din realitatea misterului divin al mântuirii, prin Duhul Sfânt, este o adevărată viaţă pentru suflet, cu tot ce înseamnă o astfel de viaţă.** De aceea şi cântă Ortodoxia: *„Prin Duhul Sfânt tot sufletul viază”*, *„prin Duhul Sfânt e începătura vieţii”*. *„Duhul mişcă făptura”*, unde vine El *„odrăsleşte viaţa”, „se înnoiesc toate”, „prin Duhul Sfânt e înţelepciunea”* şi *„toată buna dăruire”.*”[139]

O altă super-doctrină o avem din scolasticismul medieval este nominalismul care susţinea că în cele din urmă numai lucrurile individuale au existenţă, în timp ce noţiunile generale sunt simple nume fără de o existenţă reală. Cu alte cuvinte există copacul şi copacii dar nu există pădurea în ansamblu. Sunt mulţi nominalişti care se văd pe sine individuali reali dar nu îi văd pe cei din jur ca persoane adevărate.[140]

În acest sens în super-ideologia nominalismului se pot face mai multe lucruri nominale dar ele nu trebuie să apară în realitate. Ştim în acest sens că

- nominal
- şi pe hârtiile

guvernanţilor cu toţii o duce bine şi suntem într-o societate prosperă. Realitatea însă de cele mai multe ori este alta.

„Credincioşii Bisericii Ortodoxe nu şi-au însuşit învăţătura Bisericii în genere din catehisme şi expuneri doctrinare, ci mai mult din cult, din practica sacramentală a misterului mântuirii. Gândirea despre Dumnezeu e cult şi cultul e gândire, călăuză în gândire. Credinciosul ortodox nu dispreţuieşte reflecţia despre Dumnezeu şi despre lucrarea Lui mântuitoare, dar această reflecţie o face în spiritul dialogului cu Dumnezeu, e reflecţia partenerului care laudă pe Dumnezeu, Îi mulţumeşte şi Îi cere ceva, e o reflecţie în cadrul viu al dialogului, în experienţa misterului divin. Gândirea ortodoxului despre Dumnezeu este cult, chiar dacă nu se realizează în vremea cultului.

Aşa fiind, în cultul sacramental al Ortodoxiei, care e şi gândire, e lucrător Duhul Sfânt, Care e capătul lucrării divine străbătută în interiorul nostru cel mai intim. *În ordinea cultului se produce continuu evenimentul întâlnirii cu Dumnezeu aşa cum în matca unui râu se fac experienţele adâncurilor. În cult vorbim lui Dumnezeu cântând, pentru că numai cântarea dă expresie căldurii experienţei mai presus de cuvânt. În cântare fiinţa noastră devine sensibilă la experienţa misterului, e răpită de entuziasmul produs în ea de trăirea misterului, a Duhului de viaţă dătător şi găseşte forma de comunicare a acestei trăiri entuziaste. Cântarea eliberează cuvintele de sensurile lor intelectuale limitate, făcându-le adecvate vieţii inefabile a misterului trăit.”*[141]

Super-doctrinele nu sunt lucruri care sunt în lipsă în lumea de azi. Anual apar noi şi noi super-doctrine şi se poate spune că ele sunt într-un anume sens într-un fel de luptă pentru supremaţie.

---

139 Mitropolia Olteniei, 1970, nr. 7-8, pp. 730-738 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/cateva-trasaturi-caracteristice-ale-ortodoxiei-duminica-ortodoxiei-79971.html (accesat pe 19.06.2024).

140 A se vedea https://ro.wikipedia.org/wiki/Nominalism (accesat pe 06.02.2025).

141 Mitropolia Olteniei, 1970, nr. 7-8, pp. 730-738 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/cateva-trasaturi-caracteristice-ale-ortodoxiei-duminica-ortodoxiei-79971.html (accesat pe 19.06.2024).

Sunt mulți care nu văd nici un rost şi sens în ortodoxie fiindcă ştim că ea este doxologică. Ce înseamnă acest lucru? Înseamnă că în ortodoxia un loc important îl joacă mărirea lui Dumnezeu. **„Ortodoxia este doxologică** în sensul larg că toată cunoştinţa despre Dumnezeu şi despre lucrarea Lui mântuitoare este orientată practic, existenţial, este transformată în rugăciune, în grăire directă către Dumnezeu, în conţinutul dialogului nostru cu Dumnezeu, în substanţă a raportului nostru personal şi viu cu El. *Ortodoxia a păstrat caracterul autentic al religiei ca dialog al credinciosului cu Dumnezeu, pe când în creştinismul occidental s-a dezvoltat caracterul de doctrină, de filozofie al creştinismului, de gnoză, care transformă pe Dumnezeu în obiect, diluându-i realitatea și subordonându-L minții umane.*

Dar numai în relaţia dialogică Dumnezeu e trăit intens şi adevărat. De aceea Ortodoxia e o experienţă vie a lui Dumnezeu. Iar Dumnezeu, ca partener în dialogul cu credinciosul, lucrează, la rândul Său, asupra partenerului uman, îl binecuvintează, îi răspunde la cereri cu mângâierile şi darurile Sale.

Dumnezeu lucrează asupra credincioşilor prin cult, prin sacramente, iar credincioşii simt şi mărturisesc prezenţa lui Dumnezeu în cântările de laudă şi rugăciunile ce-I aduc. Cultul ortodox sacramental este un dialog ontologic între Dumnezeu şi credincioşi şi numai după aceea este şi un dialog verbal. Dumnezeu lucrează asupra noastră, în timp ce ne rugăm Lui, după ce am amintit faptele Lui mântuitoare şi L-am lăudat pentru ele. Iar lucrând asupra noastră, Dumnezeu ne deschide ochii sufletului ca să intuim lucrarea Lui, ca să o simţim şi ne mişcă să dăm expresie de laudă şi de mulţumită pentru această simţire a noastră. Aşa fiind, *cultul sacramental nu e numai forma de rugăciune a cunoştinţei de Dumnezeu, ci şi izvor de cunoaştere şi de continuă verificare a cunoştinţei de totdeauna a Bisericii, forma principală a tradiţiei vii a Bisericii.* Cuvintele cultului sunt călăuză spre experienţa conţinutului lor şi exprimarea acestei experienţe."[142]

O super-doctrină trebuie să ştim că a fost în trecut absolutismul. Ce este absolutismul? Este puterea totală şi absolută care îi revine unui monarh. Acesta are toate

- drepturile,
- privilegiile,
- puterile
- şi onorurile.[143]

Romanismul a fost şi el o super-doctrină la vremea lui (secolul XVIII). El a apărut ca o reacţie împotriva industrializării care a adus pentru romantişti un fel de robotizare a omului. Este clar că omul robotic nu avea cum să fie la fel de mult un om romantic. Romanticii au influenţat

- istoriografia,
- educaţia
- şi ştiinţelor naturii.

Este adevărat că a fi romantic nu este un lucru rău însă cei care au propulsat romantismul ca o super-ideologie sunt unii care văd totul romantic. Romantismul are şi el rolul lui dar nu este singurul din viaţa noastră.

La fel de bine cultul ortodox al lui Dumnezeu este important: „dar cultul mai este, în acelaşi timp, şi vorbirea omului cu Dumnezeu despre trebuinţele sale şi ale semenilor săi, ale lumii întregi ca şi despre bucuriile sale pentru darurile primite. În cult, omul îşi vede şi îşi trăieşte, profund şi existenţial, trebuinţele sale de Dumnezeu şi ia cunoştinţă de ceea ce devine el prin împărtăşirea cu Dumnezeu. Căci *în Duhul Sfânt, omul se vede pe sine nu în impasul neputinței și al nefericirii pe care le trăiește în necunoașterea lui Dumnezeu, ci în nădejdea optimistă a împlinirii sale și în începutul acestei împliniri, care se țese în dialogul misterios și mântuitor cu Dumnezeu. De aceea cultul este optimist.* Omul se trăieşte pe sine, în cadrul lui, înălţat şi gustă de mai înainte înălţările sale viitoare, inclusiv viaţa sa eternă în Dumnezeu, în Duhul iubirii şi al comuniunii cu Dumnezeu şi cu oamenii Săi. *Icoanele sfinților, imnele de laudă cântate lor, trăirea comuniunii cu ei măresc acest optimism. Acestea cuprind o adevărata doctrină optimistă despre om, despre ceea ce poate omul să ajungă, prin adâncirea dialogului său viu cu Dumnezeu și cu semenii săi, o doctrină a măreției care așteaptă pe om, o doctrină a nădejdii pentru fiecare credincios, a unei nădejdi pregustate. Icoanele și imnele adresate sfinților îl țin pe credincios în tensiune între arvuna primită și desăvârșirea făgăduită, pe drumul dezvoltării dialogului ontologic cu Dumnezeu, care e un drum eshatologic. Perspectiva eshatologică a cultului proiectează o lumină de optimism asupra vieții prezente.*"[144]

Este evident că ortodoxia aduce în lumea noastră umplută până la refuz de super-doctrine un adevărat optimism

- psihologic
- şi duhovnicesc.

---

142 Idem.

143 https://ro.wikipedia.org/wiki/Absolutism (accesat pe 06.02.2025).

144 Mitropolia Olteniei, 1970, nr. 7-8, pp. 730-738 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/cateva-trasaturi-caracteristice-ale-ortodoxiei-duminica-ortodoxiei-79971.html (accesat pe 19.06.2024).

Ceea ce este mai trist este că Iisus a ajuns să fie şi El un subiect de creat mai multe super-doctrine. Nu sunt catolicismul şi protestantismul tot un fel de super-doctrine? Dacă există un singur Iisus şi sunt mai multe super-doctrine care şi-L revendică ei bine trebuie să ştim că undeva lucrurile sunt greşite.

„Temeiul cel mai adânc al nădejdii, al bucuriei care străbate tot cultul ortodox şi caracterizează Ortodoxia este *Învierea.* Sărbătoarea Paştilor, care stă în centrul cultului ortodox, este o explozie de bucurie, asemenea celei trăite de ucenici când au văzut pe Domnul înviat. Este explozia bucuriei cosmice pentru biruinţa vieţii, după tristețea intensă pentru moartea pe care a trebuit să o suporte chiar Stăpânul vieţii prin faptul că S-a făcut om. *„Cerurile să se veselească şi pământul să se bucure, şi să prăznuiască toată lumea cea văzută şi cea nevăzută, că a înviat Hristos, veselia cea veşnică".* Totul s-a umplut de siguranţa vieţii, după ce totul înainta inexorabil spre moarte. Teologul Al. Schmemann spune că aceasta e vestea cu adevărat bună, sau evanghelia pe care a adus-o şi pe care o propovăduieşte creştinismul lumii: *bucuria Învierii.* Dacă creştinismul n-ar mai da lumii această bucurie unică, raţiunea lui de a fi ar înceta. *Bucuria Învierii este vestită de creştinism în fiecare duminică. Căci fiecare duminică este închinată Învierii. Dar tot cultul vibrează de bucuria Învierii şi e străbătut prin aceasta de tensiunea eshatologică a nădejdii în înviere. „Acum toate s-au umplut de lumină, şi cerul şi pământul"*, proclamă Biserica în noaptea Învierii. În noaptea lipsei de sens a lumii supuse morţii, acoperită de un cer a cărui intenţie nu se cunoştea, a timpului care purta totul spre moarte, având imprimată în sine pecetea nonsensului, a izbucnit viaţa din mormânt, care umple de lumina sensului întreaga lume şi timpul ei, care ne-a descoperit intenţia binevoitoare a cerului faţă de lume şi a descoperit chiar şi îngerilor sensul creaţiei. *Timpul a devenit acum din timp spre moarte, din timp ce se desfăşura în întunericul lipsei de sens, un timp spre înviere, o desfăşurare luminoasă, o continuă sărbătoare. Toate zilele timpului, toate zilele anului au devenit sărbători, asigurându-ne că ne duc spre înviere, cum au dus spre viaţa de slavă pe sfinţii pe care-i fericim în ele. Mai bine zis, au devenit un ajun al duminicii veşnice, cum zilele săptămânii sunt ajunuri ale duminicii, căci ele ne obligă încă la un efort, asemănător efortului de pe pământ al sfinţilor, pentru a ajunge la fericita lor odihnă.*"[145]

Super-doctrinele din lumea de azi de cele mai multe ori nu sunt populare fiindcă sunt extrem de complicate. Ele nu sunt pentru ţărani şi prostănaci ci pentru oameni elevaţi şi intelectuali. Evident că se poate vedea aici un fel de favoritism. Ortodoxia nu îi favorizează pe unii şi îi defavorizează pe alţii. Trebuie să ştim acest lucru fiindcă sunt mulţi în lumea noastră care se văd:

- părăsiţi,
- abandonaţi,
- uitaţi
- şi lăsaţi de izbelişte.[146]

Ceea ce este mai trist este că toate aceste super-ideologii nu sunt unele care sunt dublate de un har al deosebiri duhurilor. Sunt mai multe sincretisme care de fapt ne spune că de fapt Iisus nu trebuie să fie luat ca un

- reper
- şi model

absolut.

Mai nou se vorbeşte şi de o yoga creştină. Să fie acest lucru posibil? Evident că nu. Este doar o invenţie făcută ca să tragă pe cât mai mulţi la practicile extremului orient.

„Ortodoxia accentuează cu deosebită stăruinţă credinţa creştinismului în biruinţa vieţii. *Lupta atâta timp nedecisă între viaţă şi moarte s-a terminat cu biruinţa definitivă a vieţii. Acum nu ne mai temem de moarte, acum nu ne mai întristează moartea, căci ea e trecere la viaţa adevărată, pe care o pregustăm de pe acum.* Amestecul de sens şi de nonsens, imprimat în toate, prin faptul că pe de o parte existau, pe de alta toate erau supuse morţii, a devenit acum numai sens. Viaţa a biruit deplin şi definitiv asupra neantului şi a tristeţii. Creaţia întreagă e destinată, prin înviere, vieţii netrecătoare, creaţia întreagă e recuperată de Cel ce a creat-o."[147]

Super-ideologiile prin urmare mai mult bruiază legătura noastră simplă şi dezinteresată cu Dumnezeu. Este posibil ca duhurile rele să fie în spatele la mai multe dintre astfel de super-ideologii. Aceasta fiindcă este bine să ştim că aceste duhuri sunt unele care pot să fie active şi prin super-ideologii. Ele seduc şi atrag prin puterea informaţională pe care o acumulează.

În secolul XXI trebuie să fim unii care să ne dăm seama că simplitatea mesajului lui Iisus nu trebuie să fie alterată de super-ideologiile care vin la noi cu ofere de multe ori tentante prin care Hristos este lăsat în desuetudine şi uitare.

---

145 Idem.

146 A se vedea Macarie Drăgoi, *De ce mă simt singur într-o eră a comunicării? Bucurie cerească, singurătate omenească* (Editura Felicitas, 2024).

147 Mitropolia Olteniei, 1970, nr. 7-8, pp. 730-738 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/cateva-trasaturi-caracteristice-ale-ortodoxiei-duminica-ortodoxiei-79971.html (accesat pe 19.06.2024).

Gânditorul Gheorghe Butuc spunea în acest sens: „a fi ortodox nu poate fi o întâmplare. Nici doar un mod de a continua datina familiei. Nici doar un moft de conjunctură. A fi ortodox este identic cu a fi tu însăți și, uneori, aceasta înseamnă a fi „revoluționar" în cel mai direct sens al cuvântului. Dar nu împotriva altora. Nu în afară, ci totdeauna înlăuntrul tău. Adică, a fi împotriva tuturor forțelor malefice dinlăuntrul tău şi de pe oriunde (Efs. 6, 12), care atacă în orice fel calitatea propriei vieți.

Dincolo de orice umbră de confesionalism. Dincolo de orice revendicare instituțională. Dincolo şi dincoace de pretențiile unora de a se legitima drept ortodocşi doar cu Certificatul de Botez. Trecând peste orice tip de statistică speculativă şi populistă, care ar plasa pe ortodocşi într-o poziție profitabilă. Lăsând deoparte toate acestea şi altele de acest gen, Ortodoxia este Viață pentru viață. Este viața trăită în maximă exigență din pricina minunii permanente care se derulează în lume. Este naturalețea existenței din care avem cel mai mare câştig."[148]

La o fabrică de bani doi funcționari discutau.

- Ce s-ar face lumea fără noi?
- Nu ştiu.
- Ar intra în haos.
- De ce?
- Ce fac oamenii fără bani?
- Nu mai pot vinde şi cumpăra nimic.
- Vezi?
- Ştii ce am aflat zilele astea?
- Ce?
- Că una dintre cele mai puternice arme ale omului sunt ideile.
- Ideile?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă ele produc bani.
- Chiar?
- Da.
- Cum?
- Să spunem că se ajunge într-o criză economică.
- Aşa şi?
- Cineva vine cu idei bune şi lumea iasă din criza economică.
- Aşa este.
- Vezi?
- Dar şi banii sunt importanți.
- Cât de importanți.
- Depinde.
- De ce?
- De câtă valoare le acorzi.
- Crezi?
- Da.
- Păi mulți le acordă o valoare totală.
- Asta nu este bine.
- De ce?
- Fiindcă sunt lucruri mai presus de bani.
- Cum ar fi?
- Dumnezeu.
- Da Dumnezeu.
- Zilele astea am fost la o mănăstire.
- Şi?
- Am discutat cu un părinte de acolo.
- Şi ce ți-a spus.
- Un lucru foarte interesant.

---

[148] Gheorghe Butuc, https://doxologia.ro/ortodoxia-iubirea-la-prezent (accesat pe 19.06.2024).

- Care?
- Cel ce minte are în suflet chipul diavolului.
- De ce?
- Fiindcă Iisus spune că diavolul este tatăl minciunii.
- Parcă am auzit şi eu asta la biserică.
- Acest părinte mi-a spus că cel ce ia model pe diavol este ca monedele false.
- Adică?
- Adică?
- La judecată Iisus ne va întreba a cui este chipul de pe aceste monede false?
- Al diavolului.
- Ei bine atunci Iisus ne va lăsa celui pe care l-am slujit.
- Mă faci să îmi fie frică.
- De ce?
- Fiindcă nu vreau să fiu al diavolului.
- Teoretic nimeni nu vrea.
- Dar practic?
- Sunt mulți.
- Da, teoria şi practica sunt două lucruri diferite
- Aşa este.
- Vezi?
- Mă bucur că îmi spui aceste lucruri.
- Eu nu prea înțeleg ceva.
- Ce?
- Iisus a spus că există un diavol al banilor.
- Mamona?
- Da.
- Și?
- Cum acționează el?
- Este acel sentiment în care tot ceea ce vezi în viață sunt numai banii.
- Ştiu acest sentiment.
- Da?
- Da.
- Cum?
- O perioadă eu credeam că fără bani nu poate exista fericire.
- Și acum?
- Îmi dau seama că nu este aşa.
- Interesant.
- Este.
- Adevărul este că dacă ajungi să ucizi pentru bani eşti stăpânit de Mamona.
- Aşa este.
- Este bine să ştim că există du demon al banilor.
- Și că el este activ.
- Eu aş spune că foarte activ.
- El întunecă mintea omului.
- Să nu mai vadă nimic altceva decât banii?
- Da.
- Este observaţie bună.
- Sigur că este.
- Da.
- O să încerc să meditez mai mult la tema banilor.
- Aşa să faci.
- Îți mulțumesc pentru gânduri.
- Pentru nimic.[149]

[149] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

Într-o lume care se dă în vânt după bani trebuie să ştim că ortodoxia nu este o super-ideologie menită să ne mintă ci adevărul lui Hristos. În acest sens gânditorul Gheorghe Butuc spunea: „aceasta înseamnă că fenomenul ortodox scapă oricărei norme de analiză exterioară şi oricărui instrument standardizat de verificare. Nu că ea ar fi extraterestră. Ceea ce avem în vedere este doar faptul că a fi ortodox este o atitudine de implicare „pe viață și pe moarte", care are pe fundal un Nespus și o Taină nedefinibile. Este un imperativ care se impune negreșit, dar nu prin forța împrejurărilor, nici prin adeziune colectivă, ci prin evidență și claritatea Realității care ne străbate. Și care, ori este trăită în toată adâncimea ei, ori este ratată cu brio. A treia cale nu există. Mai exact, o formă de „pluş" ortodoxă nu avem, oricât s-ar strădui unii să o instituie. Dimpotrivă, istoria ne-a dovedit că vremurile aşa-zis favorabile Bisericii, i-au fost de fapt, nefavorabile duhovniceşte. Iar atunci când i-au fost cu totul împotrivă, atunci s-a umplut calendarul de sfinţi. După cuvântul Mântuitorului: „*Dacă a-ți fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăște*" (In. 15, 19).

A fi ortodox nu poate fi o întâmplare. Nici doar un mod de a continua datina familiei. Nici doar un moft de conjunctură. A fi ortodox este identic cu a fi tu însăţi şi, uneori, aceasta înseamnă a fi „revoluţionar" în cel mai direct sens al cuvântului. Dar nu împotriva altora. Nu în afară, ci totdeauna înlăuntrul tău. Adică, a fi împotriva tuturor forțelor malefice dinlăuntrul tău și de pe oriunde (Efs. 6, 12), care atacă în orice fel calitatea propriei vieţi."[150]

CONCLUZII

Unul dintre cele mai mari daruri pe care ni le-a făcut Dumnezeu este mintea. Aceasta fiindcă trebuie să fim conştienţi că din mintea omului au ieşit mai toate marile invenţii ale lumii noastre:

- becul,
- racheta,
- televizorul
- telefonul
- sau internetul.

Ceea ce am voit să facem în aceste rânduri ale cărţii este că de mai multe ori mintea ajunge să creeze mai multe super-teorii, super-ideologii şi super-doctrine care nu au mare tangenţă cu lumea reală. El sunt pur şi simplu construcţii intelectuale, filosofice, culturale sau ştiinţifice care nu ne spun mult şi care de fapt ne seduc prin ideile lor. În realitate acestea sunt departe de Iisus şi sfânta Lui ortodoxie.[151]

Super-teoriile, super-ideologiile şi super-doctrinele trebuie să ştim că au fost prezente la nivel religios din cele mai vechi vremuri. Mitologia păgână era plină de astfel de lucruri. Zei, lumi imaginare, fiinţe fantastice, tărâmuri necunoscute etc; erau cu toate lucruri care mitologia le promova şi le susţinea pentru a câştiga cât mai mulţi adepţi.

Mitologia păgână fără doar şi poate că se înscria în rândul super-teoriilor, super-ideologiilor şi super-doctrinelor. Mitul antic era un fel de îmbinare dintre realitate şi imaginaţie în care de multe ori nu se mai ştia care este diferenţa dintre ele. Este bine să ştim acest lucru fiindcă sunt mulţi care consideră că mitul este un lucru adevărat. Mitologia prin urmare a tras pe mulţi antici la credinţele ei şi sunt şi în zilele noastre religii care susţin miturile cum ar fi: hinduismul, budismul, şintoism sau zoroastrianismul. „Necesitatea de iluzii poate fi raportată la una dintre cele mai importante necesităţi spirituale. În natura omului, posibil, e înfundată aspiraţia spre misterios şi neobişnuit. Într-o măsură sau alta necesitatea în iluzii este caracteristică tuturor, majoritatea oamenilor sunt dornici şi nu pot să trăiască fără speranţe spre un viitor mai bun. A răpi de la om speranţele, înseamnă a asigura destrucţia psihologico-spirituală, ducând deseori la dezastru. De aceea în orice alegere omul încearcă să găsească speranţe la un rezultat favorabil al coliziilor sociale. Și anume acestei necesităţi se de-termină credibilitatea multor oameni, capacitatea de a se pasiona de ideea mitologică nouă. Mitului îi este specifică iluzioritatea. Dacă iluziile pot avea un caracter întâmplător, ar fi, de exemplu o greşeală a percepţiei vizuale, ce nu va avea urmări mari, atunci mitul este iluzia, ce are o semnificaţie conceptuală, care capătă însemnătatea cunoaşterii valorice pentru tabloul general al lumii. Vorbind despre mitul contemporan, E.M.Neiolov descoperă două caracteristici principale ale lui: mitul este aceea, în ce omul crede vorbeşte şi în acest caz se identifică pe sine cu aceea în ce crede."[152]

---

150 Gheorghe Butuc, https://doxologia.ro/ortodoxia-iubirea-la-prezent (accesat pe 19.06.2024).
151 A se vedea Petroniu Tănase, *Chemarea sfintei ortodoxii* (Bucureşti, 2006).
152 Iuliana Gorincioi, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Mitul%20arhaic%20si%20contemporan_0.pdf (accesat pe 06.02.025).

Ei bine în Evul Mediu lumea s-a creştinat şi nu mai credea în mituri. Au apărut mai multe super-filosofii în Evul Mediu care la fel de bine au hrănit minţile oamenilor cu diferite idei false prin care se credea că un sistem de super-teorii, super-ideologii şi super-doctrine poate răspunde la toate preocupările omului.

Teologul Gheorghe Butuc spunea despre unicitatea ortodoxiei: „potrivit Revelaţiei, Dumnezeu nu zideşte nimic în duplicat. Totul este unic, într-o unicitate care pentru nimic nu trebuie pierdută. El, Dumnezeul nostru, nu-şi permite o astfel de pierdere şi acestui mod de a fi şi-a luat partener omul.

Omul zidit în chipul lui Dumnezeu, are de la El toată capacitatea să aprecieze, să conştientizeze şi efectiv să trăiască, unicitatea vieţii sale şi unicitatea făpturilor, din dialogul viu cu Preasfânta Treime, Taina Unicităţii absolute. Şi, fără nici o exagerare, a trăi o astfel de viaţă nu poţi fi decât Dumnezeu Adevărat sau Om adevărat. A treia situaţie nu există.

Practic, pentru om, o astfel de viaţă este imposibilă. Cel puţin de la căderea lui Adam încoace. Dar, după întruparea lui Hristos, imposibil nu mai există: „*Cele cu neputință la oameni sunt cu putință la Dumnezeu"* (Lc. 18, 27). Cu Hristos totul devine accesibil omului, lucru verificat pe viu de Sfântul Apostol Pavel: „*Toate le pot întru Hristos Cel care mă întărește*" (Flp. 14, 13). Iar această posibilitate nu este doar pentru cei de la Hristos încoace, ci şi pentru toţi aceia care au aşteptat venirea Lui. Concret, viaţa pe pământ, ca Om adevărat a Fiului lui Dumnezeu, a făcut posibilă trăirea vieţii în toată dimensiunea ei. (Ne)limitele capacităţilor umane sunt înfricoşătoare, dacă ne uităm la Hristos întrupat, mort şi înviat. Iar El, nu este doar un exponat exotic departe de noi la ani lumină. El nu a trăit individualist sau doar pentru El, Viaţa pe pământ. El a trăit şi trăieşte deodată cu noi toţi. În dreptul şi pentru fiecare dintre noi. El este centrul dinamizator al umanităţii noastre, Cel ce ne cheamă din interior, oferindu-ne şi puterea să trăim dumnezeieşte viaţa, asemenea Lui. Tot Sfântul Pavel recunoaşte clar aceasta: „*Nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine*" (Gal. 2, 20). De aceea, nu-i nici o exagerare a trăi viaţa lui Dumnezeu pe pământ, cât timp şi El trăieşte viaţa omului în ceruri."[153]

Dezideratul esenţial al acestei cărţi este că în ortodoxia

- asceza,
- nevoinţa
- şi trăirea

sunt mult mai importante decât super-teoriile, super-ideologiile şi super-doctrinele care de sute de ani au ajuns să umble prin lumea noastră.

Nu ne foloseşte nimic dacă citim sute de cărţi de teologie dacă viaţa noastră este păcătoasă şi suntem răi şi individualişti. Aceasta fiindcă ştim că diavolii cred în Dumnezeu şi se cutremură de El dar nu vor să se pocăiască şi nici să se smerească.

În Evul Mediu trebuie să ştim că în această capcană a super-teoriilor, super-ideologiilor şi super-doctrinelor a căzut scolastica. Ce este scolastica? „**Scolastica** este o noțiune derivată din latină, *schola* însemnând școală, care desemnează acea tendință din filosofie și teologie care, începând din perioada târzie a Evului Mediu, a încercat să explice și să facă înțelese fenomenele supranaturale ale revelației creștine cu ajutorul rațiunii umane și, mai ales, al filosofiei lui Aristotel. Acest curent care, de la mijlocul secolului al XI-lea până în secolul al XV-lea, a fost un element dominant în instituțiile de învățământ religios și în universitățile Europei, avea ca scop principal alcătuirea unui sistem logic, în care să se reunească filosofia greacă și romană cu învățătura creștină. La început erau denumiți *scolastici* toți învățații din școlile monahale medievale, dar mai târziu termenul s-a limitat la profesorii de filosofie și teologie din universitățile epocii respective."[154]

Scolastica susţinea prin urmare că o simplă cunoaştere teoretică a lui Dumnezeu este suficientă nu numai pentru viaţa de zi cu zi ci şi pentru mântuire. Scolasticul era tobă de carte când vedea vorba despre Dumnezeu dar viaţa lui morală şi ascetică lăsa de dorit. Pe acest fond al scolasticii occidentale va apare în orientul creştin ishasmul. Isihasmul şi-a propus să ajunge la o contemplare a lui Dumnezeu şi a lumii Sale necreate prin linişte şi prin Rugăciunea lui Iisus.[155]

„Interesul principal al scolasticilor nu consta în descoperirea și cercetarea unor fenomene noi, ci doar să explice cunoștințele deja dobândite în antichitate în lumina dogmelor creștine. În aceasta constă diferența esențială între Scolastică și modul modern de gândire din Renaștere. Întrucât în reprezentarea învățaților scolastici Dumnezeu este izvorul adevărului și al oricărei forme de cunoaștere, el nu se poate exprima în moduri diferite și contradictorii. Orice contradicție între rațiune și revelația divină rezultă fie dintr-o folosire falsă a

[153] Gheorghe Butuc, https://doxologia.ro/ortodoxia-iubirea-la-prezent (accesat pe 19.06.2024).
[154] https://ro.wikipedia.org/wiki/Scolastic%C4%83 (accesat pe 06.02.2025).
[155] A se vedea Radu Teodorescu, *Isihastul creștin ortodox în actualitate: de la informație teologică la formare duhovnicească* (Cugir, 2024).

rațiunii, fie dintr-o interpretare greșită a învățăturii creștine. În cazul imposibilității unei trăsături comune, se dă totdeauna prioritate credinței, opinia teologilor fiind determinantă față de cea a filosofilor. Poziția scolasticilor era în contrast evident cu teoria adevărului dublu a filosofului și medicului arab Averroes (1126-1198) din Spania, din aceeași perioadă istorică. Averroes considera că adevărul poate fi descoperit fie pe calea filosofiei, fie prin mijlocirea teologiei islamice, doar că prin filosofie se atinge un nivel superior de cunoaștere și, în caz extrem, poate contrazice învățătura islamului."[156]

Am arătat în această carte mai multe dintre super-teoriile, super-ideologiile şi super-doctrinele care bântuie lumea noastră:

- evoluționismul,
- freudismul,
- materialismul,
- hedonismul
- sau individualismul.

Toate acestea sunt facile şi uşoare şi atras milioane de adepţi. Unii sunt conştienţi de ele în timp ce alţii le adoptă inconştient şi le practică ca un ritual zi de zi. Pe Wall Street, la Monaco sau la Las Vegas nu are rost să mergem şi să începem să vorbim de Iisus sau de ortodoxie fiindcă tot ceea ce contează acolo este banul.

Banul este şi el o super-teorie, super-ideologie şi super-doctrină pentru mulţi semeni de ai noştri. Despre cât de diferită este ortodoxia faţă de toate acestea neo spune teologul Gheorghe Butuc: „în acest fel înțelegem că a fi ortodox e un mare privilegiu. Unul existențial și total, nu doar de conjunctură. Este statura omului deplin și autentic („starea bărbatului desăvârșit", Efs. 4, 13); cum e sarea pentru alimente și lumina pentru întuneric (Mt. 5, 13-16). Adică a trăi deplin conștient, în Iubire, intens și cu o anume ardere, fiecare clipă a vieții: că altfel nu poți.

În definitiv, înseamnă a trăi la Prezent. Iar a trăi în/la prezent este totuna cu a Iubi la prezent.

Nu este un simplu joc de cuvinte. Efectiv, cine nu iubește la prezent, nu poate trăi în prezent. Ori este în reverie sterilă, ori în imaginație bonlăviciaosă. Iubirea unită cu Adevărul însă, arde orice ispită a plasării noastre în trecut sau în viitor. Ele ne așează într-un act concret de viață, care nu lasă loc improvizațiilor, nici oscilațiilor, nici lamentațiilor. De fapt, este Actul Incredibil al propriei vieți, trăite aici și acum, așa cum ne este ea trimisă de la Bunul Dumnezeu. Deci, a iubi la prezent este egal cu a fi ceea ce ești și nimic altceva.

Pentru aceasta există o condiție absolută. Este aceeași condiție pe care omul a avut-o dintru început, în rai, și pe care Hristos ne-o reamintește. Fără ea, orice om trăiește la întâmplare și în amăgire. Această condiție este Adevărul."[157]

Deşi epoca de glorie a scolasticii a fost Evul Mediu trebuie să ştim că ea încă mai face ravagii printre teologii creştin ortodocşi care cred în ea de multe ori ca o metodă

- sigură,
- eficientă
- şi viabilă

de a face teologie creştin ortodoxă.

Este bine să ştim că după cum spunea filosoful creştin ortodox Petre Ţuţea: „am spus eu odată că dacă un preot din Bărăgan, când se roagă, este Dumnezeu cu el, atunci preotul ăla înlocuiește toată Academia Română."[158]

Am ajuns să ştim enorm de multă teorie despre ortodoxie dar puţină practică. Citim de multe ori cărţi de teologie foarte sofisticate şi elaborate dar nu postim şi nici nu ne rugăm destul.

Aceasta fiindcă trebuie să ştim că între viaţa intelectuală şi viaţa mistică trebuie să existe un echilibru. Ei bine ceea ce am voit să arătăm în paginile acestei cărţi este că tocmai acest echilibru dintre intelect şi viaţa reală am ajuns să îl pierdem doi cei din secolul XXI.

Teologul Gheorghe Butuc spunea foarte bine în acest sens: „în afara Adevărului nu este Iubire, iar Iubirea fără Adevăr sfârșește fie în sentimentalism, fie în patologie, care rănesc adânc ființa noastră. În acest sens, Sfântul Fotie se exprimă magistral: *„Nu există nimic mai plin de Iubire decât Adevărul*".

Adevărul Vieții și Viața în Adevăr este condiția de la care începe și care încununează orice act de Iubire. Nu este o condiție impusă. Nici nu este nimeni repudiat dacă nu o respectă. Este însă, dezideratul omului creat

[156] https://ro.wikipedia.org/wiki/Scolastic%C4%83 (accesat pe 06.02.2025).
[157] Gheorghe Butuc, https://doxologia.ro/ortodoxia-iubirea-la-prezent (accesat pe 19.06.2024).
[158] *322 de vorbe memorabile ale lui Petre Ţuţea* (Bucureşti, 2009).

de Dumnezeu şi orice deviere ne costă propria împlinire. La acest Adevăr fiinţial ne cheamă Hristos să trăim prin El: „*Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa*” (In. 14, 6) şi suntem susţinuţi şi de Duhul Sfânt, Duhul Adevărului (In 14, 17). Ei s-au aşezat smeriti în adâncul fiinţei noastre şi doresc nespus să ne ofere Tatălui plini de „har şi de adevăr” (In. 1, 14). Este legea de căpătâi a vieţii noastre, fără de care nu putem exista potrivit vocaţiei noastre fiinţiale.

Ortodoxia nu-i altceva decât invitaţie la Iubire în Adevăr. Nu la formule corecte. Nu la reguli intransigente. Nu la obiceiuri tradiționaliste. Nu la plafonare sau stagnare în proiect. Dimpotrivă, invită continuu la explorare, adică, la conectarea în deplină libertate la Adevărul profund al fiinţei noastre, pe care Dumnezeu îl provoacă, îl întreţine şi îl creşte indefinit în noi. De aceea, nu poate fi nicidecum impus. Poate fi însă trăit unic şi deplin.”[159]

Doi moralişti discutau într-o zi.

- Ce părere ai de relativizarea moralei?
- Ştii că am o părerea rea.
- De ce?
- Fiindcă relativizarea moralei susţine că păcatul este firesc şi natural.
- Aşa este.
- Și atunci?
- Atunci ce?
- Mă gândeam la altceva.
- La ce?
- Există mai multe religii.
- Aşa este.
- Și fiecare are morala ei.
- În ce sens?
- Ce este imoral într-o religie este moral în altă religie.
- Cum ar fi?
- La creştini poligamia este imorală.
- Și?
- La musulmani este legală.
- Ştii ce?
- Ce?
- Există nişte legi ale firii.
- Și ele ne spun foarte bine de diferenţa dintre moral şi imoral.
- Adică?
- Ceea ce spunea Sfântul apostol Pavel.
- Ce?
- Păgânii care nu au lege din fire fac ale legii.
- La asta re refereai?
- Da.
- Ai dreptate.
- Și mai este ceva.
- Ce?
- Cei 7 ani de acasă sunt extrem de importanţi.
- În ce sens?
- Dacă nu ai educaţie nu prea ai cum să ştii diferenţa dintre moral şi imoral.
- Adică?
- Mai nou se pune problema clonării umane.
- Aşa este.
- Clonarea nu este morală fiindcă omul ajunge să ia locul lui Dumnezeu.
- Deci tu crezi că educaţia contează.
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- O să îţi dau un exemplu.

---

[159] Gheorghe Butuc, https://doxologia.ro/ortodoxia-iubirea-la-prezent (accesat pe 19.06.2024).

- Te rog.
- Tu de Sfântul Andrei Şaguna ai auzit?
- Da.
- Ei bine sunt mai puţini cei care ştiu că Sfântul Andrei Şaguna fiind copil prefera să suporte orice pedeapsă decât să mintă.
- Aşa cum mai mint copii?
- Da.
- De ce?
- Din cauza mamei sale.
- Adică?
- Mama sfântului i-a spus într-o zi aşa.
- Ce?
- Dragul meu Atanasie, numai să nu minţi Minciuna te despoaie de onoare înaintea lui Dumnezeu, înaintea oamenilor şi înaintea conştiinţei proprii. Minciuna e de la diavol şi prin minciună devine omul fiul diavolului.
- Am înţeles mamă.
- Şi a avut efect?
- Da.
- Te cred.
- Se pare că pentru el aceste vorbe au fost definitorii.
- De ce?
- Fiindcă au intrat în el pentru tot restul vieţii.
- Ce frumos.
- Aşa este.
- Este foarte greu să fi moralist în zilele noastre.
- De ce?
- Fiindcă trebuie să aperi de multe ori lucruri imposibile.
- Laxitatea morală a oamenilor de azi le fac imposibile.
- Crezi?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Să ai încredere în mine.
- Bine o să am.
- Dacă mai mulţi moralişti ne adunăm la un loc ne va fi mult mai uşor.
- De ce?
- Fiindcă vom fi mai mulţi.
- Şi ne vom încuraja unii pe alţii.
- Da.
- Aşa este.
- Tu nu vezi că în mas media cele mai multe scandaluri au teme morale.
- Cum ar fi?
- Furt, delapidare de fonduri, şantaj, minciună, mită corupţie etc.
- Ai dreptate.
- De acea noi moraliştii trebuie să strângem rândurile.
- Şi crezi că vom reuşii?
- Cu ajutorul lui Dumnezeu da.
- Aşa este.
- Totdeauna putem conta pe ajutorul lui Dumnezeu.
- De asta sunt singur.
- Deci eşti de acord cu mine.
- 100%.
- Mă bucur.
- Nu ai pentru ce.[160]

[160] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Această carte vrea să fie un mic îndreptar pentru cei care de mai multe ori ajung să fie amăgiţi de aceste super-teorii, super-ideologii şi super-doctrine ale vremurilor noastre. Anual se nasc noi şi noi astfel de lucruri şi noi creştinii ortodocşi suntem acuzaţi că suntem

- demodaţi,
- învechiţi
- şi depăşiţi.

Realitatea este cu totul alta. Teologul Gheorghe Butuc spunea în acest sens: „*Vino și vezi*" (In. 1, 46; Apc. 6, 1) este singura Propunere a Ortodoxiei. Ea este Chemarea care deschide experienţa întru Adevăr şi Iubire. Este modul concret şi foarte personal de a trăi Adevărul în propria viaţă, nu imitând pe alţii, nici opinând sau negociind pe marginea lui. Este Adevărul pe care-l simţi în tine, al tău, al sănătăţii tale, al vindecării şi al învierii tale, de care nu poţi să nu te îndrăgosteşti şi la care te adaogi continuu.

Şi aşa începem să iubim animaţi de forţa adevărului. Să iubim necondiţionat. Să iradiem din iubire. Să iubim imposibilul. Acest adevăr interior la care se poate conecta orice om este puterea care biruieşte lumea (In 16, 33) şi care irupe în omul întâlnit cu Dumnezeu. Este iubirea fără sincope. Fără trecut şi viitor. Este *iubirea conjugată doar la prezent*. Din ea se naşte viaţa plină de noutate, viaţa omului cel tainic al inimii (I Ptr. 3, 4), care se deşteaptă şi creşte plăcut, chiar dacă la suprafaţă pare o viaţă banală, neatractivă, inactivă. Este mai degrabă fadă la suprafaţă, dar vie în ascuns, motiv pentru care este cel puţin curioasă, ca să nu zic irezistibilă."[161]

Ortodoxia nu este învechită şi nici demodată fiindcă ea este mântuitoare. Nu trebuie să uităm în cele din urmă care este rostul şi finalitatea ultimă a ei. Ea este menită să ne ghideze în această viaţă pentru a ne duce la Dumnezeu de unde am căzut. Trebuie să ştim acest lucru fiindcă super-teoriile, super-ideologiile şi super-doctrinele timpului nostru predică şi propovăduiesc de mai multe ori lucruri străine de ortodoxie. Tot teologul Gheorghe Butuc spunea în acest sens: „Ortodoxia poate indica acest Adevăr al vieţii. Ştie unde este, dar nu ştie unde nu este. Îl face cunoscut, dar nu-L poate deţine. Îl exprimă la modul personal şi de aceea, nu-l poate obiectiva de fel. Îl trăieşte în taină şi nu are pretenţia de monopol asupra lui. Are conţinutul lui întreg şi îi conturează şi profilul. De aceea, la Duminica Ortodoxiei cinstim icoanele: chipul veşnic al iubirii reflectat în umanitate.

Practic, este taina unică a iubirii întru adevăr a omului cu Dumnezeu şi cu ceilalţi, despre care Ortodoxia dă mărturie la prezent, într-un perpetuu *Astăzi*.

În numele acestei Iubiri, care mai mult ne trăieşte decât o trăim şi în numele acestui Adevăr în care ne restructurăm interior, noi, astăzi, suntem şi dorim a fi ortodocşi: *Vino și Vezi!*"[162]

Am vorbit prin urmare că ortodoxia nu este teoretică ci mai mult decât toate este existenţială. Nu trebuie să uităm acest lucru în zilele noastre când sunt destui de mulţi cei care cred că ortodoxia înseamnă a asculta predici şi muzică psaltică (bisericească).

În acest sens cuvintele părintelui Rafail Noica despre faptul că *ortodoxia este firea omului* sunt în zilele noastre bine venite: „omul, prin fire, este ortodox: chinez, libian, negru din Africa, piele roșie orice ar fi el, prin firea lui este ortodox […].Ortodoxia este singura realitate a omului. Este în firea omului. Această fire, puțin câte puțin, s-a conștientizat; omul și-a pierdut-o prin căderea în păcat și psalmistul îl plânge pe om ca tot omul fiind mincinos, dar cred că trebuie înțeles oarecum ca traducerea în slavonă: << tot omul este minciună>>. Omul, dacă nu și-a găsit să vorbim într-un limbaj modern – identitatea lui, rămâne în minciună. Omul este minciună până când, în Hristos, devine adevăr ca și Hristos Care S-a numit Adevăr. Or, ca omul să-și regăsească, să zicem, identitatea, să-și revină în fire, cum se spune în limba română, a trebuit ca Dumnezeu însuși să se întrupeze, să devină om, să trăiască mizeriile noastre, să trăiască toate defectele astea ale căderii, până și moartea, până și iadul. A făcut și un lucru pe care primul Adam nu l-a știut. Că revenind prin Înviere la viață, a putut și să se înalțe la ceruri și să șadă de-a Dreapta Tatălui, completând calea ființei omului, dacă vreți calea << devenirii întru ființă>> a omului, până la șederea de-a dreapta Tatălui.[163]

Poate unul dintre cele mai conclusive cazuri în acest sens este cel al Sfântului Antonie cel Mare care în secolul IV deşi nu citise nici o carte de filosofie avea o audienţă mult mai mare decât filosofii timpului. Întrebat de ei ce cărţi a citit pentru a îi învăţa pe cei ce îl ascultă Sfântului Antonie cel Mare a răspuns că citeşte o singură cartea: cea a naturii şi a lumii înconjurătoare. De acest har al Sfântului Antonie cel Mare să ne învrednicească Dumnezeu şi pe noi.

---

161 Gheorghe Butuc, https://doxologia.ro/ortodoxia-iubirea-la-prezent (accesat pe 19.06.2024).
162 Idem.
163 Rafail Noica https://doxologia.ro/parintele-rafail-noica-adevarata-filosofie-este-ortodoxia (accesat pe 19.06.2024).